

'לקוטי תורה' מבואר
לשיר השירים
ספר חדש ומפתיע

גילוי פנימיות התורה
אותיות נפלאות
מ'תורת שלום'

כחד מן קמאי
לדמותו של החסיד
רבי ניסן נמנוב זצ"ל

ביקור

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

טעמו וראו

שלושה תלמידי חכמים
מובהקים, משלושה בתי
מדרש שונים, משתפים
את קוראי 'כי קרוב'
באור וחיות שקיבלו
בעבודת ה' היומיומית
בעקבות לימוד
החסידות •
רב-שיח מיוחד

בי טוב

הגה"ח רבי יהודה לייב
שפירא שליט"א, ראש
הישיבה במיאמי אשר
נמנה עם 'החוזרים' לצדו
של הגר"י כהן זצ"ל • דיוקן
ושיחה ערב הופעתו כאורח
הכבוד בבנייני האומה

עדכוני חב"ד

התזכורת המרכזית

חג גאולת כ"ק בעל התניא ממאסרו ויום הה

בנייני האומה // יום שני

המשא המרכזי

ראש הישיבה

ה'חוזר' הגאון החסיד הרב
יהודה לייב שפירא שליט"א

המשפיע

הרב החסיד

ר' שבתי סלביצקי שליט"א

יריד החסידות פתוח מ 11 בבוקר עד 03:00 בלילה | כניסה

סעודת מצווה • מקהלת 'נרננה'

התועדות מלווה מלכה במוצאי שבת קודש 'וישלה' עם המשפיע

בזית ר"ש כסלו

הילולא ה-250 של כ"ק המגיד ממזריטש זי"ע

סיום ספר התניא

האדמו"ר רבי
פנחס אבוחצירא שליט"א

אור לי"ט כסלו // 20:30

המרצה העולמי
הרב החסיד
ר' יוסף יצחק ג'ייקובסון שליט"א

למתחם בנייני האומה בעלות סימלית של 10 ש"ח

שי 'מפת התניא' לכל משתתף

הרב שבתי סלבטיצקי בליווי בעלי נגינה וחיליק פראנק בשעה 21:00

אספקלריה

מאת ה'חוזר' הגה"ח
רבי יואל כהן זצ"ל

ספר התניא והחיבור הבלתי-אפשרי

לקוף המחט תיתכן באחת משתי האפשרויות: או שיתרחש נס וקוף המחט יתרחב עד שהפיל יוכל לעבור בתוכו, או שהפיל יתכווץ עד שיוכל להיכנס בנקב המחט.

אך תיתכן גם אפשרות שלישית, פלאית לאין ערוך - שהפיל הענק כפי שהוא ייכנס בנקב הזעיר כפי שהוא. נס זה גדול בהרבה משתי האפשרויות הראשונות. זו תופעה שאין לה שום אחיזה בגדרי השכל, ורק הקב"ה, שאינו מוגבל בשום דבר, יכול לחולל חיבור הפכים שכזה.

זה מה שקרה על-ידי התגלות תורת חסידות חב"ד: הקב"ה הבלתי-מוגבל כלל גילה את עצמו בתוך גדרי השכל המוגבל. ודבר זה נעשה לא באופן שהאמונה הבלתי-מוגבלת נחלשת ומצטמצמת, אלא תוקפה הבלתי-מוגבל מורגש בתוך השכל המוגבל עצמו!

שהמוח והלב יקלטו את אחדות ה'

החידוש האמור של אדמו"ר הזקן, בייסודו את חסידות חב"ד, בא לידי ביטוי מובהק בהבנת עניין אחדות ה' שנתגלה על-ידי הבעש"ט:

אחד מחידושי הגדולים של הבעש"ט הוא באמונה באחדות ה': לפי דרך הבעש"ט, אחדות ה' אין משמעותה רק שה' הוא אחד ואינו מורכב ח"ו, כפשט הדברים המבואר ברמב"ם; אלא משמעות המילים "ה' אחד" היא כפשוטו ממש - יש רק ה' אחד ו'אין עוד' מציאות חוץ מהקב"ה, "אפילו בנבראים".

אלא שהתגלות אחדות אלוקית מוחלטת זו על-ידי הבעש"ט הייתה בצורה נשמית, באמונה שלמעלה מהשכל. הבעש"ט ותלמידיו עוררו את האמונה הקיימת בכל יהודי, מצד נשמתו האלוקית, ביסודות היהדות, שמצד הנשמה יש לכל יהודי ישנה הכרה נשמית באחדות המוחלטת של הקב"ה; ואולם אדמו"ר הזקן חידש, שאחדות מוחלטת זו נתפסת גם על-ידי גדרי המציאות של האדם, בשכלו - בחכמה בינה ודעת, ועל-ידי כך גם ברגשותיו.

דבר זה היה יסוד מרכזי בעבודתו של אדמו"ר הזקן בהפצת מעיינות החסידות. וכפי שכתב אדמו"ר האמצעי על אביו, אדמו"ר הזקן, בהקדמתו לספרו 'אמרי בינה':

"נודע לכל באי שערי אור תורת אמת, שהיה יוצא מפורש מפי קדוש עליון כבוד אאמו"ר ז"ל בכל דרשותיו מידי שבת בשבתו בכל ימי חיים חיותו, ברבים וביחידות ליחיד סגולה - הכל היה לקבוע אחדות ה' הפשוטה, שהוא בחינת עצמות אור-אין-סוף ברוך הוא, במוח

כאשר רבי לוי יצחק מברדיצ'ב עיין בפעם הראשונה בספר התניא, הגיב בהתפעלות: "כיצד ניתן להכניס אלוקה גדול כליך בתוך ספר קטן כליך!" • אין הכוונה לספר קטן בגודלו, אלא ליכולתו האלוקית של בעל התניא 'להכניס' את הבלתי-גבול לגדרי ההבנה האנושית המוגבלת • זה החידוש של בעל התניא לגבי גילוי החסידות שנעשה על-ידי הבעש"ט • מתוך הספר החדש 'משולחנו של ר' יואל' שיושק ביריד החסידות בי"ט כסלו הקרוב

כל עוד האחדות האלוקית המוחלטת מתגלה באופן של אמונה, אין האחדות קשורה למציאותו של האדם

ואחר-כך אמר בהתפעלות: "כיצד ניתן להכניס אלוקה גדול כליך בתוך ספר קטן כליך!" • אין כוונת הדברים לספר קטן בגודל ובכמות בלבד, אלא עצם המושג 'ספר' בהקשר זה מבטא קטנות והגבלה.

ספר התניא בנוי במבנה שכלי, הניתן להבנה במוחו של כל אדם. הבנה והסברה ייתכנו בדבר מוגבל, שאפשר להשיגו ולתופסו על-ידי השכל; ואילו הקב"ה אינו מוגבל ו'לית מחשבה תפיסא ביה" כלל; שום נברא, אפילו העליון ביותר, אינו יכול להשיגו.

ואף-על-פי-כן בספר התניא מתחולל הפלא העצום של 'הכנסת' הקב"ה הבלתי-מוגבל אל תוך ספר הניתן להבנה בשכל האנושי! על-ידי הלימוד בספר התניא, ובתורת חב"ד כולה, האמונה הנשמית הבלתי-מוגבלת מתגלית בתוך ההכרה השכלית המוגבלת; וגם השכל המוגבל מכיר בענייני האמונה הבלתי-מוגבלים.

חיבור ההפכים

ליתר ביאור:

יש הביטוי המפורסם "פילא בקופא דמחטא" [=להכניס פיל בקוף המחט]. הכנסתו של פיל

תגלות החסידות על-ידי הבעש"ט עניינה הוא - התגלות אור אלוקי עליון, שלמעלה מגדרי הבריאה, בתוך מציאות העולם. אלא שמצד מהותה של התגלות זו, האור האלוקי המתגלה בכריאה אינו חודר ממש לתוך גדרי מציאותה. מאחר שמדובר על התגלות אור שבמהותו הוא למעלה לאין ערוך מהבריאה, הרי גם אחרי התגלותו בעולם - ההתגלות אינה שייכת לגדרי העולם עצמו.

ובעניין זה של גילוי האלוקות הבלתי-מוגבלת, שלמעלה מהעולם, בתוך העולם - חולל רבנו הזקן, מייסד חסידות חב"ד, חידוש גדול: על-ידי ירדו והתלבשו ענייני האלוקות שהתגלו על-ידי הבעש"ט - בתוך גדרי העולם עצמו.

דבר זה בא לידי ביטוי בכך שענייני האלוקות הנועלים שהתגלו על-ידי הבעש"ט בדרך של אמונה נשמית, נתבארו על-ידי אדמו"ר הזקן באופן של חכמה, בינה ודעת - בהבנה והשגה. כך גם השכל האנושי של היהודי יוכל להבין את הדברים, ועל-ידי הבנת השכל - לעורר גם את רגשות הלב; ועל-ידי כך ביכולתו להפנים את הדברים ולקשרם עם גדרי המציאות שלו.

פלא עצום

את הפלא הגדול הזה, של גילוי האלוקות שלמעלה לגמרי מגדרי הבריאה, בתוך גדרי השכל של האדם, ביטא רבי לוי יצחק מברדיצ'ב באמרתו המפורסמת על ספר התניא, ה'תורה שבכתב' של חסידות חב"ד. כאשר הובא לפניו הספר בפעם הראשונה, עיין בו רבי לוי יצחק

ולב כל אחד כפי אשר יוכל שאת, בכל חד לפום שעורא דילי, בפנים מסבירות ומאירות בנפש השומע ומקבל".

החידוש המופלא

כל עוד האחדות האלוקית המוחלטת מתגלה באופן של אמונה, אין האחדות קשורה למציאותו של האדם. זו התגלות מלמעלה למטה – מצד האלוקות בלבד, ואין היא שייכת למהותו של הנברא, ולכן שכלו של האדם, שהוא ראשית מציאותו כנברא, נשאר כביכול 'מחוץ לתמונה'.

במילים אחרות: ההיגיון האנושי, הטבעי, אינו שייך להשגת האחדות המוחלטת, כי מבחינתו המציאות של העולם היא עובדה בסיסית, וקשה לו לתפוס שבעצם אין לעולם מציאות משל עצמו וכל-כולו בטל לאלוקות. נמצא שהעובדה שהאדם מכיר באחדות זו היא מפני שמאמין ו'סומך' כביכול על הנשמה האלוקית, שהיא המכירה באחדות ה', בהיותה מרוממת ממגבלות הברואים וישותם.

זהו החידוש הגדול שחולל רבנו הזקן: על-ידי שהסביר את עניין האחדות המוחלטת והלכיש אותה בחכמה בינה ודעת, חודרת האחדות המוחלטת והבלתי-מוגבלת, שלמעלה ממגבלות הברואים, אל תוך מציאותו של האדם. כאשר האחדות המוחלטת נתפסת ונקלטת בהיגיון האנושי, המשמעות היא שהאדם עצמו תפס והפנים את העניין, והאור האלוקי הבלתי-מוגבל התגלה בתוך מציאותו המוגבלת, כביכול.

היש אינו מסוגל להכיר באפסותו

ליתר ביאור:

באחד ממאמריו (דרך מצוותיך סבב) מפרש אדמו"ר הצמח-צדק את המשמעות הבסיסית של "אין עוד מלבדו" בעבודת האדם שהיא – "עס איז ניטאָ קיין איך" [=אין מציאות של 'אני']. מכיוון שהקב"ה הוא המציאות היחידה הקיימת, הרי כל הרגשה של ישות עצמית סותרת אמת מוחלטת זו.

לכן כאשר מדובר על אחדות ה' המוחלטת, שאין עוד מלבדו ממש, הדרך היחידה לכאורה לתפוס ולהכיר עניין זה היא על-ידי האמונה בלבד:

כמו כל הברואים, גם האדם נברא על-ידי הקב"ה עם טבע בסיסי של הרגשת מציאותו העצמית. גדרו העצמי של כל נברא הוא קודם כול – היותו קיים במציאות; ו'מציאות' אינה יכולה לחוש שבעצם היא 'העדר מציאות'. על-פי טבע לא ייתכן שאפיסת המציאות, הביטול המוחלט של הברואים לאלוקות, הנובע מהשגת האחדות המוחלטת, ייתפס בתוך מציאותם, בשכלם וברגשותיהם. השכל והרגש הוא חלק

תיתכן גם אפשרות שלישית, פלאית לאין ערוך – שהפיל הענק כפי שהוא ייכנס בנקב הזעיר כפי שהוא

מהמציאות שבנברא, ולא ייתכן שהמציאות תכיר באפסותה.

לכן דבר זה ניתן להשגה רק על-ידי האמונה, שהיא ידיעה והכרה על-שכלית, הנובעת מהתגלות הבורא בנשמה האלוקית; ואילו השכל האנושי מסרב להכיר באחדות זו.

ואם בראייה הגשמית תיתכן מציאות ששכל האדם יסרב לקבל ולהבין את הדבר הנראה לעיניו, מפני שיש לו קושיות ותמיהות צדדיות על הדבר – על-אחת-כמה-זכמה כאשר מדובר על עניין אחדות ה', השולל את עצם מציאותו של האדם, שכלו והרגשתו. שהרי בעניין זה, הקושי של השכל לקבל את הדברים אינו רק מפני שאלות וקושיות צדדיות; אלא עצם הנושא אינו בגדר השגה. השכל הוא מציאות, ולא ייתכן כלל שהמציאות תשיג את אפסותה המוחלטת. זו סתירה מיניה וביה.

בשום אופן לא תיתכן אפשרות שהאדם, אפילו החכם הגדול ביותר, יישב עם עצמו, יחשוב ויתבונן ויגיע למסקנה שהוא אינו מציאות כלל. זו ידיעה מופרכת מצד עצם קיומו של השכל, התופס את עצמו כמציאות ודאית.

נשמה חדשה

מכל זה עולה שהיכולת של אדמו"ר הזקן ליצור את החיבור המופלא בין הקב"ה, שהוא לבדו נמצא ומלבדו שום דבר אינו נמצא, ובין השכל האנושי של הברואים המתהווים ממנו – אינה נובעת רק מכוח הגאונות השכלית וכוח ההסברה המיוחד שהיו לאדמו"ר הזקן. כי גם השכל הגאוני ביותר לא יוכל לתפוס דבר שאינו ברה-שגה. וכפי שהוסבר לעיל, האחדות המוחלטת שוללת את עצם קיומו של השכל האנושי, ומצד גרדי השכל אין שום אפשרות להבין עניין זה. אלא כוחו להשיג בשכלו ולהסביר את עניין אחדותו המוחלטת של הקב"ה, נובע מאור אלוקי מופלא שהאיר בבשמתו, אשר בכוחו אפשר לחבר בין שני דברים מנוגדים אלה.

עניין זה תואם את המקובל במסורת אדמו"רי חב"ד, על היחס המיוחד של הבעש"ט ללידת אדמו"ר הזקן.

כידוע (ספר התולדות אדמו"ר הזקן ח"א פ"ב), להוריו של אדמו"ר הזקן, רבי ברוך והרבנית רבקה, לא היו ילדים במשך כמה

שנים. מכיוון שרבי ברוך היה מהצדיקים הנסתרים, הלך אל הבעש"ט, לבקש ממנו ברכה להולדת ילדים, והבעש"ט הבטיח לו שבשנה הבאה ייוולד לו בן.

באותו זמן נודע לבעש"ט ש'נשמה חדשה' מתוכנת לרדת לעולם, והוא השתוקק מאוד לדעת מה הסדר בירידת נשמה חדשה לעולם, אך הוא לא ידע אצל מי תיוולד אותה נשמה חדשה, ולא ידע שזה קשור עם הברכה שהוא עצמו בירך את רבי ברוך בכך.

לאחר זמן נודע לבעש"ט שהנשמה החדשה תיוולד אצל רבי ברוך. כאשר באו רבי ברוך והרבנית רבקה להודיע לבעש"ט שברכתו התקיימה (באומרם שאף-על-פי שהבעש"ט ודאי יודע זאת ברוח הקודש, בכל-זאת צריכים להודיע לו), נתן להם סדר שלם איך להתנהג בזמן העיבור ואיך לנהוג עם התינוק אחרי לידתו.

ביום ח"י אלול תק"ה, יום הולדתו של אדמו"ר הזקן, היה הבעש"ט שרוי בשמחה גדולה ואף לא אמר תחנון, והתלמידים התפלאו על כך מאוד. שמונה ימים לאחר מכן, ביום ברית המילה של הרך הנולד, עשה הבעש"ט סעודה גדולה ואמר תורה על הפסוק "וביום השמיני ימול בשר ערלתו".

מעניינות הן גם ההוראות הנוספות שנתן הבעש"ט להוריו של אדמו"ר הזקן: הוא הורה לרבי ברוך שלא לספר לילד עליו – על הבעש"ט – ולא להביאו אליו. רק כאשר הילד נעשה בן שלוש, הביאוהו אל הבעש"ט, על-פי הוראתו, כדי שייגזזו את שערות ראשו וישאיר לו פאות, וגם אז ציווה הבעש"ט שלא יספרו לו מי הוא.

אדמו"ר הזקן שאל אז את הוריו מי האיש שגזז לו את השערות, והם ענו לו: 'זיידע' [=סבא], אך כאמור, על-פי הוראת הבעש"ט, לא סיפרו לו הוריו מיהו.

עוד מסופר, שבאותו זמן נכח בחדר המגיד ממזריטש, והבעש"ט אמר למגיד: "הוא שייך אליך".

נוסף על כך הורה הבעש"ט להורי הילד – שלא ללמדו חסידות, וכפי שמסופר במקומות אחרים – אדמו"ר הזקן הגיע אל המגיד בכוחות עצמו.

יחס מיוחד זה ללידת אדמו"ר הזקן, שהיא ירידת 'נשמה חדשה' לעולם, כדברי הבעש"ט, מבטא שעבודתה של נשמה זו בעולם שייכת לגילוי אלוקי חדש ומיוחד שהאיר בעולם על-ידה.

הבעש"ט התחיל את דרך החסידות וגילה את האלוקות שלמעלה מהעולם, אבל התגלות זו עדיין לא חדרה בעולם עצמו אלא ביטלה את מציאותו. אולם אדמו"ר הזקן גילה בתוך העולם עצמו את האלוקות שלמעלה מהעולם! חסידות חב"ד מגלה שאמיתת הימצאו היא אמיתת המציאות של כל הברואים, והמהות האמיתית של היש הנברא היא היש האמיתי. וכפי שיתגלה לעתיד לבוא בתכלית הגילוי. ■

הגאון שבת ברכה

הגאון החסיד רבי יהודה לייב שפירא שליט"א, ראש הישיבה גדולה המפורסמת דליובאוויטש במיאמי, אשר נמנה במשך עשרות שנים עם 'החוזרים' בהצרו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, לצדו של 'החוזר' הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל – הוא דמות מופת המשלבת באישיותה גאונות עצומה ויכולת נדירה לבאר ולצטט את תורת רבו בדיוק נמרץ, בהסברה נפלאה ובלהט חסידי בוחק שאין בדומה לו • ערב בואו לארץ הקודש, כאורח הכבוד בהתוועדות המרכזית לקראת י"ט כסלו, במסגרת שבוע החסידות בבנייני האומה – אנו מגישים פרופיל מיוחד לאישיותו הרוממה לצד דברים נפלאים שנשמעו מפיו אודות לימוד החסידות והצצה מפעימה לאופן והשתלשלות הופעת דיבורי הקודש של כ"ק אדמו"ר זי"ע לאור עולם • וְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו

שלמה בראון
תמונות: באדיבות עיתון 'המודיע'

ה

תרגשות רבה אופפת את קהל שוחרי התורה והחסידות בארצנו הקדושה, לקראת בואו של הגאון החסיד רבי יהודה לייב שפירא שליט"א, ראש הישיבה-הגדולה המעטירה במיאמי, אשר נמנה בשעתו עם ה'חוזרים' על תורת כ"ק אדמו"ר זי"ע, למסע חיזוק והתעוררות בארץ במסגרת אירועי י"ט כסלו בכנייני האומה.

לקראת בואו לארצנו הקדושה מתעמק 'כי קרוב' במסכת חיי, מהיותו נער צעיר כאשר 'בוצין בוצין' מקטפיה ידיע; דרך שיטת הלימוד המעמיקה והמיוחדת שהוא מקנה לאלפי תלמידיו לאורך השנים; והשילוב עם הדרך ב'עבודת ה'' ובהתעוררות הלבבות בהתוועדויותיו הנודעות; וכן תפקידו כאחד ה'חוזרים' על דברי התורה של הרבי זי"ע, לצד ה'חזור' הגאון החסיד רבי יואל כהן זצ"ל והעלאתם עלי כתב. במהלך הפרופיל שילבנו שביבי אור ופניני חן שנשמעו מפיו לאורך השנים בדרכה של חסידות ובזכרונות פלא מאשר זכה לחוות ביושבו בשבת תחכמוני במשך שנים ארוכות בצל הקודש.

לבחור את ה'איפכא מסתברא'

הגרי"ל שפירא שליט"א נולד ביי"ב במנחם-אב תש"ז, להוריו הגאון רבי ליפא שפירא זצ"ל, מגדולי רבני חב"ד בדור האחרון ולאמו בת הגה"ח ר' שניאור זלמן וילנקין זצ"ל, אשר היה ה'מלמד' של הרבי זי"ע בילדותו.

מהיותו צעיר לימים כבר ניכר בכשרונותיו הפלאיים וכאשר נכנס כילד ל'יחידות' בקודש פנימה, אצל הרבי, כבר שאל אותו הרבי קשיות קשות על לימודו. באחת ההודמנויות, בירר אצלו הרבי איזו מסכת הוא לומד ובאיזה פרק הוא עומד, וכאשר השיב לו הגרי"ל החל הרבי להקשות בפניו שורת קשיות, שלא היו אלא קשיות של המפרשים על הסוגיא הנלמדת. על אחת השאלות אמר לו הרבי לשאול את ה'מגיד שיעור' שלו. הייתה זו שאלה של המהר"ץ חיות.

בגיל צעיר עוד יותר, בהיותו ילד קט, עצר אותו הרבי זי"ע כאשר עבר בפניו לקבל מידו הק' עוגת 'לעקאח' לשנה טובה ומתוקה, ושאל מה למד בומן האחרון. הילד הצעיר השיב שהוא לומד את מסכת ביצה ואזי שאל הרבי איזו הלכה למד. הגרי"ל חשב שכוונת הרבי היא לשאול איזה הלכות בשולחן ערוך הוא לומד (אף שמאוחר יותר הבין שהכוונה כנראה הייתה לברר איזו סוגיא בגמרא למד) והשיב שהוא למד עתה את הלכות שופר. הרבי שאלו כמה קולות יש לשמוע בראש השנה, וכאשר הגרי"ל השיב: מאה קולות, הוסיף הרבי ושאל האם שמיעת מאה קולות היא מדינא דגמרא (כשהגרי"ל מספר על כך לתלמידים הוא שואל: 'נו, היודעים אתם את התשובה - האם זה מדינא דגמרא?').

בהיותו נער צעיר, לפני גיל בר מצווה, כבר החל להשתתף באורח קבע בהתוועדויות הקודש, בהן היה הרבי זי"ע משמיע דברי תורה בכל פרד"ס התורה במשך שעות על גבי שעות.

בהיותו בחור ביישיבה קטנה, כבר העלה הגרי"ל את דברי התורה של הרבי עלי כתב, במחברות שכתב לעצמו. לימים, בשנים האחרונות, כאשר החלו להדפיס באופן מסודר את דברי תורתו של הרבי זי"ע בסדר כרונולוגי, בסדרת 'תורת מנחם - התוועדויות', היוו רשימותיו של הגרי"ל פעמים רבות מקור יחידאי לביאורים שונים שהשמיע הרבי ואיש לא כתב בשעתו, אשר נכתבו על ידי הגרי"ל בבהירות רבה.

הגרי"ל שפירא זוכה לברכתו של כ"ק אדמו"ר זי"ע

כאשר שאל אותו הרבי עם מי הוא מדבר בלימוד ורבי יואל ענה ש"עם לייבל שפירא", אמר לו הרבי שלא לכך כיוון, שכן הגרי"ל הוא תלמידו הקרוב, וקו מחשבתם והבנתם זהה, וכדי ללבן סוגיא היטב יש לדון בה עם מישהו שחושב בכיוון אחר, 'איפכא מסתברא'

רבי יהודה לייב שליט"א בלט מקרב התלמידים כארי שבחבורה ונודע בלמדנותו הגדולה ובשקידתו העצומה. ה'חזור' הגאון רבי יואל כהן זצ"ל, שכינה כמשפיע דא"ח בשיבה, אימץ לחיקו את התלמיד העילוי והגרי"ל, יבלח"ט, הפך ל'תלמיד חבר' לרבי יואל.

הגיעו הדברים לידי כך, שבהזדמנות מסוימת, כאשר רבי יואל כתב לרבי זי"ע שאלות בהבנת ביאור תורני שהרבי השמיע, כפי שנהג תמיד כאשר העלה את דברי הרבי עלי כתב, כאשר הרבי בדרך כלל השיב על הדברים בכתב, הורה הרבי במפתיע כי רבי יואל ייכנס לחדרו והרבי ישמיע בפניו את הביאור, בעל פה.

רבי יואל אכן נכנס והרבי ביאר את אשר הוקשה לו. אז, פנה אליו הרבי ואמר שכאשר מתעוררת לו קושיה עליו ללבנה עם מישהו נוסף. רבי יואל נענה ואמר שהוא אכן נוהג כך. כאשר שאל אותו הרבי עם מי הוא מדבר בלימוד ורבי יואל ענה ש"עם לייבל שפירא", אמר לו הרבי שלא לכך כיוון, שכן הגרי"ל הוא תלמידו הקרוב, וקו מחשבתם והבנתם זהה, וכדי ללבן סוגיא היטב יש לדון בה עם מישהו שחושב בכיוון אחר, 'איפכא מסתברא'.

בעלייתו של בעל

בחודש שבט תשכ"ו נפל דבר בשמי חסידות ליובאוויטש. עד לאותה עת, במשך שש-עשרה שנים, היה ה'חזור' רבי יואל כהן לברו חוזר על דברי תורתו של הרבי זי"ע לאחר אמירתם ומעלה אותם על גבי הכתב. עם חלוף השנים הלכה המעמסה שעל כתפיו של רבי

יואל וגדלה: מלבד השיעורים שהיה מוסר לתלמידי הישיבה, הוסיף הרבי והטיל עליו את כתיבת היצירה המונומנטלית 'ספר הערכים', ואף תבע ממנו להתקדם בכתיבתה בקצב מהיר.

באותו הלילה, אל חדרו של הגבאי של הרבי, רבי מרדכי אייזיק חדקוב זצ"ל, זומנו כמה מבחירי תלמידי הישיבה והתבקשו להתחיל לשמש כ'חוזרים', לצדו של רבי יואל. היו אלה הגרי"ל שפירא שליט"א ויחד עמו הגאון רבי שלמה זרחי, כיום מראשי הישיבה שבחצר הרבי; הגאון רבי אפרים פיקרסקי, שהיה במשך שנים ארוכות מראשי ישיבת 'אהלי תורה' המפורסמת; והגאון רבי שלום בער לייטין, שליחו של הרבי ומקים עולה של תורה במדינת וושינגטון.

היה ברור שהמינוי החדש מגיע מהרבי זי"ע, עובדה שמילאה את ארבעת העילויים הצעירים בחרדת קודש.

בהתוועדות השבת הקרובה נקראו ארבעת ה'חוזרים' החדשים לקבל 'לחיים' מידו הקדושה של הרבי ולקבל את ברכתו.

הרבי דרש מכל אחד מהם לומר במפורש שהוא עוסק ב'חזרה' ואומר 'לחיים' עבור כך, ואזי השיב להם הרבי: 'לחיים ולברכה'.

אז אירע דבר פלא: הרבי פנה אל רבי יואל וביקש שיאמר גם הוא 'לחיים', והוסיף ואמר לו אשר על ה'חוזרים' החדשים לעמוד לצדו. רבי יואל, ב'ביטול' המופלא שלו, החל לגשת לעבר ה'חוזרים' החדשים, אולם הרבי זי"ע אמר לו בלשון הגמרא (כתובת ס"א ע"א) שצריך להיות 'בעלייתו של בעל' - ושה'חוזרים' החדשים ילכו אליו, במקום עומדו הקבוע.

מני אז נקבע מקום עומדו של הגרי"ל שפירא, שלא היה אלא בן י"ט שנים, לצדו של רבי יואל זצ"ל, בסמיכות לשולחנו של הרבי והוא הפך ל'חזור' הבולט לצדו של רבי יואל.

הגרי"ל אף החל לשקוד על כתיבת כל דברי התורה שנשמעו מהרבי זי"ע באופן שיטתי ועל הוצאתם לאחר ההתוועדות, והפך במשך השנים הבאות ל'כותב' העיקרי של תורת הרבי.

באתערותא דלתתא

לאורך שנים ארוכות לא התיר הרבי להוציא את דברי תורתו באופן רשמי, אלא אם הרשימה הכתובה עברה את הגהתו. הרשימות מהשיחות והמאמרים שהרבי אמר - נכתבו במכונת כתיבה והופצו

הגרי"ל שפירא בעת מסירת שיעור בכולל לדיינות באנטוורפן

בעבודת הקודש

מלאכת כתיבת השיחות שאמר הרבי זי"ע לקראת הגהתן על-ידי הרבי הייתה רבת אחריות ונעשתה מתוך חרדת קודש. היא לוותה בהדרכות, תשובות ואף הערות חריפות מהרבי.

מדי שבוע היה הרבי זי"ע מגיה את השיחה לכל הפחות פעמיים. בפעם הראשונה הוסיף הרבי זי"ע הגהות רבות, השמיט מילים ומשפטים, הוסיף עניינים, ציטוטים, מראי מקומות וביאורים, שהיו מהם שהתפרשו על פני עמוד שלם, ואף כתב הערות כלליות לגרי"ל ולחברי המערכת הנוספים. בפעם השנייה, הוכנסה השיחה בה שולבו כל הגהותיו של הרבי זי"ע והרבי היה מגיה אותה בשנית.

מלבד להגהות, כאשר עלתה לגרי"ל או לכותבים אחרים שאלה בדברי הרבי, היו מעלים אותה על הכתב, מכניסים אותה אל הקודש פנימה, והרבי זי"ע היה עונה להם בכתב על שאלותיהם, כאשר גם ביאורים אלה – שכתב הרבי, ועתים הוסיפו נדבכים חדשים על שאמר הרבי זי"ע ברכים – משולבים בשיחות.

הגרי"ל סיפר בהזדמנויות נדירות על הגהות מעניינות ופלאיות, כמו גם על תשובות נדירות שקיבל מהרבי זי"ע כאשר כתב את השיחות.

פעמים רבות, הבחינו הכותבים כי בכתבו הערות על השיחות מצטט הרבי זי"ע מן הזיכרון את הנכתב בספרים שונים. כך, קיבל פעם הגאון רבי יואל כהן זצ"ל, בשעת ערב די מאוחרת, שיחה עם הגהות בכתב יד קודשו של הרבי זי"ע, וראה כי אחד המראי-מקומות שהרבי הוסיף – לס' חסידים סימן תתשכ"ט – מסומן בפס. רבי יואל תהה לפשר הפס וביירר אצל הגבאי של הרבי הגרחמ"א חדקוב זצ"ל למה ירמוז. הרב חדקוב לא ידע לענות על כך, אולם כעבור מספר דקות אמר לרבי יואל כי כעת טלפן אליו הרבי מביתו ואמר שבהיותו בחדרו שבבנין בית המדרש לא היה בידו ספר חסידים ועל כן סימן שמראה המקום טעון בדיקה. עתה, כאשר הגיע לבית, עיין בספר חסידים ומצא שאכן הדברים מופיעים בסימן תתשכ"ט.

בהזדמנות אחרת ציטט הרבי בעל פה מספר רסיסי לילה לרבי צדוק הכהן מלובלין וכתב שעל הכותבים לבדוק את הלשון בפנים. למרבה פלאם, כל הקטע שציטט הרבי זי"ע מהזכרון היה ממש זהה למקור, פרט למילה אחת.

הגרי"ל שפירא סיפר כי באחת ההזדמנויות הוסיף הרבי זי"ע מספר מראי מקומות על כך שאף שאדם פטור מקרבן על עבירות שעבר בקטנותו, עליו לכפר על כך. אחד ממראי המקומות שכתב הרבי הוא: "ובשו"ת הרדב"ז ב"א צ"ד: קטן נמי כפרה בעי".

על כך ציין הרבי זי"ע הוראה לכותבים: "לראות הלשון בדיוק ברדב"ז". החוזרים הנדהמים עיינו מיד ברדב"ז ונוכחו לראות שגם עתה היה זה ציטוט מדוייק.

מהגהות הרבי זי"ע על דברי תורתו למדו הכותבים גם פרק מאלף בהשקפה והסתכלות נכונה בדרכי הלימוד, וגם בדרכי ההנהגה והמבט על יהודי.

הגרי"ל שפירא סיפר כי בשבת פרשת שלח תשל"ב השמיע הרבי זי"ע ביאור מעמיק על גדר "אין קטגור נעשה סניגור" שלפיו לא ביקש משה רבינו על המרגלים אף שעל חטאים אחרים ביקש והפציר מהקב"ה, ואכן הציל את בני ישראל מכליה, שכן זהו תפקידו כרועה ישראל. אלא שכאן מרדו המרגלים במשה רבנו עצמו – "וילינו עליו", ועל כן אין ביכולת תפלתו לעזור להם. הרבי זי"ע הוסיף ואמר שגם רועי ישראל שכלל דור, 'אתפשטותא דמשה', מתפללים על כל יהודי אולם תפלתם אינה יכולה להועיל לאלה ההולכים כנגדם.

כעבור שנתיים, לקראת פרשת שלח תשל"ד, כתב הגרי"ל את הביאור הזה עבור ה'לקוטי שיחות' ושגרו בדואר לניו-יורק. כאשר קיבל את הקונטרס שיצא לאור הופתע לראות שחלק גדול מן הביאור הושמט לחלוטין. הוא טלפן אל הגרי"ל אלטיין שליט"א אשר סיפר לו כי כשהוכנסה השיחה להגהת הרבי זי"ע, השמיט את כל ההסבר. הרב אלטיין סבר שהרבי זי"ע רוצה שינסחו את הדברים בסגנון שונה, כפי שאירע לא אחת. הוא כתב את הביאור כולו מחדש והכניס את השיחה להגהת השנית, ואז כתב הרבי בחריפות: "הרי זה היפך כל החסידישע אפלייג" – אמירה שרועי ישראל לא יתפללו על יהודים שהולכים כנגדם מנוגדת להנחות' ולדרך החסידות, והוסיף: "ישרף הניר ולא יאמר".

הבאנו כאן על קצה המזלג דוגמאות אחדות מהאוצר הבלתי נדלה של אלפי-אלפי עמודי הגהות בכתב יד קודשו של הרבי זי"ע על דברי תורתו, אשר על רבים מהם סיפר הגרי"ל שפירא לתלמידיו בעתות רצון.

בשכפולים בלבד, אך לא נדפסו בצורה רשמית ובוודאי שלא בספרים.

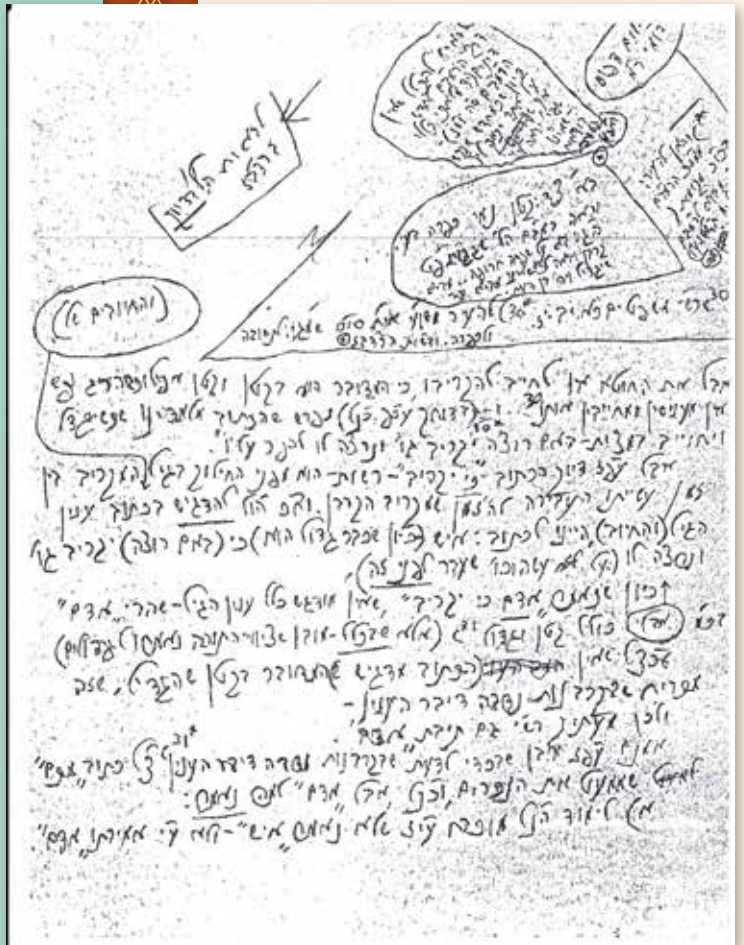
זעיר פה וזעיר שם הגיה הרבי שיחה או מאמר שנכתבו מפיו, תיקן ומחק, הוסיף בכתב יד קודשו משפטים, מראי מקומות והערות ועתים אף סעיף שלם, ואזי ניתנה הרשות להדפיס את הדברים בקונטרס רשמי, כאשר לימים מקובצים הקונטרסים לספרים.

בשנת תשי"ח התעורר דבר חידוש כאשר במשך שנה תמימה הגיה הרבי מדי שבוע בשבוע שיחה. מהשיחות שהוגהו בשנה זו מורכבים שני הכרכים הראשונים בסדרת 'לקוטי שיחות'.

לאחר הפסקה בת שלוש שנים, בשנת תשכ"ג שוב הגיה הרבי שיחות מדי שבוע בשבוע, ושיחות אלה הן המרכיבות את כרכים ג' וד' של סדרת 'לקוטי שיחות'.

אולם אז שוב חלה הפסקה עד אשר בשנת תשל"ב שוב הרבי להגיה שיחה מדי שבוע. עתה, הדבר נמשך כבר במשך שנתיים תמימות, גם בשנת תשל"א, ושיחות אלה מרכיבות את כרכים ה-ט ב'לקוטי שיחות', אך בשנת תשל"ב שוב חלה הפסקה, למורת רוחם של החסידים הצמאים, שלימוד השיחה המוגהת הטריה הפך ללחם חוק בחייהם.

עד לאותה עת היה רבי יואל כהן זצ"ל הכותב הבלעדי של ה'לקוטי שיחות', כאשר בשנים תשל"ו ותשל"א מסייע לו הגרי"ל שפירא. בשנת תשל"ג יזם הגרי"ל חידוש של הגהת השיחות, למרות סירובו של הרבי. כבר בימי הקיץ של שנת תשל"ב החליט לכתוב בעצמו קבוצת שיחות ולהכניסן להגהת הרבי. לשם כך קרא לשני אברכים גאוניים נוספים – הגאון רבי אריה לייב קפלן זצ"ל ויבלח"ט הגאון רבי נחמן שפירא – וביקש כי יעמדו לצדו בכתיבת השיחות.

הרבי זי"ע מוסיף בכתי"ק הערות לשיחה שכתב הגרי"ל שפירא מדברי תורתו, כשבתהלך הדברים מצטט בע"פ את לשון הרדב"ז ומורה לגרי"ל שפירא: לראות הלשון בדיוק ברדב"ז

הם עמלו על כתיבת שיחות שושמעו מהרבי בשנים הקודמות לפרשיות בראשית-ויצא, ובשונה מתשעת כרכי ה'לקוטי שיחות' שיצאו עד אז, שאף שהן שיחות תורניות ומעמיקות נכתבו בשפת האידיש - השפה בה הן נאמרו על-ידי הרבי; עתה החליט הגרי"ל לכתוב את השיחות בלשון-הקודש.

כתום עמלו בכתיבת השיחות, ברטט ובזיע הכניס הגרי"ל את השיחות להגהת הרבי במהלך ימי הקיץ, אולם למרבה אכזבתו הימים חלפו ולא התקבלה מהרבי כל תגובה. כאשר גם חודש תשרי חלף ולא היה כל אות לכך שהרבי יגיה את השיחות, החליט הגרי"ל לעמוד יחד עם חברי המערכת שגייסו בליל הושענא-רבה בסמיכות לחדרו של הרבי מתוך ציפייה לזכות לכך, אולם גם באותו הלילה הם לא קיבלו כל סימן.

שבת בראשית התקרבה, המתח שאפף אותם והתשוקה כי הרבי יקבל את בקשתם ויגיה את השיחות הלכו וגברו והם החליטו לבעור במוצאי שמחת תורה, בשעה שהרבי מחלק יין מהגביע עליו זימן בברכת המזון לכל אחד ואחד מאלפי החסידים, כקבוצה. עתה, בשעת חדותא זו, הגיעה הבשורה. כאשר עברו בפני הרבי, העניק להם הרבי בקבוק 'לחיים' ואמר שזה עבור השיחות.

שמחה עצומה מלאה את כל ישותם, הרבי מתייחס לעבודתם, אולם אם הם ציפו שלמחרת יקבלו את הגהות הרבי על השיחה, התאכזבו כאשר יום המחר הגיע ולא ניכר כל חידוש בדבר.

אז, עשו הם את המעשה הבא: הם הכניסו את השיחה שהעלו על הכתב עבור פרשת בראשית בשנית, ובעזרת דקדושה' העזו וכתבו לרבי שהם מתכוונים להוציא לאור את השיחה לקראת השבת הקרובה, ומבקשים שהרבי יואיל להגיהה.

לא חלפו אלא מספר שעות ולמרבה שמחתם, ואושרם של החסידים כולם, הרבי הוציא את השיחה עם הגהותיו. שמחה עצומה פרצה מקרבם.

מני אז ועד לשנת תשנ"ב, במשך תשע-עשרה שנים רצופות, הגיה הרבי זי"ע מדי שבת בשבתו שיחה, ושיחות אלה כלולות בכרכים י-ל"ט של 'לקוטי שיחות'. הגרי"ל שפירא הוא שהעלה את השיחות על הכתב, כשלצדו חברי המערכת הגרא"ל קפלן זצ"ל והגרי"נ שפירא שליט"א.

מצודתו פרושה

בשנת תשל"ד, בעודו שקוע במלאכת ה'חזרה' על דברי התורה של הרבי זי"ע ובכתיבתם, קיבל הגרי"ל שפירא שליחות מיוחדת: הרבי זי"ע הורה להקים ישיבה חדשה בעיר מיאמי שבפלורידה. עיר זו נודעה בהיותה מקום המיועד להתענג בתענוגי עולם הזה, ודווקא על מקום תחתון זה פרש הרבי זי"ע מצודת קודש, לזכך ולהעלות את המקום הזה מחומריותו והפיכתו למקום תורה בדמות הקמת ישיבה גדולה. הרבי בחר ב"א תלמידים מצויינים, שקועים בתורה ובעבודה, ושלח אותם לייסד את הישיבה, כאשר בראשה העמיד את הגרי"ל שפירא.

מאז ועד היום, אל הישיבה שבמיאמי נוהרים מדי שנה סתם ושמנם של תלמידי ישיבות ליובאוויטש, החפצים להנות משיעוריו של ראש הישיבה הגרי"ל שפירא, שנודעו בחריפותם המפליאה ובחידושיהם המבריקים, ולקבל דרך סלולה, בהירה ועמקנית בלימוד בעיון.

עד מהרה הוארה מיאמי באור התורה, כאשר המבצר התורני שהוקם בעיר ובו שוקדים התלמידים על התורה יומם וליל, הפיח רוח חיים תורנית והשפיע על כל יהודי העיר, כשקרן התורה והיהדות מורמת ונוצצת למרחקים. מאז נוסדה הישיבה והפכה את מיאמי למקום תורה, הוקמו קהילות חרדיות רבות במיאמי וגלילותיה, ובשנים האחרונות יש פריחה תורנית אדירה בעיר. הגרי"ל שפירא שליט"א משמש כאב"ד עדת חסידי ליובאוויטש דפלורידה, אשר מהווה הפוסק לכלל

נועם שיח נדיר שהעניק לפני מספר חודשים, הסביר ה'חזור' הגאון רבי יהודה לייב שפירא שליט"א את חשיבות לימוד החסידות והחינוניות וההכרח בלימודה.

חשיבותו של לימוד החסידות גדולה מאוד, וכפי שהגדיר הרבי הרש"ב מליובאוויטש זי"ע שאם לומדים רק נגלה תורה, ניתן ללמוד וללמוד, אך אפשר לשכוח חלילה מ"נותן התורה". לימוד החסידות מביא לכך שנזכור את "נותן התורה", שנראה את הקב"ה בכל מקום ונתקרב אליו בכל עת ובכל שעה.

כשמדברים על לימוד החסידות יש להדגיש שמוכרחים ללמוד חסידות ולהבינה בשכל העצמי, ולא להתייחס לכך כאל דברים מופשטים, בדיוק כמו שכאשר לומדים גמרא - מעמיקים בהבנת כל עניין לשורשו. זכורני שפעם ניגש אליי בחור לשאול משהו בהבנת התוס'. שאלתי אותו אם הבין את ראיית התוס', והוא ענה: 'אני מאמין לתוס' שידעו מה הוכיחו... לימוד שכזה הוא בעייתי. צריך ללמוד עם הבנה יסודית ועם כל הראש והמוח.

ההגדרה האמורה, שהשמיע כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע על לימוד החסידות, נאמרה כאשר שאל על ידי הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל מדוע לומדים חסידות. וענה לו הרש"ב כי כשלומדים רק 'נגלה' ניתן לשכוח מ"נותן התורה". שאל רבי חיים: אם כן, הרי גם בלימוד מחסידות ניתן לשכוח מנותן התורה. ענה הרש"ב: "היאך מגיע אליכם מחשבה כזו? והרי מפורש אמרו חז"ל בפסחים שמי שלא בדק חמץ קודם הפסח - יבדוק בתוך המועד. ומקשה הגמרא: איך יבדוק בפסח, ואולי ימצא חמץ וישכח ויאכל? ומתרתצת ש"כל עצמו לא בא אלא כדי לבער וכי יכול לשכוח ולאכול?". הוא הדין כאן, כשלומדים חסידות ומדברים על הקב"ה - וכי ניתן לשכוח מנותן התורה?". וזהו שביארו בספרי חסידות את מאמר חז"ל שבית שני לא חרב אלא על ש"לא ברכו בתורה תחילה". וברבינו יונה פירש שלמדו הרבה תורה אך לא אמרו ברכת התורה. וכדברי הב"ח שאין הכוונה שלא ברכו, שהרי לומר ברכה זהו דבר שאורך מספר שניות ולא דורש מאמץ, אלא הכוונה לאלוקות שיש לתורה. הם אכן למדו, אבל רק בתור חכמה, ולא היו קשורים לנותן התורה. משמעותה של 'ברכה', היא: 'הודאה' ו'ביטול'. הכנה שהתורה היא לא רק חכמה שאני מבין בשכל שלי, אלא חכמתו ורצונו של הקב"ה, אשר "הוא וחכמתו אחד". כשאני לומד תורה אני מתאחד עם הקב"ה ביחוד נפלא ונצחי, נהיה חד עם האין-סוף ב"ה.

גם בנוסח 'ועל הנסים' של חנוכה אומרים שהיוונים ביקשו 'להשכיחם תורתך', ומסביר הרבי מליובאוויטש זי"ע כי היוונים לא התנגדו לעצם לימוד התורה, שהרי כל שיטתם היתה דווקא להוסיף חכמה ודעת, אלא שלא רצו שבני ישראל ייחסו את התורה ל"נותן התורה", וזהו 'להשכיחם תורתך', בלשון נוכח דייקא, שהכוונה היא לתורת ה' ומי שנתנה, וכיוצא בזה 'להעבירם מחוקי רצונך'.

כדי שכל העת תהיה חדרה בנו ההכרה הזו - יש ללמוד חסידות.

תורת החסידות ממחישה בפני הלומד את מציאות ה'. הרי הגויים ומי שאינם מאמינים רח"ל בקב"ה, שואלים מניין שהוא קיים, הרי לא רואים אותו, ואילו הלומד חסידות שואל להיפך: מניין שהעולם - מלשון 'העולם', המעלים ומסתיר על הקב"ה - בכלל קיים, והלוא מציאות ה' כה ברורה היא.

יש מאמר מכ"ק אדמו"ר מהר"ש מליובאוויטש זי"ע, המביא שאלה: שמה העולם כולו אינו אלא אחיזת עיניים ודמיון? והשיב: ראשית, הלוא בתורה כתיב 'בראשית ברא אלקים', והוכחה נוספת מהמשנה במסכת סנהדרין (פ"ז מ' י"א): "המכשף העושה מעשה, חייב, ולא האוחז את העיניים. רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע: שנים לוקטין קשואין, אחד לוקט פטור ואחד לוקט חייב, העושה מעשה חייב, האוחז את העיניים פטור". ואמר המהר"ש שאילו כל העולם היה אחיזת

שברכו בתורה תחילה

כולם שווים, "ומדוע תתנשא על קהל ה'?"

והתשובה על כך היא: "בוקר ויודע ה'" – המעשה נדרש, אולם אלו צריכים להיות 'מעשים טובים', וכפי שאדמו"ר הזקן מברך: "טובים – ומאירים".

מה הפירוש 'מאירים'? ייתכן עיסוק במעשה בפועל, אך אם חסרים הרגש וההבנה, הרי אף שהמעשה ישנו, הוא אינו 'מאיר'. כמו אבן טובה – שהיא אבן אבן טובה בכל מצב בו לא תהיה, אולם אם היא מכוסה בכרס ובפר, היא איננה מאירה.

על כן, הכרחי שהעיסוק במעשה בפועל יבוא דווקא מתוך לימוד והשגת חסידות, המשפיעה על רגש הלב, כמו שנאמר "וידעת היום" ואזי "והשבות אל לבבך", ואז המעשה הוא מאיר.

מסופר על אחד מחסידי כ"ק אדמו"ר הרשב"מ מליובאוויטש זי"ע שהיה מתענה במשך ימים ארוכים. לפני פטירתו אמר שהוא מתחרט על אותם מאות ימים ארוכים בהם התענה, שכן אילולא היה מתענה מן הסתם גופו היה בריא מעט יותר, ואם-כן היה חי עוד יום אחד לפחות ויכול היה להניח תפילין עוד יום, וזה – חשוב יותר מכל התעניות והסיגופים. אמרו על כך החסידים, שבכדי להרגיש כך, יש להתענות כל היום...

ובענייננו – כשלומדים ומשיגים חסידות, ובאדם חודרת ההכרה ש'אין עוד מלבדו', זה מביא אותו ממילא לפעול ולעסוק בביצוע רצון ה' באופן מעשי.

הדבר הוא על-דרך 'רצוא ושוב'; נדרשת תנועת ה'רצוא' והשאיפה להתעלות מהעולם הגשמי, אולם אז, כאשר נמצאים בתנועת ה'רצוא', מבינים שהתכלית היא ה'שוב' – שרצון ה' הוא דווקא שנפעל בעולם הגשמי ונהפוך אותו ל"דירה" להשי"ת.

פעם שאל אחד מה'מתנגדים' לדרך החסידות את רבנו הזקן בעל התניא זי"ע, מה המקור לדבריו ש"עבודה בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא" [עבודת ה' מעשית, בלא אהבה ויראה, אינה עולה למעלה]?

בעל התניא ענה שהמקור הוא בזהר, אך השואל אמר שהוא מבקש מקור בדברי הגמרא.

אמר לו בעל התניא שיש לכך מקור בגמרא. ה'מתנגד' – שהיה בקיא בש"ס – אימץ את מחשבתו בניסיון להבין למה הכוונה, אך לא הצליח. הוא ביקש רמז, ובעל התניא אמר לו שזוהי גמרא במסכת פסחים. שוב התבונן והגיע למסקנה שאין כזו גמרא.

אז צייטט בעל התניא את הגמרא המביאה סתירה בין שני כתובים – פסוק אחד אומר "עד שמים חסדך", והפסוק השני אומר "מעל שמים חסדך". מסבירה הגמרא: "כאן בעושיין לשמה, וכאן בעושיין שלא לשמה" – כלומר שמשנה מאוד הרגש שעמו עושים את המעשה, אם עושים זאת 'לשמה' – אזי זה "מעל שמים", ו'פרחא לעילא' – עולה למעלה. ואם לאו – 'לא פרחא לעילא'.

בלא לימוד החסידות, המקנה את ההבנה והרגש הנכונים, כלל לא מובן מדוע בכלל השי"ת נזקק למעשים גשמיים של האדם; סוברים שהמצוות נועדו רק 'לצרף בהן את הבריות' – לשם הנבראים. אולם כשלומדים חסידות ומבינים שדווקא המצוות המעשיות, ודווקא הגשמיות נוגעים להשי"ת, וכפי שאומר אדמו"ר הרשב"מ ש"כל המצוות מתייחסים לעצמות", כלומר שהן נוגעות לקב"ה בעצמותו, אזי המצוות המעשיות נעשות באופן אחר לחלוטין.

"הרבי הסביר שיש מצב בו העולם 'קיים', אך הוא איננו עומד, הוא מתנענע ומודעזע. וכדי לגרום לעולם לעמוד, לעצור את הזעזוע, יש לעסוק בתורה, עבודה וגמילות חסדים"

עיניים, אזי גם הראשון היה אמור להיות פטור, כי מה בינו לבין השני. אלא על כרחך מוכח מדברי המשנה שהעולם הוא מציאות...

על כל פנים, רואים מכך שמי שלומד חסידות מתרומם טפח מעל הקרקע של עולם הזה, הוא זקוק להוכחות מהתורה על כך שיש עולם...

כשלומדים חסידות, גם מי שאינם גאוניים גדולים או בעלי יראת שמים מופלגים, יש לכך השפעה חזקה על הראש ועל המוח, ועמו גם הלב, כמו שכתוב: 'וידעת היום, והשבות אל לבבך'. לכן נחוץ מאוד לעסוק בחסידות, כאשר יש לזכור ולדעת שהחסידות אינה מחדשת מאומה כי אם מדגישה נקודות מסוימות שנתונות הארה בלב והמוח.

יש השואלים: והלא כדורות קודמים לא הייתה בכלל תורת החסידות והסתדרו טוב מאוד גם כך? והמשיל זאת הרבי זי"ע למחלה חדשה שמתפרצת, אשר מוכרחים לרקוח כנגדה תרופה חדשה. כך בעבר טרם התפשטה תורת החסידות בעולם, לא היו זקוקים לה, אבל כשרבו היזקים רוחניים בעולם, הקדים הקב"ה תרופה למכה ונתן לנו את תורת החסידות.

בדבריו על ההתרוממות טפח מעל הקרקע שפועל לימוד החסידות על היהודי, מבהיר הגרי"ל:

התכלית היא החיים בתוך עולם הזה הגשמי, אליו הקב"ה הוריד את נשמתנו. אולם – זה צריך להיעשות מתוך הכרה והבנה אחרת, מתוך התורה. מתוך הבנה שהעולם כולו תלוי בתורה, ושחינוך בעולם הינם על-פי התורה.

מסופר על ה'דברי חיים' זי"ע מצאנו שהרופאים אסרו עליו לאכול מרור בפסח לנוכח מצבו הבריאותי, אך הוא לא היה מוכן לקבל זאת. בני ביתו ומקורביו ניסו להפציר בו כי ימנע מאכילת המרור, אך הוא נשאר בשלו. הגיע ליל הסדר, הוא הכין 'כזית' מרור, בני ביתו התחננו וניסו לומר שזהו ממש פיקוח נפש, אך הוא לא שעה לדבריהם. כשהגיעה שעת אכילת המרור, נטל את המרור בידו ובירך: "ברוך אתה אשר קידשנו במצוותיו וציוונו ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" (כנראה בירך בלא שם ומלכות).

מצד אחד חי 'למעלה מן העולם', ומצד שני התורה היא זו שקבעה את גדרי העולם, "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא", ולכן כאשר יש סכנה לפי גדרי העולם – אומרת לנו תוה"ק להתחשב בכך. זה מזכיר לי שכ"ק אדמו"ר זי"ע שאל פעם מדוע נאמר בפרקי אבות "על שלושה דברים העולם עומד", ולא כפי שנאמר במשנה אחרת – "על שלושה דברים העולם קיים"? והרבי הסביר שיש מצב בו העולם 'קיים', אך הוא איננו עומד, הוא מתנענע ומודעזע. וכדי לגרום לעולם לעמוד, לעצור את הזעזוע, יש לעסוק ב'תורה, עבודה וגמילות חסדים'.

אסביר את הדברים, עם ביאור נוסף של הרבי זי"ע: בפרשת שלח, טענתם של המרגלים בפנימיות העניינים היא, שהם אינם רוצים ללכת לארץ בה תירש מהם עבודה מעשית. הם רוצים להישאר במעמד ומצב רוחני, מבלי לעסוק בעניינים ארציים; בפרשת קרח כבר מסופר על טענה חדשה – קרח ועדתו הבינו שנדרש מעשה, אבל – טענו הם – אם במעשה עסקינן, הרי בעשיה טכנית

מעתיק השמועה

צער רב נצטער ה'חזור' הגאון רבי יואל כהן זצ"ל מנסיעתו של הגרי"ל שפירא מדל"ת אמות בית מדרשו של הרבי זי"ע. הוא ידע, כמובן, שזו השליחות העליונה שנוכחה לו מעם השי"ת, והבין שלשם המשימה להפוך את מיאמי החומרנית וגדולתו בתורה של הגרי"ל, אך עם זאת הצטער צער אישי וכללי על התרחקותו הפיזית של הגרי"ל, וההשלכות שיהיו לה על ה'חזרה' וכתובת דברי התורה של הרבי.

ואולם, גם בתקופה שלאחר נסיעתו המשיך הגרי"ל לכתוב מדי שבוע את ה'לקוטי שיחות', כאשר הוא משגר את הדפים באמצעות הדואר ל"770", שם הכניסו אותם חברי המערכת להגהת הרבי.

סדר זה נמשך במשך יותר משנה לאחר נסיעתו למיאמי, אולם הקשיים הטכניים שהיו כרוכים בו הובילו בסופו של דבר להפסקתו, כאשר תחת הגרי"ל שפירא נכנס למערכת כתיבת ה'לקוטי שיחות' הגאון רבי יעקב לייב אלטיין שליט"א, ראש מערכת 'חסידות מבוארת' (אשר שיחה עמו פורסמה ב'כי קרוב' בשבוע שעבר).

הגרי"ל שפירא המשיך לשמש סמכות אליה פונים חברי המערכת לאורך השנים כולן, כאשר ממיאמי הרחוקה הוא ממשיך לכוון וללוות את חברי המערכת בכתיבת השיחות.

הסמכות של הגרי"ל בהבנת שיחותיו של הרבי זי"ע היא גם כלפי כלל הציבור. הגרי"ל מוסר דרך קבע שיעורים עמקניים ב'לקוטי שיחות', בהם הוא מעניק הבנה ובהירות בדברי תורתו של הרבי ומלמד כיצד לעמוד על דיוקה של כל מילה ולהבינה לאשורה. כאשר מתעורר קושי בהבנת מילה או עניין, הכתובת אליה פונים צורכי מרבנות ותלמידי החכמים הינה הגרי"ל. גם מערכות הוצאה-לאור תורניות נועצות בגרי"ל באופן סידור הדברים (סדרת 'אוצר לקוטי שיחות', לדוגמה, יצאה לאור תוך הכוונה מהגרי"ל).

לצד זאת, יוצא הגרי"ל לעתים למסעות חינוך והתעוררות במקומות שונים, כאשר אלפי מבקשי ה' בכל אתר ואתר נוהרים לשמוע מפיו את דבר ה' ולשאוב מלוא חופניים של ידיעת ה', אהבתו ויראתו.

הגרי"ל שפירא נודע בשערים בחוש ההסברה הנפלא והבהירות שהוא מקנה לשומעי לקחו. תורת חסידות חב"ד נודעה בעמקותה ובהשגת דרגות אלוקיות גבוהות ועיסוקה בידיעת ה', כך שהלומד המבקש 'ווארט' מעוררים ופותח את ספרי חסידות חב"ד מוצא עצמו לעתים מתקשה להבין ביסודיות את המתבאר בהם. מסיבה זו נוהרים המוני שוחרי החסידות לשיעוריו והתוועדותיו של הגרי"ל הפורש את הדברים בהסברה בהירה, מוגדרת ומובנת מאוד, אשר כל השומע וטועם, רואה בטוב ה' באופן שחודר בשכלו והבנתו ונחבק בו.

הגרי"ל שליט"א נודע בכח ה'עבודה' שלו, ב'ישרות' והחתימה לאמת, בלא לחפש פלפולים שאינם האמת בטהרתה ובלי להחזיק טיבותא לנפשיה כלל, תוך התרוממות מהוויות ודרכי הערמה של העולם הזה ומתוך דבקות מתמדת בהשי"ת, כאשר הוא מהווה סמל חי של "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני". בדבריו המוחשיים בהתוועדויות והשיעורים מקנה הגרי"ל למאזינים חיות ו'לעבעדיקייט' בעבודת ה', מתוך תענוג וחיבור פנימי, הנובע מהמוחשיות בה מובנים ומורגשים ענייני 'אחדות ה' כאשר שומעים את הסבריו הקולחים והחודרים למעמקי הנפש של הגרי"ל.

בנוסף על גדולתו המופלגת בתורה ובעבודה, הגרי"ל שפירא הוא 'מעתיק השמועה' אשר אוצר בזכרונו אוצר אדיר של ידיעות, אמרות טהורות וסיפורי פלא מגדולי החסידות במשך הדורות, אשר רבים מהם לא באו בכתובים, ואף ידיעות מופלאות מכבשונם של אדמו"רי חב"ד וגדולי חסידיהם המרעישים את הלב ומעוררים לעבודתו ית' מתוך טוב טעם, "טעמו וראו כי טוב ה'".

נדיר במיוחד הוא מסעו של הגרי"ל בארץ הקודש, שיחל בשבוע הקרוב, לאחר מספר שנים בהן לא ביקר בארצנו. קהל בני הישיבות שישתתפו במעמד 'ניגונים בחצות' שיתקיים כליל שישי הבא ב'בנייני האומה' יזכו לשמוע משא מפיו, והציבור כולו יזכה לשמוע דברים מאלפים, מרוממי דעת ומעוררי לב, בהתועדות המרכזית שתתקיים ב'בנייני האומה' ביום שני, ליל י"ט כסלו - חג הגאולה של בעל התניא.

לצד אלה, בריכוזים החרדיים בארץ הקודש יתקיימו התוועדויות עם הגרי"ל בימים שיקדמו ל'ט כסלו, בהשתתפות גדולי התורה והחסידות וציבור מבקשי ה'.

על האבניים. 'החזור' הגרי"ל כהן ויבלחט"א הגרי"ל שפירא בסוד שיח

יהודי מיאמי והגלילות השומעים ממנו דבר ה' זו הלכה ונהנים ממנו עצה ותושיה. הגרי"ל הוא מראשי דייני יעד רבני ליובאוויטש' - בית הדין העולמי של חסידות חב"ד, אשר מהווה הסמכות התורנית המנחה את דרכם של שלוחי וחסידיו חב"ד, ובית דין צדק בו מתקיימים דיני התורה של חסידיו חב"ד.

ברצותו לסבר את האוזן על הפעולה הרוחנית והשליחות הקדושה שראה הרבי זי"ע בכך שהגרי"ל יעמוד בראשות הישיבה במיאמי, נציין את העובדה הבאה: לאחר הסתלקות הגאון רבי זלמן שמעון דבורקין זצ"ל, גאב"ד שכונת קראון-הייטס - שכונתו של הרבי זי"ע; נתבקש הגרי"ל שפירא על ידי כמה מראשי העסקנים לעזוב את מיאמי ולהגיע לקראון-הייטס על מנת להתמנות לכהן פאר כגאב"ד השכונה. הוא סירב בתוקף, בידעו כי הרבי זי"ע שלחו למיאמי וזהו המקום בו עליו להיות, אולם הללו כתבו על כך מיוזמתם לרבי.

הרבי זי"ע ענה: "אי אפשר לו לעזוב את עבודתו הק' במיאמי".

אלפי תלמידים העמיד הגרי"ל שפירא במשך קרוב לחמישים שנות כהונתו בראשות הישיבה, אשר רבים מהם יושבים בכותל המזרח של עולם התורה החסידי, מכהנים כרבני קהילות, יושבי על מדין, ר"מים בישיבות, מרביצי תורה, משפיעי חסידות ושלוחי חב"ד ברחבי תבל.

דרכו של הגרי"ל בלימוד נודעה בעמקנותה ובחדירתה לעומק וגדר כל סוגיא. פעמים עומד הגרי"ל בקצרה על ביאור לשון של רש"י או שאר הראשונים, ומעניק בלשונם בהירות; ולעתים חותר לבאר את הסוגיא כולה.

אדני שפתו המחשבתית של הגרי"ל מיוסדים על חקירות האחרונים, הוא מרבה להעמיק ולפלפל בדברי האחרונים כגון קצוה"ח, נתיבות המשפט, המשנה למלך, המחנה אפרים, שער המלך, הגר"ח מבריסק ושאר גדולי האחרונים; ולכל אלה נוסף נוסף ייחודי כאשר ראש הישיבה מוסיף על המבנה המיוסד של הסוגיא מסברותיהם הדקות והמופשטות של הגאון הרוגוטשובי ושל רבו כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, החושפות עומק נוסף בסוגיא.

שיעוריו על המסכתות הישיבתיות רואים אור מדי שנה בספר הפלפולים השנתי שיוצא לאור על-ידי הישיבה, "שערי ישיבה גדולה", אשר חציו מוקדש לפלפולי התלמידים וחציו לשיעורי ראש הישיבה. ■

תוכנית לימוד בחסידות

מבחן שלישי ראשון
על לקוטי אמרים ומאמרי אדמו"ר הזקן
ומבחן חזרה
על כל לקוטי אמרים

בין השעות:
20:00-23:00

יום ה', י"ד כסלו
יום ב, י"ח כסלו

בנייני האומה,
ירושלים

המבחן לנרשמים מראש בלבד

חלוקת כרטיסי מלגות בדוכן לב לדעת בכניסה לבנייני האומה
הכרטיסים יטענו כשעה לאחר המבחן, ויהיה ניתן להשתמש בהם גם ביריד החסידות

הכניסה לבנייני האומה לתלמידים הרשומים למבחנים הינה ללא עלות

יימסרו לפני המבחן מאת הרה"ח ר' פנחס וואלאך שליט"א

שיעור סיכום במאמרי אדמו"ר הזקן

ביום שני, י"ח כסלו, בשעה 19:00

שיעור סיכום בתניא

ביום חמישי, י"ד כסלו, בשעה 19:00

שיעורי
סיכום

מאת הרה"ח אפרים דמיובסקי שליט"א
ניתן להאזין בטלפון מס': 03-6109099

שיעורי סיכום בתניא

בכל יום חמישי בשעה 22:45
במוקדים הבאים: **שיעורי סיכום במאמרי אדמו"ר הזקן**

בירושלים: הרה"ח פנחס וואלאך שליט"א, בספריית החסידות היכל מנחם רח' ישעיהו 22
בבני ברק: הרה"ח יהושע גרינפלד שליט"א, בבית המדרש מעייני ישראל רח' רש"י 26

שבוע פרשת וישלח

מאמר ד"ה נר חנוכה משמאל

שבוע פרשת ויצא

מאמר ביאור על פסוק 'ולא תשבית'

שיעורי
סיכום
נוספים

בהתקרב י"ט בסלו, כינסנו שלושה תלמידי-חכמים, המייצגים שלושה בתי-מדרש שונים, וכל אחד מהם לומד את תורת החסידות בשופי – על מנת לשמוע, ללמוד וללמד אודות לימוד תורת החסידות בזמננו

- הרה"ג ר' חנוך יעקב אוביץ שליט"א, מגיד שיעור באשדוד; הרה"ג ר' יעקב סיני שליט"א, נכדו של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל, מראשי בית המדרש 'מאור ישראל'; והרה"ג ר' יהושע שפירא שליט"א, מרביץ תורה ברחובות – עונים לשאלות המתבקשות והמתעוררות על ידי הניצבים על מפתן לימוד החסידות ומספרים על הדרך שבה הם עצמם החלו ללמוד חסידות אליבא דנפשיה

הרב מאיר אליאני

צילומים: זאבי גרין

וְהָיָה
בְּלִבְנוֹת
בְּיָמֵיהֶן
לְהַבִּיחַ
וּלְהַשְׁפִּיעַ

נבקש תחילה לשמוע היכן לראשונה נחשפתם ללימוד החסידות בצורה מעמיקה? ועד כמה אכן הלימוד וההיכרות עם המושגים האלו השפיעו עליכם בעבודת ה'?

הרב חנוך יעקב אוביץ: למדתי בישיבה חסידית אצל כמה וכמה משפיעים ומשגיחים עובדי ה', ומהם חונכתי ללמוד ולעסוק בדברים החשובים באמת. אבל עיקר העיקרים היה יחד עם חברים מקשיבים, מימי הבחורות בישיבה ועד היום בצוותא חדא עם יהודים טובים ממגוון עדות וחוגים המבקשים להבין ולהעמיק ולהבין בתורת החסידות. כמוכן, ככל שנכנסים יותר לעומק העניינים והמושגים, מקבלים אור חזר מרבותינו ליישם ולהפנים וללכת בדרכי החסידות, הן בעניינים הרוחניים והן בעניינים הגשמיים, שהכל יהיה באופן מורמם ונעלה ולא כדבר של מה בכך.

תוכל לתת לדברים הללו דוגמא או שתיים? היכן נתקלים בכך בחיי היום יום?

למשל, בתפילה, לא רק לומר את המילים אלא אכן 'להתפלל'. להיות שם ולחוות את הקרבה להשי"ת ע"י התבוננות תחילה כמה שכתוב בתניא פרק מ"א בעניין ההתבוננות הנדרשת קודם לבישת הטלית והנחת התפילין וכדומה. וכן כשבת קודש, לאחר המושגים שקיבלנו אודות 'שבת עילאה' ו'שבת תתאה' 'שבת שבתון' וכו' יודעים ומרגישים משהו אחר, יותר נכון - יודעים מה מרגישים ונותנים 'אורות בכלים' בחיות מחודשת.

זאת ועוד: מטבע הדברים, עם הזמן והגיל, נכנסים קצת לתוך הרגל ושגרה וקשה להחזיק מעמד כל הזמן עם התעוררות וחיות באותם דברים שעליהם גדלנו בימי הילדות והבחורות. כתוצאה מכך הכול עלול להתמוסס, להיות נמוג ונעלם. כבר אין כוח להתאמץ בתפילה וכי"ב, ואז חיים בשטחיות, שרויים במרוץ החיים ללא חיות. אבל כשולמדים חסידות ועוסקים בלימוד הזה ללא הרף, הידיעות והמושכלות החדשות מחדשות את העבודה הרוחנית ומעלות את הבן אדם לפסגות מרוממות. אן אנדערע שבת! א נייע געפיל אין יום-טוב! געהויבענע מחשבות ביים לייגען תפילין! (שבת אחרת, הרגשה חדשה ביום-טוב, מחשבות נעלות וקדושות בהנחת תפילין!).

הדבר מקבל את ביטויו על כל צעד ושעל. השיח בבית, עם הילדים, מקבל פתאום גוון טהור ונשגב. אם הילד התפלל יותר ברגש וחיבור; אם הילד יודע יותר לשייך את כל הדברים שחוה להשי"ת - זה עדיף עשרת מונים על פני ציון טוב ועל כך שיהיה חרוץ הכיתה. התיעודף של צרכי היום יום מקבל סולם אחר. ומעל ומעבר לכל זה, כדי להגיע לאהבה ויראה שזו מצוות עשה דאורייתא, אי אפשר בלי ללמוד וללמוד ולנסות ליישם את הנלמד.

הרב יעקב סיני: נחשפתי לראשונה ללימוד ספר התניא, במסגרת תכניות הלימוד והמבחנים של ארגון 'לב לדעת'. זו הייתה הזדמנות מיוחדת לטעום מהאור הגדול של החסידות. מאז ב"ה, יכולני להעיד בעצמי כי 'אחזתיו ולא ארפנו'. זכינו ללמוד את התניא כמה פעמים, ובכל פעם הרגשנו התעלות עילאית, כמה טפחים מעל גבי הקרקע, מעל הארציות והחומריות של היום יום. הלימוד הזה בלי ספק מרומם ומטהר את הנפש.

בבתי המדרש שלנו לומדים 'מסילת ישרים', 'אורחות צדיקים' ו'חובת הלבבות', אבל אי אפשר בלי ללמוד גם תניא. לקבל את המושגים של 'יודעת היום' כדי לקיים 'והשבות אל לבבך'. בעצם, כמו שמרנא הגר"ז מליאדי חיבר את שו"ע הרב, לדעת מה יעשה ישראל הלכה למעשה, כך הוא חיבר 'שולחן ערוך' לעבודת ה', זה ספר התניא. פעם סיפרתי למרן הגר"ע יוסף זצ"ל בעת סעודת שבת שנבחנוני על כל ספר התניא. הוא הביע התפעלות עצומה מכך ואמר תכף: "גם אני הייתי לומד בו בצעירותי".

הרב יהושע שפירא: התשובה פשוטה. אדם רגיל שלומד מוסר, מכיר את ענייני האגדה שבתורה, ומחפש להוריד את זה ל'תכלית' של הדברים. זה מה שהיה אצלי. ככל שהעמקתי והכרתי יותר במוסר ובעבודת ה', ב'מדרגות' ובמעלות אנשים גדולים, חיפשתי עוד יותר להוריד את זה למעשה. הדבר הראשון שמצאתי בתורת החסידות, הוא שהדברים לא נשארים בספר, הם יורדים למטה.

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע אמר: ריבוננו של עולם! אם היית שם את תאוות עולם הזה בספרים ואת הגן עדן מול העיניים, אף אחד מבניך לא היה חוטא; אבל מה לעשות, את הגן עדן שמת

בספרים ואת תאוות העולם הזה הנחת מול העיניים... תורת החסידות, בראש ובראשונה, נותנת לבחור, לאברך, את המקום שבו הוא יכול לעלות, להתעלות מהרמה הנמוכה של מצבו הרוחני ביחס למה שנדרש מבן תורה.

אולי תרחיב מעט כיצד דווקא על ידי תורת החסידות יורדים הדברים למעשה? הרי בסופו של דבר כל השיטות כולן מבקשות להגיע ל"תיקון המעשים".

אתן לך דוגמא מאדם שנגוע מאד במידת הכעס ורוצה לעבוד על עצמו. הוא לומד מאמרי חז"ל בגנות מידת הכעס, לומד מוסר על חומרת העניין, ואז הוא נמצא במצב שאילו משהו יכעיס אותו, עליו יהיה להיזכר במה שלמד כדי לשלוט ביצרו. אבל אנו הרי יודעים שברגע המבחן, ובמקרה שלנו כשמישהו מכעיס אותנו, לא בהכרח שייזכר במאמר חז"ל אודות "כל הכועס". באותה מידה, יתכן שגם את דברי תורת החסידות לא בהכרח שיוזכר. אבל הגישה החסידית שונה מלכתחילה. באופן כללי החסידות לא אומרת לאדם להפסיק ללמוד מוסר, אלא גורסת שהעניין המרכזי שאמור להעסיק את האדם הוא מהו בכלל האדם במהותו - לא מידה פרטית כזו או אחרת - והעסק במהות האדם ביחס לאלוקיו, עם צמו, עם ביתו, הוא מנוף הרבה יותר גדול בעבודת ה', גם בנוגע למידה פרטית.

מעתה, כל נסיון אינו על אותו ענין ספציפי שהוא קטן ביחס למכלול האדם, אלא ההסתכלות היא שכל החיים הם נסיון אחד גדול לגלות את הנוכחות האלוקית האמיתית המסתתרת באדם ובעולם. כתוצאה מכך, זווית ראייה זו משפיעה גם על ההחלטה ברגע הנסיון של המידה הפרטית להעצים את החלק הנכון והטוב.

כשאדם ישאל את עצמו, איך פתאום הצליח לעצור בעד הכעס שלו ולשנות את הטבע הגס שלו, הוא ישים לב שהסיבה לכך היא שהוא הצליח לעדן את כל מהותו. בנוסף, כשאדם מתעסק בתיקון מידה מסוימת, שלא כחלק ממכלול תפקידו בעולם, הוא בעצם מתעסק רק עם ה'אני' שלו.

יש סיפור על בחור ישיבה שהגיע לגיל שידוכים. לפי רמת שקדנותו וכישוריו הוחלט שמחירו הוא חצי דירה... בזמן שהמתין לשידוך שלו, החליט להתחזק ברוחניות. אחרי זמן מה אמר להוריו שהגיע למסקנה שכעת הוא שווה דירה. למה? "כי כעת אני גם בעל עונה..." מה הלקח מהסיפור? יכול להיות שהבחור התכוון ברצינות, הוא ידע להכיר בערך עצמו והוא אכן עבד על עצמו, אבל עדיין הוא כימת את הענווה שלו לחצי דירה.

אנשים שעוסקים בתיקון מידות פרטיות, עסוקים כל העת בבדיקה עד כמה התקדמו אל היעד. תוכל לשמוע אדם אומר: ב"ה כבר יש לי 'זהירות'; עכשיו אני עובד על 'זריזות'. זהו מצב מאד 'אנוכי' בנפש האדם, והוא נקרא בלשון החסידות "הרגשת היש". אבל כשאדם מתעסק במהותו הכללית, מהות עיסוקו אינה אודות עצמו אלא אודות השי"ת, עשיית רצונו והקרבה אליו.

ספרים רבים יכולים אמנם לרומם במשהו את האדם, אבל בכל מאמר של אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה ותורה אור כתוב "התבוננות פרטית" ספציפית ומיוחדת. בכל מאמר, באותיות כאלו או אחרות, יש מילים של רעיונות פרטיים ומדוקדקים אך כאלו שנוגעים לכל מהות היהודי.

מהות תורת החסידות

אם נרצה לשאול שאלה כללית מאוד אך יסודית וחשובה לעובדי השם שמעוניינים להכיר בזה, מה הם בעצם עיקרי 'תורת החסידות' בעיניך?

הרב אוביץ: לראות את מציאות ה' בגשמינות ורוחניות. לגלות את רצון ה' כאן בעולם הזה בהעלאת העולמות לשורשם ולהביא לתיקון השלם של העולם במלכות שדי.

יהודי צריך לענות לעצמו על השאלה-תביעה: מי 'המרכז' בעולם? כלומר, תורת החסידות מכניסה את השי"ת למרכז ההווה האישית והכללית של היהודי; שכל חייו יסובו סביב הנקודה המרכזית של חיפוש אחר קרבת ה' באמת לאמיתה ולהשיל ממנו את כל ה'אני' והתעלות האישיות, הן הרוחניות והן בעניינים הגשמיים. שכל כולו

יהיה חטיבה אחת ששואלת: מה רצון ה' ממני ברגע זה.

לדוגמא, כאשר לומד תורה - שילמד את תורת ה' עם אור וחיות וקרבה, ויפנים שאינו לומד לשם המשגיח או ראש הכולל או לשם הציון הסופי, אלא כל הלימוד אינו אלא התעסקות בחכמתו ורצונו של הקב"ה, כלשון הגמרא במסכת שבת "אנא נפשי יהיבית". התורה ירדה בסתר המדרגות עד שנתלבשה בדברים גשמיים, וכשארם לומד את התורה הרי הוא אוחז במלך עצמו ונעשה כלול בו ית' ממש, כפי שמאריך אדמו"ר הזקן בתניא בכמה מקומות.

וכן כשיהודי עוסק בענייני המעשה - ידע את אשר לפניו ויחשוב לפני כל פעולה מה יעשה יותר נחת רוח לה' וממה יהיה יותר כבוד שמים. בעסקו במסחר, לא יחשוב איך יותר לסובב ולהרוויח אלא ייזהר לעשות הכול על פי דין, לא על חשבון משהו אחר ויכוון מעשיו לשם שמים.

וכן בענייני מצוות. לדוגמא, כשעומד בתור לנטילת ידיים לסעודה שלישית והשקיעה מתקרבת, לא יזיז את כולם כדי שהוא יוכל להספיק, אלא גם יחשוב על אחרים לצדו שגם הם ממהרים. כשקונה ארבעת המינים וחברו עומד על ידו ושניים רוצים את אותו אתרוג, שיחשוב מה רצון ה' בכהאי גוונא. או כשהולך להתפלל ביום כיפור וחברו מבקש את עזרתו כי ברצונו להסיח את לבו בפניו או משהו אחר, אבל הוא כבר רוצה להתפלל ולהתרגש מהנוסח המיוחד שחיכה לו כל השנה, ואיך יוותר?!

על זו הדרך נמצא כי כל מטרת הלימוד או קירוב יהודים להשי"ת תהיה ממקום של "למענך ה' אלוקי" ולא חלילה להגדלת הישות העצמית. והנה דוגמא אחרונה, השכיחה יותר בין בחורים צעירים: יתכן שלפעמים מישוהו מבקש ממני שאלמד איתו ואסביר לו משהו. עלי לזכור שאני לא יותר חשוב ממנו אלא אך ורק שליח ה', ואנו לומדים ומתחזקים ביחד.

כל זה נרכש על ידי לימוד חסידות וחזרה על הדברים והתבוננות בהם על מנם לשייכם אליי ולא רק שיהיו כמונחים בקופסה בלבד. הרב סיני: אני רוצה להוסיף נקודה על מה שאמר הרב אוביץ, יש כאלה שחושבים שהחסידות עוסקת רק בליטופים וטפחיות על השכם, כמה הקב"ה אוהב אותנו וכמה גדולה המעלה של כל יהודי. זה בוודאי נכון. אבל תורת החסידות גם דורשת ותובעת להגיע למדרגות גבוהות מאוד. מי שלומד תניא לראשונה נדהגם לגלות כמה אנחנו רחוקים אפילו ממדרגת ה"בינוני". רק שבדברים הללו החסידות מעניקה חיות פנימית ושמחה בעבודה היום יומית שמביאות לקשר אישי עם הקב"ה. עיקר לימוד החסידות זה להחדיר בנו, שאפשר להרגיש את הקב"ה ולעבוד אותו בתוך העולם האישי של כל אחד מאיתנו, בחיות, באהבה וברגשות קודש.

לכן הגר"ז כותב בשער של ספר התניא, שהספר הזה "מיסוד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו, לבאר היטב איך הוא קרוב מאוד". וזו הסיבה שלימוד חסידות אינו שייך דווקא לחסידים.

הרב שפירא: בעצם הנקודה המרכזית של תורת החסידות זו הידיעה שבכל רגע העולם מתהווה מאין ליש. כך שבעצם הנוכחות האלוקית הוא הדבר שהיה אמור להיות הפשוט בעינינו. וכפי שידוע אצל חסידים בדורות קודמים, ספר התניא היה מתוכנן להתחיל מהחלק של 'שער היחוד והאמונה' כי זו עיקר הנקודה של כללות תורת החסידות בעיני אדמו"ר הזקן.

לכאורה נשאלת השאלה: למה לא להתחיל מהבסיס, מההימנעות

מלשון הרע למשל, כסדר הפסוק "סור מרע ועשה טוב"? אלא כפי שאמרנו בתחילת הדברים, התפיסה של החסידות גורסת את העבודה הכללית היסודית ואת השינוי בעצם הדברים במקום הירידה וההתעסקות בכל פרט. כזו היא התפיסה של הזוהר הק', או כמו שהדבר נקרא אצל הראשונים ואצל הרמח"ל - "חכמת האמת", לגלות את האמת של הדברים. החסידות התחילה לגלות את שורש הדברים, ואם נשתמש בדוגמה שהובאה לעיל - לשאול את השאלה: למה אתה בכלל נזהר מלשון הרע.

יש סיפור ידוע שהרה"ק מקוצק זי"ע שלח את החסידים לצרף לשורותיהם את הנכד של ר' עקיבא אייגר, ר' לייבלי אייגר. כידוע, היה באותו הזמן ויכוח גדול בין הצדדים. גם אביו וגם חמיו היו מתנגדים לחסידות, וכיוון שהיה הם ניסו אפילו לדבר עם 'בני הכת' הם ניסו להביא אותו ולא הצליחו. פעם, בליל יום כיפור אחרי מעריב, ר' לייבלי אייגר התיישב ללמוד גמרא מסכת יומא, התיישבו לידו החסידים ופתחו שולחן, הניחו על השולחן מיני מזונות, הרינג ומשקה ומזוג לכוסיות, והוא לומד בגמרא ואינו מסתכל עליהם.

והנה אחד מהם החזיק בידו מאפה והתחיל לברך "ברוך אתה", אך ברגע שהוא התחיל את הברכה ר' לייבלי הבין שהחסיד עומד לאכול מול עיניו ביום כיפור והוא החליט שהוא חייב למחות. הוא קם וצעק: יהודי! יום כיפור היום! אחד מהחבורה ענה לו: ומה אם יום כיפור היום? ענה ר' לייבלי שביום כיפור אסור לאכול. ענה החסיד: ומי אמר שאסור לאכול ביום כיפור? ענה ר' לייבלי: הקב"ה! ענה החסיד: אז מה אם הקב"ה אמר? ענה לו כנגדו: מה זאת אומרת, זה הקדוש ברוך הוא! השיב כנגדו החסיד: בכלל יודע אתה מיהו הקב"ה? אם אתה רוצה לדעת על הקב"ה, בוא איתנו לקוצק!

כמובן, התיאור של הסיפור קצת קיצוני ואינו אופייני לשיטת החסידות, אבל בכל אופן הרעיון שלו הוא שהזוהר הקדוש ובעקבותיו תורת החסידות באו לגלות את הפנימיות של הנפש והפנימיות של אלוקות.

על ידי המבט הכללי הפנימי של החסידות, כל העולם הנראה בעיניך ליש הופך בעצם לאין גמור ומשם מתחיל סיבוב אחר לגמרי. שמירת העיניים היא דוגמא טובה לכך. אצל כל מי שלא לומד חסידות, ההתמודדות היא האם אני עכשיו אביט על המראה האסור שמול עיני

או שלא אסתכל. כשלומד חסידות המבט שונה לגמרי, הכול מתגמד לעומת הכרה במציאות השי"ת בכל רגע ובכל מקום. ההתבוננות החסידית מביאה למסקנה שכל מה שיש בעולם הוא רק לבוש כדי שיתגלה בו שם ה'. אבל אם הוא לא מתגלה, הוא בעצם לא קיים.

אם אתה לומד חסידות וחי את הלימוד ומישוהו מבייש אותך, למשל, הניסיון שאתה עובר הוא ניסיון אחר לגמרי. אתה מתייחס במבט אחר אל כללות נשמות ישראל ולא בא לידי כעס עליו. אתה מסתכל אחרת על התורה; אתה מסתכל אחרת על משמעות כל מצווה. ממילא מגיעה שמחה של מצווה, ממילא מגיע עסק התורה במסירות נפש כפי שהיה אצל חסידים בדורות קודמים. הרקדוק בהלכה לא בא ממקום של לחפש חומרות, כדי להגדיל את היש' הפרטי או להדר בציבור כדי להתייחר חלילה.

הרה"ג ר' יעקב סיני

"בדור תהפוכות כמו שלנו, שיש קושי גדול להישאר נטועים בעולמה של תורה, מי שמקדיש זמן ללימוד החסידות יגלה בהכרח טעם מיוחד גם בלימוד הגמרא וההלכה. וגם מי שזמנו מצומצם, יגלה פתאום ברכה בזמן שלו"

מה בעצם ההבדל בין אור לחיות? ה"אור" מאיר את הדברים מבחוץ. כשיש חדר חשוך ומדליקים את האור, שום דבר לא משתנה בגוף החדר. אלו אותם הרהיטים הניצבים באותו הסדר כמקודם, אלא שעכשיו הם מוארים. המבט שלנו הוא שהשתנה. עכשיו אנחנו יכולים לראות את מה שקודם לכן לא ראינו. לעומתו, ה"חיות" מחיה את הפנימיות של הדבר. בדיוק כמו הגוף, שבלי הנפש שמחיה אותו הוא בסך הכל בשר ועצמות. רק כשנכנסת בו הנפש הוא הופך להיות אדם חי, הבשר עצמו הופך להיות בשר חי.

זה מה שבעצם עושה תורת החסידות. מצד אחד, זהו אור גדול המאיר את האמת בתוך האפלה של חיי היום יום, כך שנוכל לראות אלוקות; איך הקב"ה מחיה את הבריאה, "לית אתר פנוי מיניה" וכיצד הוא נמצא ומשגיח. זהו אור שמאפשר לראות שכל אחד מאיתנו הוא חלק אל-ר"ה ממעל.

מצד שני, יש כאן גם חיות. לא רק לראות את הדברים בראייה שטחית חיצונית, אלא גם להרגיש אותם בפנימיות, לחיות אותם ולהתפעל מהם. להרגיש את עבודת ה' שהיא נוגעת אלינו, קשורה אלינו. לא לעשות את המצוות רק כלאחר יד, אלא בחשק ובהתלהבות. יעקב אבינו אומר: "עם לבן גרתי ואחר עד עתה". מביא רש"י את דברי חז"ל: עם לבן גרתי ותרתי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים. למה התוספת הזו כל כך חשובה, שלא למדתי ממעשיו הרעים? היה מסביר מרן הגר"ע יוסף זצ"ל: יעקב אבינו אומר בצער, לא למדתי ממנו לקיים את המצוות באותה התלהבות ומסירות שהוא עושה את מעשיו הרעים...

בין חסידות לקבלה ומוסר

הרב שפירא, נפנה אליך את השאלה בסגנון שונה: אולי ישנם שחושבים שחסידות זה 'קבלה' ונרתעים מלגשת ללמוד בה מהסיבה שצריך לחכות לגיל 40 ולדעת ש"ס ופוסקים. מה ניתן להשיב על שאלה כזו?

הרב שפירא: השאלה נובעת מאי הבנה במהות האיסור ללמוד קבלה בגיל צעיר. הסיבה לכך מבוארת בראשונים ובאחרונים, ובפוסקים בשו"ע יו"ד סי' רמ"ו. שם מוסבר שלפעמים חלילה האדם עלול לעוות את הדברים, להוציאם ממשמעותם האמיתית, לחשוב ח"ו על ריבוי רשויות, ולהגשים את הדברים העליונים וכיו"ב. זה כמובן יכול להיות רק כאשר מדברים על מושגים שהם מופשטים מצד עצמם, ומדברים עליהם כמו דברים סכמטיים. לדוגמה, כשאדם לומד את המושג "תרין דרועיק" שמשמעותו חסד וגבורה, עליו להיזהר שלא יבוא ח"ו לחשוב שיש למעלה גוף או דמות הגוף, ושיש איזושהי הגדרה לעצמות איך-סוף ברוך הוא חס וחלילה. לכן אסרו על האדם כל עוד אינו מיושב בדעתו, בהיותו צעיר או חסר דעת, לעסוק בכגון דא, ואמרו שקודם עליו לעסוק בבשר ויין וימלא כריסו בש"ס ופוסקים.

במאמר מוסגר: בשונה מהמקובל לומר, גזירת גיל ארבעים ביחס ללימוד פנימיות התורה אינה מדויקת (וגם הש"ך לא אומר זאת בתורת ודאי), ואדרבה, יש אזהרות הרבה יותר קריטיות על אלו שאינם עוסקים בחכמת האמת, וכפי שהאריך גם הגר"א

הרה"ג ר' יהושע שפירא:

"ככל שהעמקתי והכרתי יותר במוסר ובעבודת ה', ב'מדרגות' ובמעלות אנשים גדולים, חיפשתי עוד יותר להוריד את זה למעשה. הדבר הראשון שמצאתי בתורת החסידות, הוא שהדברים לא נשארים בספר, הם יורדים למטה"

בספר 'אבן שלמה'.

כ"ק אדמו"ר הרשב"ב אמר כך: העולם אומר שהחסידות זה פירוש לקבלה, ואני אומר שעץ חיים' (ספר הקבלה המרכזי) הוא פירוש לחסידות. כמובן, המשפט הזה קשה להבנה: הרי 'עץ חיים' נכתב

האדם מסתכל על המבט הפנימי של הדברים ושמה כאמת במצוות, ומבין שדקדוק הלכה אחד, כלשון הרבי זי"ע במאמר חג השבועות תשי"ג, "נוגע לעצמות אין סוף ממש". ולכן ניתן להגיע כשאדם לומד ומתבונן על חשיבות המעשים ועומקם הפנימי והיוקר שבהם.

בין ימי קדם לימינו

האם יש אזכור כלשהו בספרי הקדמונים לרעיונות אלו האמורים או שזו דרך חדשה לחלוטין שהתגלתה בדורות האחרונים? ומעבר לכך, מדוע גדולי ישראל החיים עמנו ואלו שבדור האחרון, לא עסקו בלימוד החסידות או על כל פנים לא דיברו אודות הצורך ללמוד חסידות בצורה מסודרת, בשעה שעוררו בהודמנויות רבות על קביעות בתורת המוסר, רמח"ל, מסילת ישרים, נפש החיים וכדומה?

הרב אוביץ: המעייין קצת במדרשי חז"ל, באגדות הש"ס ובפרט בזהר הקדוש רואה עד כמה חז"ל לא הסתפקו בלימוד ועשיית המצוות גרידא, אלא הלהיבו את מוחם ולבבותיהם של ישראל לשמש את קונם ביגיעת המוח והלב באמת ויודת. המהר"ל והשל"ה הקדוש כתבו בחריפות נגד אלו המסתפקים במצוות אנשים מלומדה ואכמ"ל.

הבעש"ט לקח את הפנינה שבכתר ושחקה היטב הדק והאכיל אותנו מצופן דובשה ומתיקותה של הדרך הזאת והראה לנו את המסלול. כיצד יוכלו אנשים כערכנו לעלות מתחתית שפל המדרגה, להעיר את לבנו מהעילפון שאחזנו במשך הדורות ועד להגעה השמימה במוח ובלב.

בראשונים כתוב שאחת הסיבות שבתוה"ק אין ייעודים רוחניים כשכר למצוות אלא ייעודים גשמיים, היא משום שבדורותיהם זה היה פשוט ומובן וברור לכול שזה יהיה השכר שלהם אם יקיימו את המצוות. לכן לא נכתבו ולא נזכרו במפורש ענייני עולם הבא.

כן היה בדור שלפני מלחמת העולם הראשונה, למשל. אז עוד חיו באוירה של חסידות מובנית בנשמה. עוד היו אנשים שראו בעיניהם את הצדיקים הקדמונים בעלי רוח הקודש והנחילו לבניהם אחיהם את אשר ראו וידעו. באותם ימים זה היה יותר פשוט לכולם שיש רובד נעלה יותר בתוך החיים, והעבודה האמיתית הייתה יותר גלויה וידועה. אחרי המלחמה, היה צורך קודם כל לבנות עולם יהודי ולשקם את הכל מהמסד עד הטפחות, וגדולי ישראל דרשו יותר תיקון המידות כדי להיבנות מחדש וליצור ולנטוע את עולם התורה, ואת עבודת החסידות החדירו בעצמם לאנשים בקדושתם וצדקתם למסתופפים בצילם.

הרב סיני: מי שלא התוודע לתורת החסידות, עלול לחשוב בטעות כאילו מדובר בתורה חדשה, שמבקשת לשנות את המסורת שלנו מדורי דורות. אבל האמת היא שתורת החסידות לא הוסיפה שום דבר על התורה, אלא

הוסיפה משהו פנימי לתוך התורה. חסידות הוסיפה נדבך מרכזי לתוך עבודת ה' שלנו. שמעתי פעם שתמצית החסידות היא "אור וחיות", כפי שאמר האדמו"ר הרשב"ב זי"ע על יום י"ט כסלו, שהוא היום שבו "אור וחיות נפשנו ניתן לנו", ומאוד התחברתי לזה.

שמחירים לאדם את תורת החסידות שמלמדת איך חיים אלוהות בעולם השקר.

נסה ברשותכם להמחיש יותר את הדברים. בספרי המוסר מצאנו 'שערים' לפי תיקון המידות, מה שלפעמים מקל על מיקוד ושינוי על תכונה והתנהגות מסוימת. לעומת זאת, רבים מספרי החסידות נכתבו על סדר פרשיות התורה וכדומה. ללומד מהצד נדמה שהדברים באו יותר כדי להלהיב ולעורר את הלב ולא דווקא מכוונים לשינוי בהתנהגות האדם בחיי היום יום כספרי המוסר.

הרב סיני: תורת החסידות בפירוש מביאה את האדם לשינוי מעשי בחיי היום יום, אלא שיש בה מאפיין בולט מאוד. הרעיון המרכזי של החסידות הוא הדביקות עם הקב"ה. וזוהי גם המטרה של ספרי החסידות שמטורדים לפי סדר פרשיות התורה, ללמד איך כל פסוק וכל תיאור של התורה משפיע על עבודת ה', ובעיקר מגלה את אחדות השי"ת. לפעמים נוטים לחשוב שהביטוי "איך עוד מלבדו" מגדיר שאין עוד אלוקים בלעדי הקב"ה. אבל אחד מהיסודות שלימד הבעש"ט הוא, ש"איך עוד מלבדו" פירושו - לא רק שאין עוד אלוקות, אלא שאין עוד מציאות בלעדי הקב"ה. גם אם נראה שיש לעולם קיום עצמאי, האמת היא שהקב"ה מהווה ומחיה אותו בכל רגע. המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. העולם הוא לא מציאות נפרדת שנבראה ע"י הקב"ה בששת ימי בראשית, אלא דבר ה' ממשיך ומחיה את העולם בכל רגע נתון. עשרת המאמרות בהם נברא העולם ממשיכים לקיים כל חפץ וכל בריאה, ובלעדיהם אין להם אחיזה במציאות וכולם חוזרים להיות תוהו ובוהו, כפי שבעל התניא מאריך בזה בשער היחוד והאמונה.

ההבנה הבסיסית הזו מעמיקה את הקרבה לקב"ה ומייצרת לאדם סדרי עדיפויות, כי בעצם הקב"ה קרוב כל כך, הוא נמצא מולנו ומחיה כל פרט סביבנו. אדם מתרגל לראות אלוקות בכל מציאות בעולם. זו עיקר ההדגשה של החסידות, וזה בוודאי יוצר 'חיות' בכל הקשר עם הקב"ה, והדבר משפיע בהחלט על הלימוד ועל התפילה ועל כל צעד ושעל בענייני העולם. בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך.

אמת, בסופו של דבר עבודה זו עשויה גם להשפיע ולתקן את המידות שלנו. אבל בשונה מגישות אחרות, המטרה העיקרית בחסידות היא לא רק לתקן את המידות ולהפוך להיות "האדם השלם במידות" אלא ההכרה בגדולת וקרבת ה'. כי מה תועלת יש בהתרחקות מהגאווה והכעס והתנופה, אם הקשר שלנו עם הקב"ה רופף ולא חזק דיו? הרי העיקר חסר מן הספר!

הרב אוביץ: יש רפואה נקודתית לאיבר מסוים ויש רפואה שורשית כללית שמקרינה לכל הגוף. מזה ומזה אל תנח ירך. אך בא זה ולימד על זה: הלומד מוסר בלי חסידות עסוק בכיבוי שריפות כל הזמן ורואה את החסר לו ובזה הוא עסוק ומתמודד כל ימיו. הוא מסתובב סביב עצמו: מה אני צריך לעשות ואיך אני יכול לעבוד טוב יותר; הוא מבטל את האני ומביא תחתיו 'אני' אחר, אך אינו מתקדם באמת.

200 שנה לפני החסידות. אבל התשובה פשוטה: כשאנחנו מדברים על קבלה וחסידות, האדם הפשוט נוטה לחשוב שהקבלה עוסקת בדברים עמוקים וגבוהים מאוד וחסידות לקחה קצת מושגים מתוך העומק הרחב הזה והסבירה אותם. לפי השקפה זו, חסידות אינה אלא חלק מזערי מתורת הקבלה. יבוא אדם ויאמר: אם לתורת הקבלה אנו נדרשים למאה זהירויות, אולי צריכים לפחות חמישים אזהרות לחסידות. הרבי הרש"ב בא להפקיע את זה.

יש כאן טעות מעיקרא, מפני שהחסידות לא השתמשה ולא באה להסביר את הקבלה. החסידות היא הרובד בתורה שעניינו לחבר את התורה לחיי המעשה, כפי שהסברנו בהתחלה. ללמד את חיי עבודת השם מתוך התורה. החסידות נועדה לחבר באופן מוחלט בין ארבעת החלקים של התורה הקדושה לבין פנימיות האדם, הנשמה, החלק האלוקי שלו ששם הוא והתורה חד הם. החסידות מלמדת לדבר עם הנפש בשפה שלה, שהיא שפת התורה, כי הנפש נחצבה מהתורה והתורה מתכתבת עם הנפש. זה תוכן האמרה 'עץ חיים' הוא פירוש לחסידות, כי כל עניינו של 'עץ חיים' אף הוא נועד לעבודה, רק שהמקובלים הראשונים 'תרגמו' את העניינים העמוקים לשפת 'העבודה', ולצורך כך החסידות 'משתמשת' במושגים מכל הפרד"ס כדי ללמד את 'העבודה'.

הרב סיני: תורת הקבלה עוסקת בעיקר במושגים טמירים ונעלמים שרחוקים מהמושגים שלנו ומחיי היום-יום שלנו, והיא בוודאי מצריכה הכנה מיוחדת ודרגה רוחנית גבוהה. אבל ההגבלה הזו בפירוש לא שייכת לחסידות. הגאון רבי אליהו מני, רבה של חברון, כתב לרבינו יוסף חיים בעל בן איש חי (רב פעלים ח"ג, סוד ישירים סימן יג), בשם רבינו בעל התניא סוף פרק מא' שאדם שיש לו חשק גדול לעסוק בסודות התורה בלי שהגיע למדרגה המתאימה, והוא לא מצליח להרוות את צימאנו בתלמוד ובהלכה, למה הוא דומה? לאחד שיושב בתוך נהר וצווח שהוא צמא למים. ודאי שכולם ילעגו לו, הרי כל צמא לכו למים. כך הוא למד את המשל של בעל התניא.

ובכל זאת, הגר"ז לא הגביל את הלימוד בספר התניא רק למי שמילא כרסו בש"ס ובפוסקים, כי החסידות בסך הכל עושה שימוש במושגים קבליים כדי להבין במקצת את הנהגת הקב"ה בכריאה ולעורר דביקות בקב"ה. אין עניינה לעסוק בסתרי תורה, אלא במה שנוגע אלינו למעשה. וכי בתורת הרמח"ל ומהר"ל אין מושגים גבוהים מתורת הקבלה? ברוך ה', יש היום כמה חיבורים מועילים מאוד שמבארים את התניא ומסבירים גם את המושגים המורכבים בצורה שווה לכל נפש, כך שכל אדם יכול ללמוד ולהבין בנקל.

הרב שפירא: העסק של החסידות הוא לא להסביר את הקבלה, כפי שאמרנו, אלא כמו שכתוב "אוהב את הבריות ומקרבת לתורה". התכלית בלימוד היא לקרב את הנפש של כל אחד לנשמה של התורה. התורה צריכה להכתוב לאדם את החיים, כי התורה היא הקשר היחיד שלנו עם הקב"ה.

כל משנה, כל הלכה, כל זוהר, כל מדרש, מחבר את האדם לנשמה של התורה - נותן התורה, השי"ת, כמו שכותב הב"ח באו"ח סי' מ"ז. מוחו וליבו של אדם צריכים לעבוד את השי"ת בדבקות שיכולה להגיע רק ע"י תורת החסידות. לשם כך, מותר להשתמש אפילו במושגים מתורת הקבלה, אבל דווקא המקום היחיד שבו בוודאי לא יכולות להיות טעויות בקבלה זו החסידות, כי בחסידות לא עוסקים בדברי החכמה של הקבלה, אלא רק לוקחים מהקבלה את המושגים שבביל להגיע איתם לעבודת ה'. לכן הדרך היחידה לחיות אלוקות היא ע"י

הרה"ג ר' חנוך יעקב אוביץ:
"אדם שרגיל להתפלל בהתלהבות גדולה, כשלומד ומעמיק בתורת החסידות, מגלה פתאום כמה עומק טמון בהתלהבותו וכמה הדבר אמיתי ונכון ונצרך. הוא מבין ממה התלהב עד היום, ולומד כיצד יוכל לשמר את ההתלהבות שלא תדעך"

אדמו"ר הזקן התנגד לשיטה זו בתוקף, כי ה'ביטול' של תורת החסידות הוא בשביל התוצאה שלו בחיי היום יום.

האם אכן אפשר להגדיר שיש דרך סלולה במשנת הבעש"ט שיכולה להביא לתועלת או לשינוי בחיי היום יום של בן עליה?

הרב אוביץ: ברור שיש דרך סלולה כפי שמסרנו רבותינו הבעש"ט הק' ותלמידיו הק'. בתורת הבעש"ט טמונים יסודות גדולים ודרך ברורה מאוד לכל מעיין ומעמיק. אך גם לבעש"ט עצמו היו שתי קבוצות של תלמידים: היו הצדיקים כמו המגיד ממזריטש, הרה"ק ר' מיכל מזלוטשוב, בעל ה'תולדות' וכדומה ז"ע, והיו גם אנשים פשוטים שלא כל כך הבינו את עומק הענינים שלימד הבעש"ט, אך הוא חיבב והוקיר והעריך אותם לא פחות מיחסו לגדולי תלמידיו, והוא לימד אותם בפשטות לקרוא כל הזמן בשם ה' ושיהיה שם שמים שגור על לשונם. ומאז ועד היום, מי שחננו ה' בנפש של דעה בינה והשכל, מחויב ללמוד ולהתבונן ולדעת את ה' בלימוד החסידות ומה חידש הבעש"ט. "לפי שכלו יהולל איש".

הרב שפירא: הבעש"ט הגיע בשביל הכל. לא רק עבור יסודות היהדות ועומק הדברים אלא גם ובעיקר לעורר את עם ישראל כולו מעילפון. החסידות זה לא חידוש של הבעש"ט היו בעם ישראל 'חסידים' כלשון המשנה בריבוי מקומות, אבל הבעש"ט בא להפוך ולהנגיש אותה לכל אחד. אדמו"ר הרשב"א ואמר במאמר בשנת תרס"ג שיש כאלה שהגיעו לתכלית בגלל שהיו בשמות גבוהות גרידא. גם בדרות האחרונים ללא ספק היו שהגיעו לתכלית מצד גובה הנשמה ודביקות מוחלטת בתורה. אבל בדור שלנו, חייבים לעצור את ה'מלומדה'! כל הנשירה של הצעירים נובעת מכך שאין לאנשים חיבור למה שהם עושים. הכל נעשה בגלל הסביבה, ההרגל וכו', עד שהריקבון יוצא החוצה. לעומת זאת, יהודי שלומד חסידות אליבא דנפשיה מגיע לכך שלא יעשה שום דבר בלי לחשוב ובלי להתבונן.

בשיחה מקדימה שמענו שיצא לכם לא מעט לברר ולהכיר ספרי חסידות שונים. האם תוכלו לבאר לקוראים בקצרה את ההבדלים בין הגישה שבספרי חסידות פולין, גליציה והונגריה לבין ספרי חב"ד וספרים בני זמננו? כיצד בעצם נדע לאן לגשת תחילה?

הרב אוביץ: מקובל אצל חסידים שנשמט הבעש"ט לא ירדה לעולם לפני שהייתה לה הבטחה לשישים גיבורים שילכו עמה להפיץ את תורתה. שישים גיבורים אלו 60 גוונים יסודיים שבנפש וכל אחד ואחד חצוב בטהרתו ממעיין החיים, אור שבעת הימים, מורנו הבעש"ט הק', ואין מלכות נוגעת בחברתה. לכל ספר מתלמידי הבעש"ט יש אור משלו וטעם משלו, ועל זה נאמר: "טעמו וראו כי טוב ה'".

תורת חב"ד בעיקר עוסקת בלימוד בהשכלה בשכל על אלוקות ומונחים קבליים כפי שהתבאר בחסידות, דבר שפחות עסקו בו במקומות אחרים, וכמו כן מתאפיינת בסדר הדברים והנגשתם. ידוע מהאריז"ל שבדורותינו אנו "מצוה לגלות זאת החכמה", להעיר את לבות בני ישראל ולרוממם. ולכן בן אדם שלא רוצה לחיות את חייו בקטנות ומתחיל ללמוד חסידות ופנימיות התורה, עליו לבקש מה' שיחוננו דעה בינה והשכל ויכונונו באיזה ספר ללמוד. בכל אופן, כשיתחיל בלימודו, עליו לבחון את מידת החיבור שלו לספר. אם מתחבר, ימשך. ואם לא, יעבור לספר אחר עד שירגיש תזוזה בנפשו בעקבות הנלמד.

הרב שפירא: אדמו"ר הזקן קרא לדרכו דרך חב"ד. בעצם כל

הרה"ג ר' יעקב סיני:

פעם סיפרתי למרן הגר"ע יוסף זצ"ל בעת סעודת שבת שנבחנוני על כל ספר התניא. הוא הביע התפעלות עצומה מכך ואמר תקף: "גם אני הייתי לומד בו בצעירותי"

לעומת זאת, הלומד חסידות בלי מוסר לא יודע כמה להתחיל ואיך לסדר את הדברים ומה דרוש תיקון ובמה אני לקוי. אמנם בשילוב הדברים יחד יש רפואה לאיבריו ושיקוי לעצמותיו ותקווה לנפשו בשעבוד את עצמו לעבודת ה' האמיתית. חסידות ומוסר אינם מנוגדים זה לזה. החסידות מראה לנו לאן צריך להגיע במוסר.

הרב שפירא: ברשותך אני רוצה להוסיף ולחדד. כשאדם לומד פנימיות התורה, המגמה שלו להוריד את הלימוד 'למעשה' הרבה יותר חזקה, כי היא נובעת ממהותו. ישנם הטוענים שהעיסוק היותר מדי 'אלוקי' משכיח מהאדם את העבודה עם עצמו. אבל, כאמור, חסידות לא שוללת את לימוד המוסר; היא מלמדת אותנו להכניס בעבודת המידות את האור האלוקי. כך לדוגמא, הכעס הוא הפך רצון ה', וקיום רצון ה' היא הדרך להתקשר לאלוקות, לגלות את הניצוץ האלוקי שבאדם. התוכן הפנימי במאמר חז"ל "כל הכועס כל מיני גיהנום שולטים בו" משמעותו שבכעסו נעשה האדם נפרד מרצון ה'. הרי האדם הכועס למעשה מזהיר בכעסו שהמקרה שקרה לו לא הגיע ח"ו מהשמים. ומכאן לשאלה ששאלתם: בתורת חסידות חב"ד העיקרון שמודגש בכל מאמרי רבותינו נשיאנו הוא "ביטול". זו הנקודה הכי מדוברת בעבודת ה', וזהו היסוד שהעבודה עליו כוללת בתוכה את כל ה"שערים" האמורים.

הרב שפירא, מה זאת אומרת "ביטול"? הכוונה לשפלות האדם? הרי גם שיטות מוסר שונות דורשות מהאדם להיות "אויס מענטש", לבטל את עצמו.

להיכנס לבית מרקחת ולבקש מסמרים - אין זה הביטול שחסידות דורשת. ביטול כזה 'מראה' לכל העולם שלפנינו אדם שמתבטל. זה חייב לבוא לידי ביטוי יוצא מגדר הרגיל, וברגע הבא האדם חוזר להיות מי שהיה. לעומת זה, הביטול של תורת חסידות לא נשאר באטמוספירה גבוהה ומרוחקת מעולם המעשה. הביטול חייב להתבטא בחיים היום יומיים והוא בעיקר בין האדם לבין עצמו.

ענין זה מתחבר למה שאמרנו בהתחלה, שבתורת החסידות הכל יורד 'למעשה'. בתורה של הרבי, יותר מכל האדמו"רים שלפניו בשושלת חב"ד, העיקרון הזה הכי בולט: מודגש שוב ושוב שההתעוררות חייבת לבוא לידי ביטוי לא רק במחשבה וברגש, אלא עד כדי מעשה ובאופן טבעי ויסודי.

תורת החסידות דורשת ביטול שנוגע לחיי המעשה. מי שמבקש מסמרים בבית מרקחת, כשאשתו תבקש ממנו כוס, הוא יפתח את הארון של כלי העבודה ויגיד "אני לא רואה פה כוס". אבל הביטול של תורת החסידות בא לידי ביטוי 365 ימים בשנה, 7 ימים בשבוע, 24 שעות ביממה.

התוצאה של ביטול כזה היא לא להתגלגל ברחובות; בזמן אדמו"ר הזקן היו חסידים גדולים שהיו נקראים 'חסידים תל"ק' (על שם השנה בה התנהגו כפי שיסופר, תק"ל), בהם תלמידי ר' אברהם קאליסקער, שמרוב עבודת ה' שלהם - כשהפנימו שאין עולם, וכל רגע העולם נברא יש מאין, הם אפשרו לעצמם להתגלגל ברחובות בשמחה.

בעבר הסתכם יחסם של רבים לתורת מורנו הבעש"ט כאוצר של ווארטים נחמדים, גימטריות או סיפורי נפלאות אודותיו. מעבר לכך, המבט כלפי החסידים התמקד בהקפדתם ללכת למקווה ול'טישים' ובגידול פאות וזקן. האם כל אלו אינם אלא סימני היכר? מהו בעצם תפקידם?

הרב אוביץ: ברור שבנוסף להנהגות החסידיות הרגילות שעליהן חסיד לא יוותר, ומה גם שגם בהן יש מקום להעמקה והתבוננות להיות מוסיף והולך – אי אפשר ללמוד משהו עמוק בלי לסיים באיזה סיפור חסידי או באיזו הנהגה של צדיק, משום שהדברים האלו מחברים אותנו לנקודה האלוקית שלהם. ומי ששורש נשמתו יותר בקו של פשיטות, יכול להתחמם ולהתלהב בעבודת השם גם ע"י ווארטים, סיפורי מופת וטישים וכדומה לא פחות ממי שמתבונן ומעמיק. אולם מי שדורש מעצמו התעלות ולא מסתפק בעשייה בלבד, אבל יודע שטמון כאן אור גדול שאינו מסוגל לראות אך ביכולתו לחוותו ולחיות על פיו – הרי שהמעשה הוא העיקר כשכא ע"י המחשבה וההתבוננות שקדמו לו.

יש להוסיף: זה הוא העניין בראיית פני הצדיקים והסתופפות בצילם ולמידה מדרכיהם. הכול נועד למטרת התקרבות והידבקות לאור ה' החופף עליהם ושורה בהם בתור צינור הממוצע המחבר בין ה' ובינינו, על מנת שנוכל לראות את אור השי"ת בעולם דרכו. גם נקודה זו הדגיש הבעש"ט.

לימוד חסידות – כל יום?

מה המינון הנכון שנדרש מכל בן תורה ובן עליה להשקיע בלימוד חסידות בכל יום? ומתי הזמן הכי ראוי ללמוד? ואולי נקדים לשאול: מה חסר לבחור ישיבה או אברך כולל שמתעסק כל היום בלימוד הגמרא והלכה וסוגיות בעיון ללמוד גם חסידות להשלמת נפשו?

הרב אוביץ: כל אחד כפי תכונות נפשו ויכולותיו. יש אחד שדי לו באמרה חסידית אחת ביום כדי שכל יומו ייסוב סביב זה, והדבר יהיה ניכר בתפילותיו ובעבודת ה' שלו ובלמודו ובביתו ויחיה על פי זה בטוב לכב. או למשל כשרואה 'עובד' אמיתי שמשקיע בתפילה וזה צובט אותו וגורם לו להתפלל אחרת. לפעמים זה יותר טוב עשרת מונים מלימוד חסידות גרידא. לעומתו, יש יהודי שחייב להתעמק וללמוד מאמר שלם ולחזור ולהתבונן שוב ושוב, ורק אז יוכל להתפלל וללמוד מתוך חיבור להשי"ת.

הכלל: הלומד ומשקיע זמן ביום או בשבוע ללימוד חסידות, פתאום מאיר לו אור בכל תהלוכותיו. הוא לומד גמרא וטושו"ע מתוך קרבת ה'. הוא זוכה ללמוד תורה לשמה ויודע מה פירושה של תורה לשמה. הוא אינו רץ להשלים את משימתו וחובותיו היהודיים סתם כך כי צריך וכך הורגל אלא כי יש השי"ת. בביתו שוכנת השכינה תדיר. סולם העדיפויות מקבל גוון

כולה נקראת על שם השכל. לא היה יותר הגיוני לקרוא לשם של 'החסידות': 'אמונה'? למה לקרוא לה חב"ד? התשובה היא: כדי להתקדם איזה שלב הכי מזערי בטולם עבודת השם צריך להתחיל לחשוב. גם אברהם אבינו ע"ה היה עובד ע"ז כמו כל עמו משפחתו וחבריו (כלשון הרמב"ם בהלכות ע"ז פ"א) ורק אחרי זה הכיר את בוראו. וכידוע שאדמו"ר הזקן נחלק בעניין זה בתוקף על חלק מגדולי החסידות, כי הוא גרס שהכול מתחיל מהשכל ולא מהלב.

מסיבה זו תורת חב"ד יותר מתאימה לציבור בני התורה המחונך ללימוד עיוני. זה הדבר שמשך אותי. למדתי במשך תקופה ספרי חסידות גם עם משפיעים של חסידויות אחרות, ואחרי כשנתיים אמרו לי: "אף פעם לא הבנו את זה כפי שאתה מסביר זאת". זה לא מפני שאני מוכשר יותר אלא בגלל שכשלוש חסידות חב"ד ובפרט ספר התניא שהוא ספר היסוד של כל תורת החסידות, מקבלים סדר והכרה ברורה בינשמה של תורת החסידות.

תוכל לתת לדברים דוגמא מעצמך?

הרב שפירא: אחד הדברים הכי גדולים שקרה לי כשהתחלתי ללמוד חסידות בתור בחור, היה שקיבלתי חיזוק עצום בלימוד התורה. לראשונה הבנתי מה שלא הצליח לגרום לי שום ספר מוסר שמדבר על תלמוד תורה. למדתי הרבה ספרי מוסר שעוסקים בערך לימוד התורה, אך רק על ידי לימוד החסידות קיבלתי חיבור אמיתי מוחלט לתורה. זה מביא אותך לכך שגם אם אתה עמל על דבר ולא מביין, אינך מתייאש כלל ואתה משתוקק להמשיך להתייגע.

מצוי הדבר שאברכים מוכשרים שהשי"ת חננם ברוב דעת, גם אחרי שנים רבות מסוגלים הם להעמיק בלימוד ויש להם תענוג מהשכל של התורה, ואינני מדבר עתה על הדרגה הנמוכה שעלולה להיות כזה. אבל יש גם בחורים ואברכים רבים שאינם מספיק מוכשרים ואין להם די ידיעות בשביל להתענג על התורה. כיצד יגיעו למצב שכאמת תהיה להם הנאה אמיתית בתורה?

בתורת חב"ד, החל מספר התניא לאדמו"ר הזקן וכל רבותינו שאחריו, חזרו והדגישו את העניין של לימוד התורה וביארו את עומק המעלה של חיבור האדם לקב"ה ע"י התורה, כמו שכתוב בתניא פרק ה' "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ואין כערכו נמצא כלל בגשמיות" אפילו ביחס למצוות. זה גורם לכך שאתה יושב בבית מדרש ואינך יכול לעצוב. באה השעה אחת בצהריים, אך ברור לך שאתה לא יוצא להפסקה כי אתה רוצה להמשיך להתענג בחיבוק של הקב"ה. וכמו שאדמו"ר הזקן מביא את המשל שהוזכר לעיל שאדם הולך וצועק: אני צמא, אני צמא. למרגלותיו יש מעיין ואומרים לו: קח ושתה. כך גם יהודי צועק: אני צמא לה'; אבל המקום לשאוב את הדבקות בה', לרוות את צימאונך בדבקות ה', הוא בלימוד התורה ובעסק המצוות.

בכל פעם שאני לומד חסידות, הדברים הללו מתלקחים ובווערים בי; יהודי שזוכה לשבת באהלה של תורה וללמוד חסידות, מכיר וחש שהמעלה הכי גדולה של התורה היא שעל ידה האדם יכול להכיר את בוראו ולדבוק בו, כפי שהרמב"ם כותב. אברך שאומר על עצמו: אני עבד ה' ולומד את התורה כי הלימוד הוא מצוה גרידא, הרי זה הפסד נורא, הן ברוחניות והן בגשמיות. הוא הפסיד את החלק של החיבור הכי גדול לה' – "אתדבקות רוחא ברוחא".

הרה"ג ר' יהושע שפירא:

"אנשים שעוסקים בתיקון מידות פרטיות, למעשה סובבים סביב עצמם ובודקים כל הזמן כמה התקדמו אל היעד; ב"ה כבר יש לי 'זהירות', עכשיו אני עובד על 'זריזות'. לעומת זאת, כשאדם מתעסק במהותו, כל עיסוקו הוא בהשי"ת ובקרבה אליו"

אחר, יותר יהודי, חסידי, אלוקי. צורת החינוך של ילדיו נעשית במטרה להתקרב להשי"ת. הקב"ה נוכח בכל מעשיו. לימוד התורה צריך להביא את האדם לאופן ש"זוכה לדברים הרבה ... ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים" (כדברי המשנה באבות פ"ו מ"א). ועל ידי לימוד החסידות ניתן להגיע לידי כך.

הרב סיני: אין ספק שהלימוד העיקרי והמרכזי של יהודי הוא לימוד הגמרא ובעיקר לימוד שנוגע הלכה למעשה. זה עניין שמרן הגר"ע יוסף זצ"ל החדיר בדור האחרון לכל חלקי הציבור. בלי לימוד ההלכה, אדם בהכרח נכשל ח"ו, כמו שכתב רבינו יהונתן אייבשיץ ביערות דבש בנוגע להלכות שבת. ויותר מזה, כתב הש"ך ביו"ד סימן רמ"ו, שבעלי בתים שיש להם זמן מצומצם ביום לקבוע עיתים לתורה, אינם יוצאים ידי חובת תלמוד תורה בלימוד גמרא לבד, בלי לימוד הלכה למעשה. כי אי אפשר ללמוד הלכה על בוריה מתוך התלמוד, וכך פוסק גם המשגיב (סימן קנה סק"ג).

אבל במיוחד בדור תהפוכות כמו שלנו, שיש קושי גדול להישאר נטועים בעולמה של תורה, מי שמקדיש זמן ללימוד החסידות יגלה בהכרח טעם מיוחד גם בלימוד הגמרא וההלכה. וגם מי שהזמן שלו מצומצם, יגלה פתאום ברכה בזמן שלו. כמו שאמר רבי ישראל סלנטר ליהודי שטען שיש לו רק חצי שעה ביום ללמוד תורה: "תלמד בזמן הזה מוסר, ואז תגלה שיש לך הרבה יותר מחצי שעה".

הרב שפירא: לא חייבים ללמוד כל יום. מאידך, צריכים קביעות נפשית לפחות פעם ללמוד ביסודיות. דהיינו לפחות פעם אחת בשבוע ללכת לשיעור של שעה וחצי להבין לעומק עניין בחסידות ולעבד אותו במוח במשך כל השבוע, כמו שמנסים להבין סוגיא בגמרא ובהלכה. זו הגישה של אדמו"ר הזקן ואדמו"רי חב"ד - לנסות לחיות את ההתבוננות. זו הדרך היחידה שבה החסידות מדברת לאדם. לחיות את הדברים שנאמרים ולראות איך הם מתורגמים אצלי לחיי המעשה.

האם לימוד חסידות פירושו נטרול רגשות ועיסוק רק בשכל?

הרב אוביץ: עיקר האדם הוא השכל שבו, ובו הוא נבדל משאר היצורים הקיימים בעולם, אלא שלא תמיד יודעים אנו להשתמש בזה במינוח הנכון. יכולה לחלוף מחשבה באדם כדוגמת: אני יודע חסידות ומבין

דברים שאחריים לא יודעים והם סתם תמימים מיושנים; אני עסוק בעולמות העליונים ויודע יותר טוב מהם; מה הם בכלל יודעים על 'א"ק' ו'אריך' ו'עתיק' ו'רד"ל' ו'יצמצום כפשוטו' וכדומה.

כשאדם מרגיש עליונות על השאר ומתחיל לזלזל בצורה סמויה באחרים, תפילתו נהיית יותר קצרה והוא מדמיין בדעתו שעושה כן כי הוא מתפלל עם השכל והצליח להשיג מהר מה שאחרים משיג ביותר זמן. גם אם עולה לו הרגש היהודי הפשוט, כמו צמרמורת או אפילו בכי או התלהבות, הוא מיד מכבה אותו ולא נותן לא להתבטא בתואנה של "מוח שליט על הלב". אך כל אלו דמיונות, וחבל

שעושה את העיקר טפל והטפל עיקר.

מסופר על רבי יואל מסאטמר זי"ע שכשהיה לומד 'שער היחוד' בספר 'חובת הלבבות' שכולו שכל והוכחות - היה פורץ בככי. משמעות הדברים: לימודי ההשכלות באים על מנת שנתב את רגשותינו ולא נכבה אותם חלילה וחס. להפך, עלינו לבכות ולשמוח, להתלהב ולהתרגש ולהצטמרר, אך כל זה לא בצורה מעושה כאילו אנו מכוונים לזה, אלא באמת ובתמים מתוך "עלה בלבו", שזה יבוא ממקום של עומק הנשמה שרוצה לצאת מהשביה ולשוב לחיק אביה שבשמים, להרגיש את המצוות ולעשותן בהבנה ורגשות אמיתיים, ולהרגיש באמת את אפסות האדם לעומת עצמותו יתברך.

הרב שפירא: במאמרים שבי'לקוטי תורה' מובא שוב ושוב הפסוק "החיות רצוא ושוב". יש אצל האדם תנועת ה'רצוא' בכלות הנפש לאלוקות, ותנועת ה'שוב' כשהוא חוזר ל'מטה' ומגביל את עצמו בתוך גופו, כיוון שהקב"ה רוצה נשמות בגופים. אם כן, אמנם מדברים הרבה על שכל ועומק, אבל התכלית היא שבסוף הכל ירד ללב.

נשאלת השאלה: מה הקשר של מאמרים גבוהים כאלה ביחס לדורנו? הרי אני ואתה לא מכירים חבר שהתאמן להשאיר את נשמתו בגופו שלא 'תברח' ותיכלל באור-אין-סוף רק כיוון שזה רצון השי"ת...

אך זו כמובן תפיסה מוטעית. בכל פעם שאדם מבין שאלוקות היא האמת והעולם כישות נפרדת הוא מסכה של שקר - אדם כזה מפתח 'שנאה' אל העולם והבליט. הוא מבין שכל העולם בעצם הוא חסר את הנקודה הפנימית. הכל כאן גס מגושם ומנוכר לאלוקות. והתשובה של אדמו"ר הזקן, ה'שוב', שההבנה הנכונה תשפיע על החיים עצמם - זו התשובה היחידה לכך.

הרה"ג ר' חנוך יעקב אוביץ:

"הלומד ומשקיע זמן ביום או בשבוע ללימוד חסידות, פתאום מאיר לו אור בכל תהלוכותיו. הוא לומד גמרא וטושו"ע מתוך קרבת ה'. הוא זוכה ללמוד תורה לשמה ויודע מה פירושה של תורה לשמה. בביתו מאירה השכינה הקדושה"

משכני אחריו נרוצה

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה אדירה בה מעגלים רחבים של בחורים ואברכים נכנסים לעולמה של החסידות, גם במקומות שבעבר היה מוסכם שכביכול אין צורך בכך. איך אפשר לסכר את האוזן בשינוי המבורך?

הרב אוביץ: זה לעומת זה עשה האלוקים. כשיש יותר רע וחושך בעולם והעולם 'מתקדם' בכל דבר לטוב ולמוטב ובעיקר למוטב - נעשית יותר חשיפה לאמת שבתורת החסידות. מעבר לכך, היום אין כל כך עמל גופני בפרנסה אלא יותר נחים גופנית ופיזית, ולכן אפשר יותר להתמסר לעבודה במוח ולב ולהוסיף הבנה והשכלה.

תמיד היו אנשים ששאלו את עצמם: למי אני ואנה אני הולך ולמי אלה לפני. מה זה חסידות ומי נקרא חסיד ומה נדרש ממני. אך הם לא היו רבים. ואילו ככל שמתקרבים לביאת המשיח, הרי הפסוק עצמו אומר "הנה היום באים... לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה'". אפשר גם לזקוף זאת ליכולת שיש היום להגיע למידע רב. הכל זמין ונגיש - דבר שלא היה בעבר, יחד עם היכולת הספרותית הרחבה שיש היום לכתוב, לפרסם ולהפיץ. ואכן, חזקה על תעמולה שאינה חוזרת ריקם, והדבר התרחב ב"ה לממדים גדולים מאוד. יש לכולם בכל מקום היחשפות לאוצר הנשגב שהיה חבוי במרתפי ארמון המלך ועכשיו עבר לטרקלין, לכל הרוצה לטיול את ה'.

אם אתה הולך עם האמת שלך, תמים תהיה עם ה' אלוך, כיצד מישוהו יכול להגיד לך שלא תהיה עבד ה' ? אתה צריך לומר: אני לא מוכן. מה שמקרב אותי לה' - בזה אני נדבק. צריך ללכת איפה שהקב"ה מדבר אליו, איפה שהנשמה מקבלת את הרובד הפנימי שהיא דורשת בעבודת ה'.

קשה מאוד להגיד לאדם שהוא בר שכל והוא חושב שהעבודה שלו מושלמת שבאמת ימשיך ללכת למקום שהוא שרוי לגביו בספק, כי הרי אין ספק מוציא מדי ודאי. אם אתה במקום שלך וברור לך שאתה עובד את ה', תמשיך במקום שלך. רק שיש משהו פרדוקסלי במשפט שאמרתי ש"אם יש אדם שהוא בעל שכל וחושב שהוא מושלם", כי זה מטיל בספק את עובדת היותו בעל שכל. שהרי אין שום אדם שהוא שלם בעבודה שלו.. אם זה מספק אותו זה רק מראה שהוא אדם קטן, רק בגלל זה כדאי לו ללמוד חסידות - בשביל לפתח את השאיפות שלו ולהבין מה הם מושגי גדלות באמת.

הרב סיני: "מבקש" אמיתי, שואף כל ימיו לקבל את האמת ממי שאמרו. לקבל מכל מי שיכול לרומם אותו ולקרב אותו להשי"ת, בבחינת "חבר אני לכל אשר יראוך". הרי כך היא דרכה של תורה, בדיוק כמו שבלימוד ההלכה אנחנו עוסקים בכל ספרי רבותינו, בלי שום הבדל באיזה בית מדרש הם גדלו ולאיזה מגזר הם משתייכים. אתם יודעים, מי שעוסק בספרי מרן הגר"ע זצ"ל רואה תופעה פלאית איך הוא בולל בכל תשובה את כל ספרי רבותינו האחרונים, גאוני הספרדים והאשכנזים, גאוני החסידות לצד גאוני ליטא, הגאון ר' יואל מסאטמר. יתירה מכך, בענותנותו, הוא מזכיר אפילו את מתנגדיו. אני זוכר פעם כשמרן הביא לי להגיה את ספרו לפני ההדפסה, שאלתי אותו מדוע הוא מזכיר את אחד מאחרוני זמננו שהיה מגדולי מתנגדיו. מרן אמר לי: "יש הרבה שנוהגים איתי שלא כהוגן, אבל אם הם כותבים דבר טוב, אני מזכיר אותם. התורה אמת כתיב בה".

במה שונה אפוא תורת המידות ותורת הנפש? אבל מעבר לזה, להיכן נעלמה השאיפה שלנו לדעת את כל חלקי התורה? הרי כך חונכנו - לא להסתפק במועט, אלא ללמוד לאורך ולרוחב, ימה וקדמה צפונה ונגבה. אמנם נכון שאי אפשר להקיף ולהספיק הכל, אבל תורת החסידות בכלל, וספר התניא בפרט, נותנים מענה להרבה שאלות מהותיות ויסודיות בעבודת ה', וגם להרבה מאוד חיבוטי נפש ששייכים לדור שלנו באופן מיוחד, וזה בעצם מה שהופך אותם לנחוצים עבור כל אחד מאיתנו.

האם תוכל להצביע על הוזה כלשהי בכיוון חיובי ביחס שלך ללימוד התורה, או התפילה, או בכללות בתיקון המידות שנגרם לך כתוצאה מלימוד ושינון בספר התניא?

הרב אוביץ: שינוי הכיוון הוא לא בפרט אחד אלא בכל החיים. לדוגמה, הכרה בקדושת ישראל, בראיית הטוב אצל כל אחד, לראות את כולם כבני השי"ת שנשמת כולם חוצבה ממנו ית'.

לסיום, ברצוני להוסיף ולהדגיש שאין להסתפק במועט, עלינו ללמוד עוד ועוד אבל לא במטרה רק להיות 'משכיל', אלא לעשות 'עבודה' בפועל הן עם עצמו והן בראיית הטוב אצל השני.

יש אמרה שהייתה שגורה בפי חסידי ה'יצחק צדיק' מוויזניץ זי"ע. בזמנם, בימי החורף נהגו הגויים לשרטט על הקרח צורה של צלם. אמרו אז החסידים: אם נשארם קרים קרח - חלילה נהיים צלמים, ואם רוצים להמיס את הקרח - מביאים מים ושופכים על פניו עוד ועוד עד שנמס ונהיה כמוהם. כן הדבר בעבודת ה': עלינו לא להישאר קרירים, ועל ידי התוועדויות חסידים באחדות ורצינות ועל ידי לימוד חסידות - ממיסים את הקרירות וגורמים ל"מלך זקן וכסיל" להתמוסס ולהיעלם מעט מעט.

הרב שפירא: לבד מהדוגמאות שהזכרתי לעיל על הכעס ולימוד התורה. חסידות שינתה את כל בניין האישיות הרוחנית שלי. התורה היא תורה אחרת, שבת נעשית 'שבת', היחס ליהודי הוא שונה לגמרי. עבודת התפילה והיחס אליה מקבלים מקום חשוב והשקעה גדולה.

הרי אנו יודעים שגדולי עולם בעולם הישיבות ומשגיחים בדורות קודמים התעסקו בלימוד החסידות, ומדובר על גדולים שבגדולים. ביהדות לימדו אותנו שאדם צריך ללכת עם האמת שלו בתוך האמת האלוקית. לא להסס, לטעום ולראות כי טוב ה'.

הרב סיני: לא סתם אנו רואים פריחה גדולה מאוד של לימוד חסידות אצל בחורים ואברכים. רואים בחוש התגשמות של "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה". יש תורת החסידות את ה"קב חומטין" (שבת לא), את החומר המשמר שנצרך במיוחד לדור שלנו. עם כל הנסיונות והקשיים וההתמודדויות, מבית ומחוץ, קל מאוד לדעוך, לאבד את הטעם ואת רגשות הקודש. ואילו החסידות מחיה את עבודת ה' שלנו, מנתקת אותנו מה"מצוות אנשים מלומדה", שהשלהבת לא תדעך אלא תהיה עולה מאליה.

יש פתגם חסידי שאומר: אדם שלא לומד חסידות, יהיה מרוצה מההישגים שלו בלימוד ובעבודת ה', אבל לא יהיה מספיק שמח. לעומת זאת, מי שלומד חסידות, לא יהיה מרוצה מהמדרגה שלו, תמיד ישאף להתקדם ולגדול, אבל הוא יהיה שמח. יש בזה משהו עמוק מאוד, שהוא גם מנוע משמעותי בעבודת ה'.

הרב שפירא: כל אדם שלא מתרץ את עצמו ומבין שחסר את המשמעות הפנימית של התורה והמצוות, רואה שבספרי המחשבה של היום נמצאים יסודות רבים המושתתים על תורת החסידות. אז למה לא לגשת למקורות הדברים?!

לא באנו אלא להוסיף

ישנם החוששים שעל ידי לימוד בספר חסידות פלוני, הדבר כביכול משייך ומגדיר אותם לדרך חיים מסוימת, ומשום כך נמנעים לגמרי לראות את האור כי טוב ולטעום מתורת החסידות. מה אפשר לומר ל'מבקשים' כמותם? כיצד יוכלו להמשיך את עיסוקם העיקרי ומאיך לא יפסידו את הערך והעשירות שמקבלים מלימוד רציני בספרי חסידות?

הרב אוביץ: שאלו פעם את הרבי הריי"ץ נ"ע: מה זה חסידות? הריי"ץ הצביע על תמונה שתלויה בקיר ושאל בחזרה: מה אתם רואים פה? ענו: תמונה. לקח הרבי הריי"ץ פנס והאיר על התמונה ושאלם שוב: מה עכשיו אתם רואים? וענה במקומם: אותה תמונה רק מאירה יותר. זאת אומרת, ישנם אנשים שלומדים חסידות ומעמיקים ומתבוננים ורוצים גם את החיצוניות שסביב העניין הזה, לעבור לחסידות פלונית ולמנהגיה ולבושיה וכיו"ב, ולטעמם רק כך יוכלו ליישם את העניין הנלמד.

לעומתם, יש אנשים שלא רואים צורך בזה. זו אותה תמונה שהייתי שרוי בה עד היום אך היא יותר מאירה. אלו אותם מנהגים שהקפדתי וחונכתי עליהם מעודי וזהו אותו נוסח שהייתי רגיל בו עד היום, רק שעתה אני ניגש לכל אלה עם יותר הבנה ויותר חיבור ושמחה.

יתירה מזו: אדם שמגיע עם כל החמימות והפשיטות והתמימות והחריפות שפג בימי ילדותו ונערותו ולוקח אותם ומשתמש בהם לדברים שלומד ויודע עתה, הרי הוא בעצם עובד ה' עם כל השכל והמידות שלו, וכל עשר שפירותיו וכוחות נפשו ולבושיו הם מקשה אחת של עבודה. למשל, אדם שרגיל להתפלל בהתלהבות גדולה, כשלומד ומעמיק בתורת החסידות, מגלה פתאום כמה עמוק טמון בהתלהבותו וכמה הדבר אמיתי ונכון ונצרך, הוא מבין ממה התלהב עד היום ולומד כיצד יוכל לשמר את ההתלהבות שלא תדעך.

באותה מידה, מי שרגיל ללמוד את סדרי הישיבה או הכולל ושומר על הסדרים ומגיע בזמן ולומד למבחנים וכו', כשהוא מוסיף גם לימוד חסידות הוא יודע להעריך את לימודו ואת המקום בו נמצא ואת החשיבות שיש לשמירת הסדרים וידיעת הדברים, כיוון שהם רצונו וחכמתו של השי"ת, והוא עושה כן ביתר חשק וחיות מתוך שמחה של מצוה על שזוכה להיות מיושבי בית המדרש. נמצא, שלא רק שאין הוא נדרש צריך לשנות מאומה מעברו, אלא עליו להמשיך בדרכו המוכרת אלא שהפעם בתוספת אורה.

הרב שפירא: אדם אינו יכול להפקיר את הנקודה הכי יקרה לו בגלל שהוא מפחד 'מה יאמרו'. הנקודה שהכי יקרה לך זה הנפש שלך, העבודה שלך, התפקיד שלך בעולם והמשמעות שלך בחיים, חי העבודה שלך. איך אתה יכול לבזבז את זה בגלל 'מה יאמרו הבריות?' תחשוב על הרמב"ם, תחשוב על הרמח"ל, תחשוב על דוד המלך, תחשוב על אנשים שהיו נרדפים כל החיים שלהם ולא היה אכפת להם שום דבר. הם הלכו עם האמת שלהם והאמת שלהם בסוף זרחה.

אותיות מ'תורת שלום'

מאוצר התועדויות כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע

במדור זה יובאו בכל פעם קטעים מיוחדים מתוך הספר 'תורת שלום', המכיל אוצר בלום של שיחות ודיבורי קודש מאת כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע, במועדים ויומי דפגרא, כפי שתורגמו ועובדו ללשון הקודש בידי הגה"ח הרב טוביה בלוי, בהוצאת קה"ת

מן התוהו אל התורה

(מתוך שיחת י"ט כסלו תרס"ג)

מה היה באותן שני אלפים תוהו שקדמו לשני אלפים תורה // כשלוזמדים תורה ומרגישים שמשהו חסר // מה התחדש ב"בשני אלפים ימות המשיח" במונן זה // והקשר ל"ט כסלו

ב' אלפים תוהו

הגוף. במיוחד כאשר הטוב הגשמי היה מבחינת "תוהו", כמבואר בספרים שמדות התוהו הן מדות תקיפות (=רגש עצמי מופרז). לפיכך נקראת התקופה "ב' אלפים תוהו" משום שהיה אז גילוי מדרגות התוהו, כידוע. כל זה הביא לאטימת מוחם ולבם של אנשי אותה תקופה ולהעדר כל רגש ראוי.

ב' אלפים תורה

השינוי חל כאשר החלו שנות "ב' אלפים תורה" (אין הכוונה בשעת מתן תורה כי אם, כאמור, בתחילת תקופת ב' אלפים תורה), והרי התורה היא בחינת "דעת". ידוע הרי ההבדל הכללי שבין תורה למצוות: התורה היא ענין של ידיעה והשגה, על פי השכל ועל פי טעם ודעת, ולכן הצייווי הוא - לימוד, הבנת וידיעת התורה. לא די באמירת התורה בלבד אלא יש להבין ולהשכיל בה. מאידך, ענין קיום המצוות הוא - קבלת עול, שהרי זהו תוכן קבלת עול מצוות.

ואין הדברים אמורים רק במצוות שאין להן טעם מובן, שהן בחינת "חוקים" שיש לקיים אותן בקבלת עול מלכות שמים, אלא שגם את המצוות שיש להן טעם המובן בשכל יש לקיים בהידור ובאמת ודיוקא בקבלת עול, בגלל היותן ציווי ורצון המלך, ולא בגלל הטעם הגלוי. נמצא איפוא שהתורה היא בחינת "דעת", שהיא ענין של השגה וידיעה פנימית, ומובן איפוא שבהגיע תקופת "ב' אלפים תורה", תקופה של דעת, התחילו לחוש בחסרון מציאות האור האלוקי.

לכאורה יש לשאול במה התבטא הגילוי שב"שני אלפים תורה" יתר על האור שב"שני אלפים תוהו", והרי גם בב' אלפים תוהו היו צדיקים כמו חנוך, מתושלח, נח ובניו וכו'. אדרבה: אברהם הסתופף בבית מדרשו של שם בן נח, ואם כן איזה גילוי של אור התחדש בימי אברהם אבינו שכבר היה בב' אלפים תורה? הדברים יובנו לאור העובדה שאותם צדיקים גדולים שהיו

ידוע שיש ענין של "שני אלפים תוהו" שקדמו ל"שני אלפים תורה", על פי הסדר שבתוך "שית אלפי שני הוה עלמא" (- שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח).

אברהם ויעקב היו בזמן "ב' אלפים תורה". לפני כן (בזמן "ב' אלפים תוהו") לא היו יודעים מציאות האור. יתר על כן - הם לא חשו שחסר להם האור האלוקי, ומובן שלא השיגו את מהות הדבר. הרי הכלל הוא "יגעתי ומצאתי - תאמינ", ופירוש הדבר הוא, שהכל בא רק על-ידי יגיעה, וזו באה רק כאשר יש ידיעה שחסר משהו, שאז באה יגיעה כדי להשיג את מהות הדבר החסר, אבל כאשר לא הרגישו שחסר להם - ודאי שלא השיגו דבר. רק כאשר הגיע אברהם - הכיר את בוראו והשיג השגות נעלות ביותר, שהיה מרכבה ממש לאלקות כידוע, ואילו אנשי הדור שלפניו לא ידעו כלל שיכולה להיות הרגשה כלשהי באלקות, באלוקים חיים, ובמציאות האור, כי הדבר היה רחוק מהם מאוד מאוד.

כאשר הגיעה עת ב' אלפים תורה, וניתנה תורה, שכללות ענינה הוא הדעת, אז החלו לחוש במדה מסוימת שקיימת מציאות של אור שיש לחפוץ בה, ובה יש קורת רוח ובלעדיה אין מצב רצוי.

משל למה הדבר דומה? לתינוק שנולד המוטל בצואה ומלוכלך ביותר, שאין הדבר נוגע לו ואין הוא חש כל בושה מכך. רק כעבור זמן הוא גדל ומתחיל להרגיש שאין זה מצב ראוי, והוא חש בושה וצורך להיות נקי ככל האדם. כך גם ב"שני אלפים תוהו" לא חשו את הלא-טוב שבמצבם ולא התביישו בו כלל, כי היה להם שפע רב בכל עניניהם הגשמיים והבשריים. הרי אור אלוקי נקלט ומורגש דווקא מתוך מצב של כיוון וצמצום עצמי.

עובדה היא שכאשר לא טוב לאדם בגשמיות הוא נזכר באלקות ועושה תשובה באמת מפנימיות לבו כמאמר: "צריכא יהודאי לחרובי עביד תשובה". לעומת זה - באותה תקופה היה שפע רב בגשמיות, ומובן שהדבר השפיע עליהם להיות בבחינת פירוד מאלקות, שכן הטובה החומרית המרובה עלולה לטפח את גשמיות

בתקופה הקדומה לא השפיעו על אנשי דורם. ידוע שנח בנה את התיבה משך ק"כ שנה, על פי ציוויו של הקב"ה, בגלוי ובפרהסיא, בכוונה מפורשת שבני הדור ישאלו על כך ועל-ידי זה ידעו על המבול הצפוי, ולמרות זאת לא עשו תשובה והמשיכו ללכת בדרכם השלילית.

לעומת זה, בימי אברהם שפירסם אלקות בעולם – קיבלו האנשים את דבריו, ולו רק באופן "מקיף", חיצוני ושטחי. ידוע שאברהם היה אומר לאורחיו: "ברכו למי שאכלתם משלוי". והם סברו תחלה שכוונתו לעצמו. אך הוא הסביר שכוונתו למי שהעולם ומלואו שלו, והם קיבלו בסופו של דבר את דבריו, ו"חברך חבא אית ליה", וכך התפרסם ענין האלקות בעולם. בכל אופן, בני אותה תקופה היו "כלים" לקליטת עובדת קיומו של האור האלוקי, והדבר עורר בהם רצון להתקרב אל האור ולקבלו.

לכן אנו רואים כי "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים", על פי האמור לגבי הכתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן", שמכך אנו רואים שוב שהיתה לאנשי הדור איזו שייכות ורצון לקבל, שהרי לא היו הדברים באופן של כפייה, מה שאין כן בזמן הקודם. ויש על כך הוכחות רבות.

כשהגיעו "ב' אלפים תורה" – כבר החל לפעול הרצון לגילוי אור, רצון חיצוני לפחות, אבל בעצם הענין לא השיגו. הם לא השיגו את מהות הדבר, אלא שידעו שחסר האור כי טוב. כשחשים את החסרון הרי זה מורה על דרגה וידיעה, כמאמר הידוע: "יוסיף דעת – יוסיף מכאוב", שכן כל כאב נובע מהרגשה, בחינת הדעת. וכאשר הרגישו חסרון האור, זו הוכחה לקיומה של בחינת הדעת. ואכן, אותה התגלות הנגזרת מן העובדה שהגיעה התקופה של "ב' אלפים תורה" היא זו שיצרה גם את תחושת החסרון ואת הרצון להגיע לאור, כפי שדרגת הדעת מביאה את האדם להגיע לתחושת חסרון וכאב.

אפשר להיווכח בכך באופן מוחשי כאשר אדם לומד תורה. הרי בעולם בכלל לא מאיר גילוי אלקות, וכשאדם לומד תורה הוא מרגיש את גשמיות וחושך העולם והוא יודע וחש בחסרון האור האלוקי, אך את מציאות ומהות האור כי טוב אין הוא חש עדיין. כשלומדים תורה – מרגישים שחסר משהו, אך לא יודעים מהו הדבר.

לדבר גלויות ובלתי להתבייש: עובדה היא שכשלומדים את החלק הנגלה שבתורה, כלומר את חיצוניות התורה, ומבינים בשכל אנושי – מביא הדבר לידי כך שחשים, מרגישים וקולטים שחסר משהו, שחסר איזה גילוי אור, אבל את מציאות האור אין מרגישים כלל עדיין. אדם זה אינו חש את עצם ענין הגבהת ורוממות התורה, את עליונותה ואת השגב שבה, באופן שהדבר יביא לידי תחושת וקליטת עצם האור, אם כי, כאמור, הוא חש וקולט שחסר לו משהו [...].

ב' אלפים ימות המשיח

אבל עתה הגיעה העת שירגישו ויחוו את האור כי טוב, שכן אנו עתה ב"ב' אלפים ימות המשיח". החידוש שבב' אלפים ימות המשיח ביחס ל"ב' אלפים תורה" ו"ב' אלפים תורה" הוא: בב' אלפים תורה לא הרגישו כלל שחסר האור האלוקי, ואף לא ידעו כלל על קיומו, בב' אלפים תורה הורגש חסרון האור אך לא חשו במהות עצם האור, ואילו בב' אלפים ימות המשיח החל האור להיות מורגש, וישנה איזו תחושה של עדינות, יותר מאשר לפני כן.

לכאורה לא מובן איך ישנו החידוש בב' אלפים ימות המשיח על התקופות הקודמות, והרי באותם זמנים היו צדיקים גדולים, תחלה בזמן הבית, ולאחר מכן – תנאים, אמוראים, גאונים, צדיקים קדושי עליון וכו' ואילו עתה שרוי העולם, רחמנא ליצלן, בתכלית השפלות והנפילה, ה' ירחם, וכיצד ייתכן אפוא לומר שעתה מאיר יותר גילוי אור?

– שתי תשובות בדבר: א. כיוון שעצם האור הוא ברצון הבורא

שיתגלה עתה, כלומר: הגיעה העת שיהיה גילוי אלקות בעולם. ב. משום כוח מסירות הנפש שהוא עתה ביתר תוקף מימי קדם [...].

כיוון שעתה, בימות המשיח, כאמור, מאיר האור יותר, מן הטעמים שנאמרו, קל עתה מאוד לחוש את האור כי טוב. הדבר דומה לבעל תשובה החושב על עניניו ופרטיו ומגיע מזה להרגשה לא טובה, ורואה את עצמו ממש כמת – הרי דווקא בגין מרירות זו, הנוגעת לו בעומק, הרי הוא חש את האור!

משל למה הדבר דומה? – לאדם שהגיע למקום מסוכן, כגון שנתקל בגורם מזיק, והוא בורח למקום מבטחים – הרי בבריחה זו עצמה הוא מתרחק מסכנת החיים ומתקרב אל החיים, כך גם בענייננו: התורה אומרת "ראה נתתי לפניך כו' את החיים ואת הטוב", הרי ש"טוב" ו"רע" הם חיים ומוות, וממילא – בה במדה שהוא בורח מן הרע, שהוא המוות, הוא מתקרב אל הטוב, שהוא החיים.

מכל זה מובן שמי שחפץ להתרחק מן הרע – מרגיש הוא אור. ברם, יהודי זה אינו דומה ממש לצדיקים. עבודתם של הצדיקים היא בשמחה ותענוג, כי הם חשים את התענוג האלוקי, שהקב"ה, כביכול, מתענג מן העבודה, ולכן חשים גם הם תענוג, וכך הם עולים באופן תמידי עליה אחר עליה. לעומתם אלה שהם בדרגת בעלי תשובה – כל משאלות נפשם הן לחוש ולהרגיש את האור האלוקי, כאשר התענוג האלוקי איננו בתחום עניינם ואינו נוגע לו כלל. כיוון שעניינם הוא רק לחוש ולחיות בחייהם את האור האלוקי – הרי בבריחה מן הרע ומן המוות, ובעקירת הרצון מזה באמת ובלב שלם, הם מתקרבים בכך באופן ממשי אל הטוב והחיים.

כל האמור נעשה בתקופת "ב' אלפים ימות המשיח" עם גילוי פנימיות התורה בגילוי של מאור באופן האמור, דבר שלא נעשה על-ידי לימוד הנגלה שבתורה.

זהו אם כן תוכן גאולת י"ט כסלו – גאולת עצם הענין של תחושת האור האלוקי, ונתינת האפשרות לכך לכל אחד. עתה מסוגל כל החפץ בכך – מי שחננו הקב"ה בלב מרגיש – לעשות בזה הרבה, והקב"ה ודאי יסייע לו שיחוש ויקלוט הרבה מאוד, עתה הוא הזמן הטוב ביותר.

כאמור, זהו היתרון של תקופת "ב' אלפים" הנוכחית על השנים הקודמות, ובמיוחד על תקופת "ב' אלפים תורה". מובן שאבותינו, אברהם יצחק ויעקב, זכו גם אז לגילויים נעלים, אלא שבדורותיהם זכו הם בלבד לכך, ואילו עתה מסוגלים הכל לקלוט באמת את עצם

גילוי האור, כמאמר חז"ל: "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי", כיוון שאנו בתקופת "ב' אלפים ימות המשיח" שבה ניתנה הרשות לאור להתגלות באופן שכל אחד יוכל לקלוט את עצם האור האלוקי.

אלפי יעדים,
נתיב אחד!

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ

אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.

רצונו שהענין שלך יגיע לידינו
שלפני אחד וזהו נתיב הנבון.
074-703-5009

בשורה נפלאה ומרנינה מצפה לבאי יריד החסידות בבנייני האומה: הופעה ראשונה של לקוטי תורה המבואר לשיר השירים • זהו אחד החיבורים היותר נפלאים של רבנו הזקן בעל התניא שמוגש עתה בהסברה קולחת ומרוממת כל לב ונפש • לרגל הופעת הספר, שוחחנו עם הגה"ח הרב חיים זקס, מעורכי המהדורה, על טיבו של החיבור, שאין בדומה לו בספרי תורת רבנו הזקן, ועל הביאור הנוכחי • הרחבנו את היריעה בדברים עם הגה"ח הרב שניאור זלמן פרקש, מראשי ישיבת תומכי תמימים בארגנטינה ומחבר הספר 'לקוטי שיר השירים' • ישקני מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ

הרב מנחם מישולבין

ספריי - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
רביעי

חובל
שלישי

ספר

לקוטי תורה

מספר

שיר השירים

והוא ליקוטי אמרים, מאמרים יקרים, מעוררים הלבבות לעבודת ה' על סדרי פרשיות התורה ועל שלשת רגלים וריה ויוהכ"פ ושיר השירים מפי קדוש עליון אדונינו ומורינו ורבינו, הרב הגאון הגדול החסיד והעניו אור עולם מופת הדור איש אלקים קדוש וטהור כ"ק שם תפארתו

מהר"ר שניאור זלמן נבג"מ
- אדמ"ר הזקן -

הוצאה שמונה עשרה

קודש קודשים

ה

השיר שעולה על כל השירים, שחסידיים ואנשים מעלה משוררים אותו בדביקות גדולה, בעיניים לחות, כבנים המשתפכים בערגה לפני אביהם. שאמרו עליו: "לא היה העולם קדאי פיום שנתן בו שיר השירים לְיִשְׂרָאֵל. והוסיפו עוד: שְׁכַל הַפְּתוּבִים קָדַשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קָדַשׁ קְדָשִׁים".

ולא בדרך מליצה

דיברו. ולא על שירים של חולין הכתירו את השיר אשר לשלמה לשיר השירים. כי עשרה שירים אמרו ישראל לקב"ה, אדם אמר שירה כשנברא, משה ובני ישראל שוררו על שפת ים סוף, ועוד שירה שלישית אמרו על באר מרים; ורביעית ציווה בה משה את ישראל לפני מותו היא שירת האזינו; וחמישית אמר יהושע בשעה שהעמיד חמה ולבנה במקומם ופסקו מלומר שירה ואמר הוא תחתם; שישית אמרו ברק ודבורה בת אבינועם; שביעית אמרה חנה בעלוץ ליבה בה' כשנולד לה שמואל; השמינית של דוד מלך ישראל; תשיעית היא שירת שלמה; ואת העשירית יאמרו בני ישראל בשעה שמוציאם הקב"ה מהגלות ברחמים.

ומתוך כל אלה השירות, שהיו ושהיו, עולה ומתנשאת שירת שלמה. גדולה וחשובה היא השירה הזאת, עד שנקבע שמה: שיר השירים.

וכה אמר רבנו הזקן: "שהיתה השמחה גדולה עד מאד כשאמר שלמה שיר השירים שלא היתה מיום בריאת העולם" (תורה אור טד).

מה סודו המיוחד של שיר השירים? מה מסתתר בתיאור המופלא החוזר ונשנה בין

הכתובים? הרבה עסקו, ראשונים ואחרונים, בביאור שיר השירים. וכולם הסכימו, שזה החיבור עמוק עד למאוד, שנרמז בו כל מה שעתידי לעבור עם ישראל, וכולו דברי נבואה על הקשר העמוק שבין הבנים לאביהם. ויש מהגילות ישראל שקוראים אותו בכל ערב שבת, במנגינה ערבה בהשתפכות הנפש, ויש משוררים אותו בחג הפסח או בעתים מזומנים אחרים.

כך או כך, אינה דומה קריאה בשיר השירים לקריאת פסוקים אחרים. זהו סיפורה של כנסת ישראל "שראה שלמה ברוח הקודש שעתידין לגלות גולה אחר גולה" (רש"י). מאז כרת ה' ברית עם עמו, הוציאם ממצרים ונתן להם את התורה, היו רוב שנותיהם בגולה, רחוקים משולחן אביהם, מעונים ונרדפים, ואף על פי כן שמרו הם את הברית, ולא נטשם השי"ת. הגלות הארוכה מעוררת תהיות יסודיות, כמו: מה סוד הברית בין השי"ת לעמו? היכן מתגלה סגולת עם ישראל מכל העמים, גם בשעה שהם נתונים למשיסה וביזה? מדוע דווקא ייסורי הגלות הם כור ההיתוך ממנו מונצץ אורה של כנסת ישראל? זהו שיר השירים. ולא בכדי הוא נאמר בערגה גדולה, בנפש סוערה. הלא סוד בת עמי כתוב כאן.

תורה מפוארה בכלי נאה

אחד החידושים המרעננים ב"ריד החסידות' השנה, הוא הופעתו של כרך חדש מתוך סדרת 'לקוטי תורה המבואר', והפעם על שיר

השירים. הסדרה המפוארת, שעד כה הופיעו ממנה כרכים על חמשת חומשי התורה ועל המועדים, כבר קנתה שם טוב כביאור נעים לקריאה, שמפשט את העניינים המורכבים, ומקל לעקוב אחרי רצף העניינים גם באמצעות סיכום בהיר על כל מאמר. ועתה, שמחה גדולה שורה בבית המדרש על הופעת הכרך על שיר השירים.

חידוש נוסף במהדורה הוא פתרון אחד הקשיים המשמעותיים שנתקל בהם הלומד המתחיל ב'לקוטי תורה' בצורת הופעתו המקורית, שמתקשה להפריד בין גוף דברי רבנו הזקן להגהות העיוניות יותר שנוספו על ידי אדמו"ר היצמח צדק. כך הלומד 'נתקע' כביכול בקטעים הדורשים לעיתים התמצאות רחבה בכתבי הקבלה והחסידות, והדבר מקשה על רצף הלימוד. במהדורה המבוארת, הופרדו ההגהות מתוך המאמר, כך שהלומד יכול להגות קודם כל ברעיון המרכזי של המאמר, להבינו ביתר קלות, ורק לאחר מכן, באם יחפוץ, לעיין בהוספות ובהרחבות.

לרגל ההוצאה החדשה, ביקשנו לשמוע מעט על אופי הדרושים ודרכי העריכה מהגה"ח הרב חיים זקס שליט"א, משפיע בישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית בכפר חב"ד וחבר המערכת שעמלה על הביאור היוצא כעת לקהל הרחב: "ראשית", פותח הרב זקס, "יש לציין שהרבי זי"ע עורר לאורך השנים על לימוד הספר הקדוש תורה אור ולקוטי תורה, והזכיר כמה פעמים שיש לכלול בזה גם את הלימוד של שיר השירים. גם בפעם האחרונה שדיבר הרבי לפני השלוחים, מקימי עולה של תורה בכל העולם, עורר אותם על השלמת הלימוד בלקוטי תורה כולל שיר השירים. הרבי ייחס חשיבות גדולה ללימוד זה, ובמיוחד למאמרים של שיר השירים, בין היתר גם משום שמדובר בהם על הנישואין העתידיים של כנסת ישראל

שער הספר החדש

והקב"ה בגאולה העתידה".

במה זכו הפסוקים של שיר השירים לביאור חסידות יותר מפסוקים אחרים?

"כשמסתכלים ברשימת המקומות שבהם נאמרו הדרושים של שיר השירים, נראה שחלק גדול מהם נאמרו בערים שונות לרגל שמחות נישואין של צאצאי רבנו הזקן; והרי עניין הנישואין שייך לנישואין של הקב"ה ועם ישראל, וזהו עניינו של שיר השירים. מעניין שכמה מאמרים שלא שייכים ישירות לפסוקי שיר השירים אבל שייכים לחתונה, בחר הרבי היצמח צדק לסדר יחד עם שיר השירים, כמו המאמרים 'על כל כבוד חופה', ו'כיצד מרקדין לפני הכלה'.

"בנוסף, אנו יודעים שרבנו הזקן היה נוסע הרבה מחוץ לעירו. הוא ביקר פעמים רבות בשקלוב, בליצפלי ועוד. רוב המאמרים של שיר השירים נאמרו אז, או בחתונות.

"זה לא סתם פרט טכני באשר למקום אמירת המאמרים. נדמה לי שכאשר היה רבנו בנסיעות, דיבר עניינים יותר יסודיים וכלליים. באותם זמנים ביאר נקודות מרכזיות בחסידות, שנוגעות להרבה עניינים אחרים על אודות מהותם של תורתנו הקדושה, עניינינו של מעשה המצוות, הקשר בין ישראל והתורה ועוד. אלו עניינים כלליים, שבשיר השירים מתבארים בהרחבה יחסית, באופן שובה לב.

"יש בזה מעלה נוספת. כאשר לומדים מאמר על פרשת שבוע, לא תמיד מספיקים לסיימו, ואז חסר בחיות כשלומדים בשבוע הבא משהו ששייך לפרשה הקודמת. כאן מדובר על עניינים כלליים, והלימוד יכול

מלכתחילה להתפרס על פני כמה שבועות".

איך הגיעו אלינו המאמרים של אדמו"ר הזקן?

"לרבנו הזקן היו כמה כותבים למאמרים. ראש וראשון הוא אחיו, רבי יהודה ליב 'המהרי"ל' שסגנונו מדויק מאוד, ועל הרשימות שלו בעיקר סמך רבנו הצמח צדק בבואו לסדר את הספרים הקדושים תורה אור ולקוטי תורה. בנוסף יש רשימות של בנו של רבנו, רבנו האמצעי, כ"ק הרה"ק רבי דובער זי"ע, שסגנונו קולח יותר ומרחיב מאוד בביאור העניינים. יש כמה כתבי יד של בנו הנוסף של רבנו, רבי משה, שנעזרו בהם מאוד באחד המאמרים, ושל החסיד הנודע רבי פנחס רייזעס משקלוב שהיה חוזר את דברי רבנו בדיוק.

"תחילה יצא לאור בזמנו הספר 'תורה אור' על חומש בראשית ושמות, וכעבור כמה שנים הספר 'לקוטי תורה' ובו המשך הדרושים על כל התורה, ובנוסף על שיר השירים. דרך אגב, בחלק הראשון, 'תורה אור', יש כמה דרושים משיר השירים שלא נקבעו בחלק בפני עצמו, ויתכן שבשלב ההוא עוד לא נתכן הרבי הצמח צדק לסדר את שיר השירים בחלק נפרד.

"מלבד הרשימות מדברי רבנו הזקן, הוסיפו רבותינו בדורות שלאחריו לבאר את הדברים ביתר הרחבה. בנו האדמו"ר האמצעי, נכדו רבנו הצמח צדק ועד לכ"ק אדמו"ר זי"ע, עסקו כולם בביאור הדרושים שעל שיר השירים וגילו בהם מטמוניות יקרות. ישנו גם ספר 'פלח הרימון' של הרה"ק רבי הלל מפריטש זצ"ל, שמבאר במתיקות כמה מהדרושים. אפשר לומר שלא היינו מוצאים דינו ורגלינו בלי כל הביאורים שהזכרנו, ועליהם מיוסד הביאור שכתבנו.

"זוהי עוד מעלה נפלאה שיש בביאור הזה. הוא לא נלקח ממקומות אחרים. הוא מיוסד כולו על ביאורים שאמר רבנו הזקן עצמו בהזדמנויות אחרות, או על ההסברה של תלמידיו וחסידיו הקרובים".

כיצד נוהגים כאשר יש כמה גרסאות שונות לאותו המאמר?

"ראשית, יש בכך ברכה גדולה. הסגנון של המהרי"ל קשה ומדויק מאוד. מרוב שהוא מדויק, הוא קשה להבנה. הסגנון של אדמו"ר האמצעי יותר קולח. אפשר להבין

כל קטע לעצמו, אבל מורכב יותר להבין בסוף את המבנה הכולל של המאמר. הבנו שזה אחד הקשיים המרכזיים של הלומד, ולכן נחרץ מאוד שיהיה סיכום. הייתה כאן השקעה גדולה לערוך סיכום שיכלול את כל ענייני המאמר, עד כמה שיינו מגעת.

"אף פעם לא הצלחנו בפעם הראשונה והשניה לבאר את הכל. צריכים לעמול על כך, להתייגע, להתיישב וללבן את הדברים, ועדיין 'שגיאות מי יבין'. הרבה פעמים נזקקנו להכריע בין ביאורים שונים העולים מכמה גרסאות שיש לאותו מאמר. למשל, לפעמים בדרוש

כת"ק אחיו של רבנו הזקן, הרה"ק מהרי"ל זי"ע, ובו המאמר ד"ה 'שחורה אני ונאווה' מ'לקוטי תורה' לשיר השירים

"זוהי עוד מעלה נפלאה שיש בביאור הזה. הוא לא נלקח ממקומות אחרים. הוא מיוסד כולו על ביאורים שאמר רבנו הזקן עצמו בהזדמנויות אחרות, או על ההסברה של תלמידיו וחסידיו הקרובים"

כפי שהוא מופיע בספר 'סידור עם דא"ח' (שם נדפסו בעיקר רשימות שכתב בנו של רבנו הזקן, אדמו"ר האמצעי זי"ע) נראה שיש הבנה אחרת בנושא. אולם שבעים פנים לתורה, ואנו משתדלים ללמוד ולבאר כל גרסה כעניין בפני עצמו.

"בדרושי החסידות בדורות שלאחר רבנו הזקן מציינים רבות לדרושו על שיר השירים. במיוחד כ"ק אדמו"ר הרשב"ב בדרושו הנכבדים מסתמך הרבה עליהם. אלו דברים יסודיים מאוד. כגון: מהותה של קבלת עול מלכות שמים; מי יותר נעלה - ישראל או

את ה'לקוטי תורה' גם עם בני הבית ואפילו עם הילדים הקטנים, עד כמה שיכולים להשיג. בשנת תשכ"ה עורר הרבי זי"ע הרבה על לימוד הלקוטי תורה, עד שאמר שמי שילמד את הלקוטי תורה השבועי לא יהיו לו דאגות הפרנסה.

"חסידים מייחסים לספר זה קדושה מיוחדת. זכיתי לראות בעצמי את השיעור בלקוטי תורה שהיה מלמד המשפיע החסיד ר' פנחס (פיניע) קארף זצ"ל, שנסתלק לבית עולמו לפני שנתיים. הוא היה קורא כל מילה בלקוטי תורה בכזו חיבה ודבקות, והיה נוהר לא לדלג שום אות. גם את המראי-מקומות היה קורא: 'עייני בווהר בדף מסוים, ב'מקדש מלך' בעמוד פלוני' וכן הלאה. אם היה תיקון לשון היה מקפיד לקרוא את שתי הגרסאות כדי שחלילה לא יחמיץ איזה לשון. אצל ר' פיניע ראיתי את הקדושה של הלקוטי תורה ותורה אור. זה נחקק אצלי.

"זכור לא אשכח גם את השיעור בלקוטי-תורה בכל ליל שבת קודם קבלת שבת בבית הכנסת בשיכון חב"ד בירושלים, ערש ילדותי. תחילה ע"י הרה"ח ר' ברוך שיפריץ זצ"ל ואח"כ ע"י יבלחט"א הגה"ח הרב שמעון אליטוב שליט"א. כולם היו שומעים בשקיקה כל מילה. "בהיותי תלמיד ישיבה במונטריאל היה החסיד ר' זלמן מרוזוב ע"ה לומד עם נערים (גם לפני בר מצווה) כל שבת בבוקר מאמר מלקוטי תורה בהעמדה ונעימות מיוחדת. לימודו היה עשיר במשלים נפלאים עד שכל מי ששהה במקום נמשך ללימוד הזה".

כאן טמונים היסודות

ובחזרה לשיר השירים.

"כשסידר רבנו הצמח צדק את הלקוטי תורה, בחר לקבוע מדור נפרד לדרושי זקנו על שיר השירים. דבר זה עצמו מלמד על המרכזיות שייחס רבנו הזקן לשיר השירים, עוד לפני שמעיינים בתוכן המאמרים. עצם העובדה שה'צמח צדק' סידר את שיר השירים כחלק בפני עצמו, כאילו שזה עוד ספר בתורה - יש דרושים על חומש בראשית, שמות וכו', ויש על שיר השירים - הרי זה אומר דרשני.

"כמו שכבר הוזכר, שיר השירים מדבר באופן ישיר על מה שחסידות מדברת. אין אלו ביאורי פסוקים בדרך דרש כמו בחלקים האחרים בתורה. על מה מדובר כאן? על הקשר של יהודי עם השי"ת בכל מיני אופנים. עם ישראל הוא הכלה, ה' יתברך החתן, הוא קרוב אלינו ואנו קרובים אליו".

בהקשר ישיר זה, מתבארת נקודה יסודית נוספת. "במאמרו על הפסוק 'שְׁחֹרָה אֲנִי וְנֶאֱוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְיֶה קָדֹר פִּירֵיעוֹת שְׁלֹמֹה', מבאר רבנו הזקן עניין שנראה תמוה לרבים: למה בתורת הקבלה ובתורת החסידות מדברים על הקשר של יהודי והקב"ה, או על עשר הספירות, כמונחים של ייחודים וחיוגים. האם אין דוגמאות אחרות ומופשטות יותר? נקודת ההסבר היא שזה לא בדרך משל אלא זה באמת העניין. אין דוגמא אחרת לזה. וזו המהות של שיר השירים".

על הדברים הנפלאים של רבי עקיבא שבהם נפתח מאמרנו, אומר הרב פרקש כי "על רבי עקיבא מסופר שקרא את שיר השירים וולגו עיניו דמעות ואז אמר: 'כל השירות קודש, ושיר השירים קודש קודשים'. זה לא שרבי עקיבא ראה בזה משל למשהו סודי; אדרבה - הפשט הפשוט

מדבר על השי"ת וכנסת ישראל. זה לא שמביאים משל רחוק מעניין אחד, שיש לו איזה נמשל אחר שמרומז בו. כאן מלכתחילה מדובר אודות עניין זה עצמו.

"במלאכת העבודה על ספרי מצאתי ביאור של חסידות כמעט על כל פסוקי שיר השירים, בתורת אדמו"ר הזקן, או בתורת רבותינו שאחריו. ויש לציין כי בין המאמרים של שיר השירים, מלבד שהתבארו בהם

התורה (התבאר במאמר 'יונתי בחגוי הסלע'); או למשל, במאמר "צאינה וראינה" יש עניין נפלא, שרבנו הזקן מבאר את עניינן של כל עשר הספירות הקדושות בעבודת ה'. זה דבר נדיר במאמרי חסידות ולכאורה נראה שזה לא נצרך להבנת עיקרי הדברים שם.

"מאמר נכבד נוסף הוא הדרוש 'שימני כחות', שנרפס גם בסיפור הג"ל והרבי זי"ע היה מורה למי ששכח ל"ע להניח תפילין ללמוד אותו. שם מבאר את עניין התפילין של יד ושל ראש וכל עניין ד' הפרשיות בעבודת ה' באופן מפורט מאוד. זה המקום היחיד שהתבאר בו העניין של תפילין בהרחבה כזאת.

"נושא חשוב נוסף שזוכה לביאור מיוחד בדרושי שיר השירים הוא מעלתם של בעלי תשובה על צדיקים גמורים, שהתבאר במאמר 'מי יתנך כאח ל'. "

"בכלל, רואים בחלק מהמאמרים שיש יותר התייחסות מרבנו לביאור הפסוקים שעליהם נסוב המאמר. במאמרים האחרים הקשר לפירוש הפסוק קלוש לפעמים, אבל כאן, לפעמים גם אחרי שרבנו הזקן מסיים את הרצאת הרעיון של המאמר, ממשיך לעסוק בביאור הפסוקים בהתאם לכך. רואים שזה תופס מקום מיוחד".

ספר החסידות הראשון

"שיר השירים שבלקוטי תורה הוא חיבור שכולו דברי חסידות", אומר הגה"ח הרב שניאור-זלמן פרקש שליט"א, מראשי ישיבת תומכי תמימים בארגנטינה, מחבר הספר 'לקוטי שיר השירים' שיצא לאור לפני שנים אחדות, השוחה היטב בתוך ביאורי בעל-התניא על שיר השירים. "אם בחלקים אחרים של התורה, ביאורי החסידות הם בדרך כלל לא המשמעות הפשוטה של הפסוקים, והם נאמרים בדרך דרש, הרי שבכל הקשור לשיר השירים אין פירוש אחר.

"כל אחד מבין שהדברים אינם כפשוטם. שלמה המלך ברוח קודשו מכוון לסוד הקשר של ישראל והקב"ה, ותורת החסידות מגלה כמה וכמה טפחים מאותם סודות עמוקים ששיר השירים מכוון אליהם".

יש הרבה ספרי חסידות, מה המיוחד דווקא בלקוטי תורה?

"הלימוד בספרים תורה אור ולקוטי תורה נקרא אצל חסידים וגם אצל רבותינו נשיאי החסידות - לימוד 'הפרשה החסידית'. כשם שאדם לומד כל שבוע את הפרשה, או לפחות קורא אותה "שניים מקרא ואחד תרגום", כך ישנה 'הפרשה החסידית', דרושי החסידות בלקוטי תורה ששייכים לאותו השבוע.

"הספרים האלו, הם עמוד התווך שממנו יתד ופינה לכל מאמרי החסידות. אף אחד מרבתינו בדורות הבאים לא דיבר עניין שלא נמצא בתמצית בלקוטי תורה. מובן שרבותינו לדורותיהם הרחיבו והעמיקו מאוד בעניינים אלו ששרשם בתורת אדמו"ר הזקן, עד שהם נראים כפנים חדשות, אבל באמת אין מאמר חסידות שאינו יונק מאיזו נקודה בלקוטי תורה.

"חלק גדול מדרושי חב"ד הם תוספת הסברה על המאמרים של רבנו הזקן, בהתאם ל'בניין' שעליו בנוי המאמר בלקוטי תורה. כך הייתה דרכו של בן רבנו הזקן, אדמו"ר האמצעי, לבאר את דרושי אביו בתוספת ביאור, הרחבה והסברה, ואחר כך הדפיסם בסדרת הספרים 'תורת חיים'. אחריו, אדמו"ר ה'צמח צדק' כתב ביאורים ארוכים למאמרים, ורבים מהם נדפסו בסדרת ספרי 'אור התורה' שלו.

"בדרך דומה נהגו גם אדמו"רי חב"ד הבאים, שעסקו בביאור והוספת על מאמרי אדמו"ר הזקן. ומקובל אצל חסידים שספר התניא הוא בחינת "תורה שבכתב" של החסידות, ולקוטי תורה הוא "תורה שבעל פה". שם נמצאים כל העיקרים.

"נוסף על החשיבות בלימוד והבנת הדרושים, עד כמה שהבנתנו מגעת, לימוד המאמרים האלו פועל גם בדרך 'סגולה'. הרבי הזכיר באחת ההתוועדויות (פרשת לך-לך תשמ"ט) שמנהג חסידים ללמוד

הגה"ח ר' חיים זקס

הגה"ח ר' שניאור זלמן פרקש

עניינים כלליים ויסודיים, יש גם מאמרים מיוחדים שמתאימים למרעדי השנה.

"יצוין גם שמלבד הדרושים שרבנו הצמח צדק כינס בחלק בפני עצמו, יש עוד דרושים רבים לשיר השירים שמופיעים במדורים שעל פרשיות השבוע. כזה הוא למשל הדרוש הידוע 'אני לדודי ודודי לי' המדבר על עבודת חודש אלול ובו מופיע משל 'המלך בשדה', ומקומו בין הדרושים לפרשת ראה הנקראת עם בוא חודש אלול. מפורסם גם הדרוש 'מים רבים' שנדפס בפרשת נח (ככל הנראה מכיוון שמדבר אודות המבול), ועוד דרוש על הפסוק בפרשת תולדות.

"חשוב ליידע את ציבור הלומדים כי מי שרוצה ללמוד מאמר על חג השבועות, לדוגמה, הרי שבלקוטי-תורה בפרשת במדבר (עת חל חג השבועות מדי שנה) כמעט ואין מאמר קל ללימוד, אבל בלקוטי תורה שיר השירים ישנו המאמר על הפסוק 'צאינה וראינה' (הראשון). המבאר בהרחבה נפלאה את ענייניו של מתן תורה. כך גם, למשל, לחג הפסח אפשר ללמוד את המאמר 'קול דודי'.

"אגב, במאמר זה, 'קול דודי', יש נקודה נפלאה, שה'שפת אמת' זי"ע מגור מציין בכתביו (דרושים לפסח) בשם רבנו הזקן, בעניין 'מדלג על ההרים מקפיץ על הגבעות', וההפרש בין דילוג לקפיצה על פי המשנה בפ"ח דאהלות".

בין הדברים מזכיר הרב פרקש את הסיפור הנודע אודות רבנו הזקן שנוהג היה לישון איזה זמן בכל ערב שבת, לעת הנקראת בתורת הסוד "דורמיטא דמלכא". ופעם אחת שלח לומר לחברו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב שיפסיק לומר את

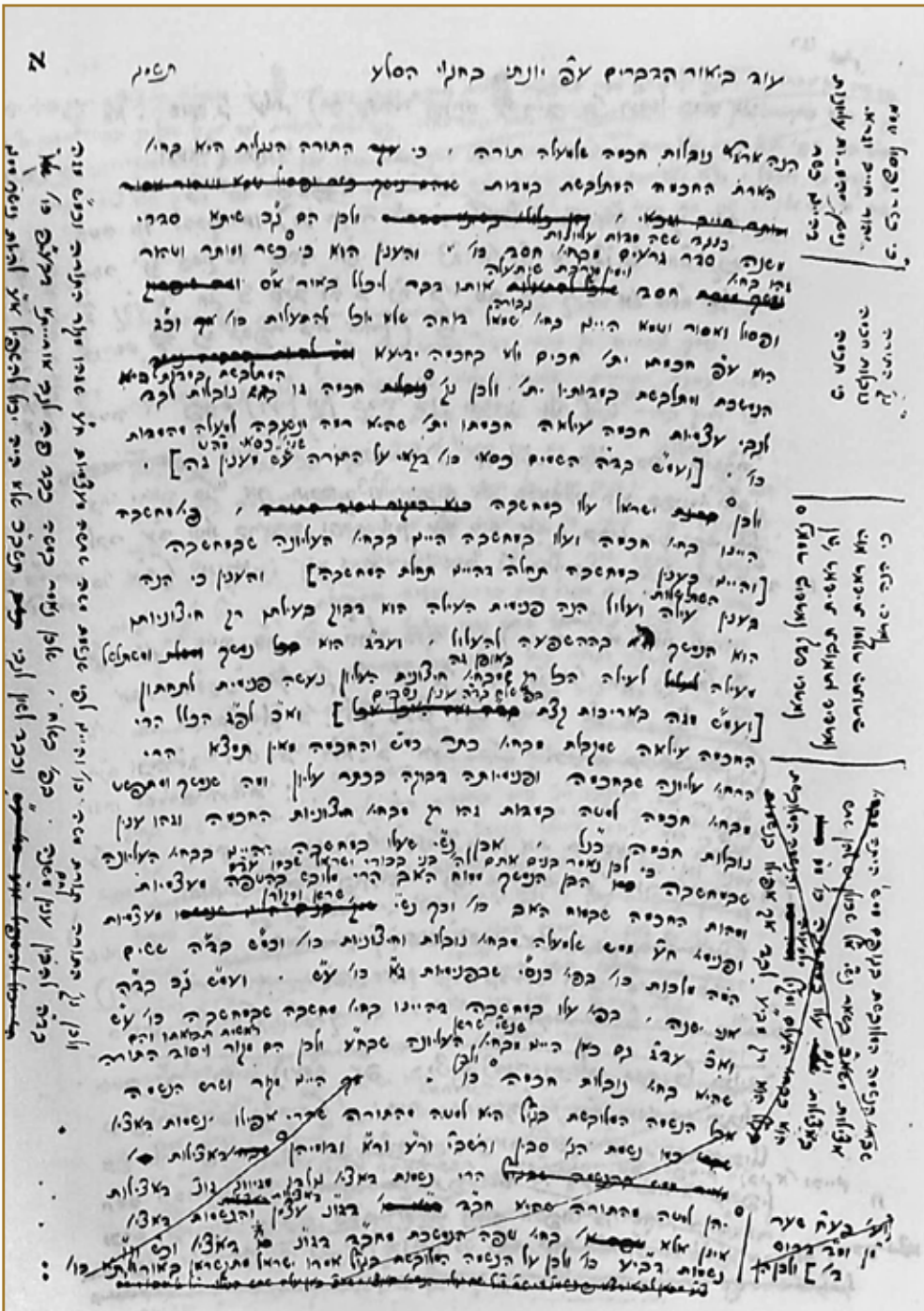
שיר השירים בשעה זו, כי הדבר מחולל רעש בשמים ומפריע את שנתו.

"מקובל אצל חסידים שרבנו הזקן רצה שיאמרו את שיר השירים מדי ערב שבת, ואמר: אילו איישר חיילי הייתי מנהיג לומר שיר השירים במקום 'לכו נרננה' (שמועות וסיפורים חלק ב' עמ' 42). והמשפיע רש"ג

אסתרמן זצ"ל ביאר שכל הנראה כוונת הדברים הייתה שיאמרו גם שיר השירים וגם לכו נרננה.

"על כל פנים, כשם שמקובל שאת זמירות שבת אדמו"ר הזקן לא הכניס לסידורו, אבל רצה שינגנו ניגונים וידברו עניינים ששייכים לשבת, כך גם כאן. גם אם לא אומרים בכל שבת את שיר השירים, הכוונה של רבנו הזקן היא ודאי שיעסקו בתוכן העניינים כפי שהוא מבואר בחסידות".

אגב כך מציין הרב פרקש כי בספר 'מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים' (עמ' תנו) נאמר שהפיוט לכה דודי בנוי על סדר פסוקי שיר השירים.

כתי"ק כ"ק רבנו הצמח צדק ז"ע, בביאור המאמר ד"ה 'ונת' בחגווי הסלע' מ'לקוטי תורה' לשיר השירים

"כל אחד מבין שהדברים אינם כפשוטם. שלמה המלך ברוח קודשו מכונן לסוד הקשר של ישראל והקב"ה, ותורת החסידות מגלה כמה וכמה טפחים מאותם סודות עמוקים ששיר השירים מכונן אליהם"

"אי אפשר לסיים" מפטיר הרב פרקש, "בלא להזכיר, שמאמר החסידות הראשון שאמר הרבי זי"ע, זה שעליו הייתה מבוססת כל עבודתו בקודש במשך עשרות השנים הבאות, פותח ומבוסס על פסוק בשיר השירים: 'באתי לגני אחותי כלה'. הכול מבוסס על שתי מילים בשיר השירים - 'באתי לגני', והרבי מבאר באריכות מדוע היי"ת קורא לעולם 'גני', גן שלי, ומדוע העולם הוא המקום המוכשר ביותר להתגלות של הקב"ה. על ביאור זה השתית הרבי את כל יסודות העבודה לדור הזה.

"גנה כי כן, שתי מילים בשיר השירים מקפלות את כל תפקיד עבודתנו ומטרת חיינו, לגלות את האלוקות בעולם ולהפוך אותו לדירה לו יתברך". ■

משפיעים לדורות

בעקבות גדולי משפיעי חב"ד

קווים לדמותו של הגאון החסיד **רבי ניסן נמנוב זצ"ל**, שעמד במשך למעלה מ־20 שנה בראש הנהגת החסידים ורשת הישיבות המחתרתית ברוסיה הסובייטית, והעמיד אלפי מחונכים לחסידות ועבודת ה' במשך קרוב ל־40 שנה בישיבת 'תומכי תמימים' בעיירה הצרפתית ברינואה

- חסיד שהגשים בחייו את דברי חכמינו "הלואי שיתפלל אדם כל היום" ונודע ב'עבודת התפילה' המיוחדת שלו, בהיותו בעל קבלת עול ומסירות נפש מופלאה, ואיש אמת ש'חי' לחלוטין את כל אשר דרש מסביבתו ותלמידיו

הרב לוי יצחק
הולצמן

הגאון החסיד רבי ניסן נמנוב זצ"ל

עובד אלוקים

ד

יה זה בראש השנה בשנת תרפ"ו. תחת עינו הפקוחה של השלטון הסובייטי, נקבצו ובאו חסידים מרחבי רוסיה לחודש החגים בחצר כ"ק אדמו"ר הריי"ץ, שהייתה באותם ימים בלנינגרד (כיום פטרבורג). בין בחורי הישיבה בלטה במקום דמותו של ר' ניסן נמנוב, שחודשים ספורים קודם לכן מונה כמשגיח על לימוד החסידות בישיבת 'תומכי תמימים' שבעיר חרקוב והוא בחור בן עשרים בלבד.

בראש השנה לא היו ישנים בליובאוויטש, לא ביום וגם לא בלילה. עבודת התפילה בכוונת הלב ואמירת תהילים בבכיות 'תפסו' את כל סדר היום. בהגיע שעת בין הערביים ביום השני של ראש השנה, חש ר' ניסן כי תכף יתמוטט מרוב עייפות והלך לנוד כמה רגעים על מנת שיוכל לשמוע היטב את דברי החסידות שנהגה הרבי לומר בשעה זו.

הוא נרדם ושינתו נמשכה מעבר לזמן הקצר שהקציב לעצמו. לפתע התעורר בבהלה ורץ במהירות לבית המדרש של הרבי, אך כאשר הגיע כבר החל הרבי באמירת מאמר החסידות ובכניסתו שמע כי הרבי אומר את

המשפט "א עבד פשוט פארשלאַפּט קיינמאַל ניט" ('עבד פשוט' לעולם אינו נרדם ומאחר). דומה כי משפט זה אכן הגדיר וכיוון את אישיותו ודרכו של הגה"ח רבי ניסן נמנוב זצ"ל, במשך 60 השנים הבאות, בהן שימש מגדלור של 'עבודה' חסידית ויראת שמים, והשפיע על אלפי חסידים ותלמידים בהיותו סמל ומופת ל"משכיל ועובד אלקים", כפי שכינהו אדמו"ר הריי"ץ. בראש ובראשונה היה חדור בקבלת עול' וביטול מציאותו האישית כדי לעבוד את קונו כראוי, בהתאם למשל הנודע בחסידות על 'עבד פשוט' שכל מציאותו היא ההתמסרות לקיום רצון האדון, גם בשעה שעוסק בצרכיו האישיים כאכילה ושינה.

בראש החסידים בסמרקנד

דמותו ואישיותו של ר' ניסן עוצבו באחת התקופות הקשות של עמנו, בהיותו תלמיד בישיבת 'תומכי תמימים' בליובאוויטש בעת מלחמת העולם הראשונה, ולאחר מכן תחת מגף הברזל של השלטון הקומוניסטי כאשר עסק בניהול ישיבות וחינוך התלמידים במחתרת.

"כל אחד מכם יקר לי בגופו ונפשו", כתב אדמו"ר הריי"ץ לחסידים באותה עת, "כי זה נחמתי בהווה ותקוותי בעתיד, אבל השעה אומרת כי צריכים להתעסק בגמילות חסדים וכל אחד ימלא חובתו כתעודתו. ה'י לאנשים וחפץ ה' בידכם יצליח בגשמיות וברוחניות". מילים ספורות אלו כיוונו את החסידים לחיי מסירות נפש מוחלטים, כשרבים מהם נהרגו על קידוש ה' ואחרים הוגלו לעבודת פרך בסיביר.

גם ר' ניסן לא ניצל מגורל כזה בשנות הזעם והוגלה לסיביר למשך שלוש שנים קשות. אף לאחריהן היה תמיד תחנת עינה הבלששת של המשטרה החשאית בהיותו מראשי החסידים ומנהלי הישיבות המחתרתיות ברחבי רוסיה. עד כדי כך הגיעו הדברים, שהוטל איסור על כלל החסידים לבוא במגע עם ר' ניסן או אפילו לדעת היכן מתגורר, כדי שגם אם חלילה יעונו בידי המשטרה החשאית לא יוכלו לפלוט מפיהם את מקום הימצאו. רק מתי מעט

מחשובי העסקנים החסידיים באו עמו במגע. בשנות מלחמת העולם השנייה, לאחר שהצבא הנאצי חדר למרכז רוסיה, המוני אזרחים עקרו מבתיהם ונמלטו לעומק רוסיה, בהם פליטים יהודים רבים שהגיעו לאוזבקיסטן. רבים מחסידי חב"ד התיישבו באותה תקופה בטשקנט וסמרקנד, שתי ערים שהמרחק ביניהן הוא כ-300 קילומטרים. באותן שנים הרדיפות של השלטון הקומוניסטי נגד מוסדות הדת נחלשו מעט, משום שהצורך סטאלין היה עסוק וטרוד בענייני המלחמה. כך נוצר מצב שבו המרכזים החסידיים ששכנו עד אז בערים הגדולות של רוסיה ואוקראינה, הועתקו לפי שעה לטשקנט וסמרקנד.

מצבם הגשמי של פליטי המלחמה היה גורא ואיום, הן מבחינת תנאי ומקום המגורים, הן מבחינת סידור עבודה והן מבחינת מציאת מזון לפרנסת משפחתם. כמעט כולם היו שבורים ברוחם בעקבות הצרות האישיות שסבלו במשפחותיהם. כאן נפטרו ילדים קטנים, שם התגוללו בני משפחה נפוחי רעב, ובין לבין איימו המחלות לקפד חיי אדם צעירים. ר' ניסן התיישב אף הוא בסמרקנד, ובאותם ימים התגלו גדלותו ועוזו רוחו עת התייצב בראש המחנה. הוא עודד את רוחם של החסידים וקרא להם שלא להתייאש ולא להרפות ידיים. בזכותו קמו משפחות שלמות לתחייה מחודשת בתוככי ערי הפליטים במקומות מושבותיהם.

בהיעדר האפשרות להתייעץ באותן שנים עם אדמו"ר הריי"ץ, לאחר שניצל ממאסרו הידוע וברבות השנים קבע את מושבו בארצות הברית, קיבלו החסידים ברוסיה את מרותו של ר' ניסן וצייתו לעצותיו והנחיותיו. גם חסידים זקנים ובעלי מדרגה היו בטלים אל האמת שקרנה מדמותו הצנומה של האברך הרך בשנים, אך זקן במידותיו ובטוהר לבבו.

באותן שנים ניהל ר' ניסן את הישיבה בסמרקנד, אך לא עסק רק באיסוף הכספים ושאר ענייני הניהול של הישיבה, כי אם גם בחייהם ורווחתם של התלמידים עצמם. הגה"ח הרב מאיר צבי גרוזמן זצ"ל, ראש ישיבת כפר חב"ד, תיאר את יחסו כאב רחום לתלמידיו הצעירים: "למדתי בישיבה בסמרקנד בשנת תש"ד, כשהייתי בגיל עשר. כנהוג באותם הימים, היו תלמידי הישיבה אוכלים 'ימים' אצל

המשפיע רבי ניסן נמנוב זצ"ל בערוב ימיו מתעמק בספר חסידות

משפחות בקהילה. היום הראשון שסידרו לי לאכול היה אצל ר' ניסן בעצמו, הייתי מאוד ביישן ולא העליתי בדעתי שאוכל ללכת לאכול אצל אדם זר שאיני מכיר.

"בכיתי היה ילד קצת מבוגר ממני שאכל יום אצל החסיד ר' בן ציון שם טוב שהתגורר באותה חצר עם ר' ניסן. הוא קיבל עלי אחריות והודיע שבדרכו ייקח אותי לביתו של ר' ניסן ויכניס אותי פנימה. כשהגעתי לשער החצר, החלטתי שאיני נכנס בשום אופן. מסתבר שהילד הגדול היה רעב, שכן הוא איבד את סבלנותו, דחף אותי בכוח לתוך ביתו של ר' ניסן וכבר לא הייתה לי שום ברירה להתנגד. כך מצאתי את עצמי בפתח ביתו של ר' ניסן, עומד ליד הכניסה בפנים אדומות מבושה.

"בחדר לא היו כסאות, רק ספסל אחד שניצב ליד שולחן. בעלת הבית הורתה לי לשבת ליד השולחן. ר' ניסן עדיין לא היה בבית. נעצתי את מבטי בארץ בעיניים מושפלות, והתביישתי להסתכל מסביבי. בעלת הבית הניחה לידי צלחת עם אוכל, אבל התביישתי ולא אכלתי... ואז נכנס ר' ניסן הביתה. מסתבר שהוא קלט מיד את המצב, הוא התיישב לידי והתחיל לשאול אותי: מה שלום אביך? איפה אתם גרים? (הוא הכיר את אבא עוד ממוסקבה). בהתחלה עניתי על שאלותיו רק בכך ו'לא, מרוב בושה. אבל הוא ישב איתי עוד משך זמן, ולאט לאט הקרח הפשיר.

"בדיעבד אוכל לקבוע שאם לא הייתי אוכל אצלו ביום הראשון, הייתי ממשיך להתבייש גם בבתי אחרים ולא הייתי מסוגל לאכול ימים בשום מקום. האמת היא שהיום הזה היה היום הכי טוב בחיי כנער בסמרקנד, גם מבחינת ההרגשה הטובה וגם מבחינת האוכל עצמו. ר' ניסן ורעייתו מרת מאשע רבקה דאגו לי ממש במסירות נפש. בכל יום ראשון הייתי מגיע לביתו של ר' ניסן לארוחת הצהריים. כשהגעתי לאכול, הוא היה בדרך כלל עדיין באמצע תפילת שחרית, עומד בפנינת החדר ומתפלל בדבקות כשפניו אל הקיר. כבר התרגלתי לאכול כשברקע נשמע קול תפילתו. באותה תקופה נקשרתי אליו ואל דמותו החסידית, למרות שעוד הייתי ילד קטן".

"במה נחשבתי לעומתו?"

"כבזו דרך ארץ פנימית וביטולי התייחסו אף זקני המשפיעים לאברך כר' ניסן נמנוב, המשפיע הראשי ומנהל 'תומכי תמימים' ברוסיה. הרי ר' ניסן היה עובד ה' בכל להט נשמתו, מקושר מסור ופנימי רבי, אשר יומם ולילה התייגע ועבד על מידותיו. אף על פי שאצל חסידים לא הייתה מקובלת הערצה עיוורת והם הבחינו בדקויות שלפי ערך מעלתם ומהעלת דרשו ותיקו; עם זאת, לא היה ספק בביטול העצום שרחשו לר' ניסן, כך תיאר זאת לימים הסופר החסידי הרב יהושע דובראווסקי ז"ל.

"היה זה בימי המלחמה העולמית, ישיבת 'תומכי תמימים' בה למדתי גלתה לסמרקנד. באחד הימים נודע לנו כי החסיד הנודע ר' פרץ מוצקין שהיה בטשקנט, הגיע לביקור בעיר. כמובן שרגעים ספורים לאחר מכן כבר היינו אצלו כדי לבקשו שיתוועד עמנו. בתחילה טען:

"כשהגעתי לאכול את ארוחת הצהריים, הוא היה בדרך כלל עדיין באמצע תפילת שחרית, עומד בפנינת החדר ומתפלל בדבקות כשפניו אל הקיר. כבר התרגלתי לאכול כשברקע נשמע קול תפילתו"

מה, התנצל, קם ויצא מהמקום. היה צריך לחלוף עוד זמן עד שר' פרץ יפצה שוב את פיו ויתוועד. ועל מה היה לו לדבר כעת? עד סוף ההתוועדות דיבר על מעלותיו של ר' ניסן הצעיר ממנו בעשור; היוקר שבקבלת-עול שלו וכדומה. הוא דיבר באותה חיות כמו קודם, עם אותם תיאורים עשירים ובאותה התלהבות פנימית. תוך שהוא מדבר אודות גדלותו של ר' ניסן, התבטא מיניה וביה על אפסותו שלו, מין יצור קטן וחסר משמעות - 'במה נחשבתי לעומת כזה עובד אלוקים? - כקליפת ביצה שהתרוקנה מתוכנה".

מ'עולם האמת' ל'עולם השקר'

בשנת תש"ו נוצרה הזדמנות לברוח אל מעבר למסך הברזל באמצעות זיוף מסמכי נסיעה של פליטים פולניים שאבדו עקבותיהם ברוסיה במהלך המלחמה, והחסידיים התלבטו האם לעשות זאת, דבר שהיה כמובן כרוך בסיכון רב.

'הרי יש לכם את ר' ניסן, שהוא המשפיע שלכם ומתוועד איתכם בקביעות, לשם מה עליכם להידבק לאיזה פרץ מוצקין?'. אך אנחנו לא ויתרנו, כמדומני שהיה זה ר' ניסן עצמו שיעץ לנו לגשת אליו, ועצתו אכן הועילה לנו מאוד.

"ר' פרץ התוועד בסגנונו הלבבי המיוחד ואנחנו ישבנו כמו ממוסמרים למקומותינו. הוא הסביר עד היכן השקיעו רבותינו כוחות מיוחדים וקדושה יתרה בישיבת 'תומכי תמימים', ועד כמה חבל לבזבז זכות שכזו, כוחות שכאלו וזמן כה נפלא בו נמצאים בישיבה. אך באמצע דבריו הנלהבים, נכנס לפתע ר' ניסן והתיישב ליד השולחן, תוך שהוא מפטיר ספק לעצמו ספק לנוכחים, שגם הוא מעוניין לשמוע... אך על ר' פרץ ירדה דממה. רצף דיבוריו נקטע באחת. הוא נשאר לשבת כמו כל שאר הבחורים - מוכן ומזומן להאזין. ר' ניסן הסמיך כולו. הוא ניסה בכל מיני צורות לבקש מר' פרץ שימשיך, אך מאומה. ר' פרץ רק השמיע כמה מההומים פסקניים, שהבהירו כי לדבר צריך הוא, ר' ניסן - 'וכי שייך אחרת?!

"ניגנו ניגון אחד, ניגון שני, ור' ניסן התחיל לומר משהו, אך הפסיק לאחר רגע; שוב החל לדבר ושוב נקטע. לאחר שישב כך זמן

בתוך כך, באחד מימי החורף עצרה מכונת של המשטרה החשאית, הנק.ו.ד., באמצע הרחוב בסמרקנד, ליד הגאון רבי יצחק דוב קופלמן זצ"ל, לימים ראש ישיבת לוצרן שבשווייץ ובאותה עת היה פליט מליטא צעיר לימים. שני סוכנים חשאיים ניגשו אליו, תפסו אותו בכוח והורו לו להיכנס למכונת. מסתבר שהואשם בהרבצת תורה ברבים. למחרת שחררו אותו, בתנאי שיעזוב מיד את סמרקנד. מיד בצאתו מבניין הנק.ו.ד. מיהר לעבר המקום שבו התרכזה קבוצת חסידי חב"ד והודיע שעליו לפגוש מיד את ר' ניסן. בעת פגישתם הסודית סיפר ר' יצחק לר' ניסן שראה את שמו מופיע בראש רשימת המבוקשים. הדברים ששמע מהרב הצעיר הביאו את ר' ניסן למסקנה שסכנה אורבת לו. הוא לא התמהמה וברח מיד לטשקנט.

ההתרחשות הזו הוכיחה לכל מי שעדיין היה לו ספק בדבר כי אין שום סיכוי להקלה ביחסם של השלטונות כלפי מנהיגי הדת ברוסיה עם שוך הדי המלחמה. אבל גם אז, בעודו מסתתר בטשקנט וחש על כשרו את אימת השלטונות, סבר ר' ניסן שאין לצאת מרוסיה בטרם תתקבל על כך הוראה מפורשת מהרבי. ההוראה הברורה התקבלה בימי הקיץ. רק אז החליט ר' ניסן, בראש יתר עסקני החסידים, שאפשר לצאת לדרך.

את הדרך הארוכה לגבול הפולני עשה ר' ניסן בלוויית ידידו ר' חייקל חאנין. הם החליטו לעשות את החלק העיקרי של הדרך בטיסה במטוס, שיטה די נדירה באותן שנים, מתוך הערכה שווה הדרך הכי פחות מסוכנת עבור שניהם. שני דברים היו אסורים בתכלית האיסור ברוסיה הסובייטית: החזקת הון ('קאפיטאל') והחזקת הדת ('רעליגיע'). שני הנוסעים הללו, ר' ניסן ור' חייקל, ייצגו את שני האיסורים. ר' חייקל היה בעל הון ור' ניסן היה איש דת, כך ששניהם נחשבו 'מסוכנים מולדת'.

"זמן קצר לאחר שעלינו למטוס", העיד לימים ר' חייקל, "עם אור הבוקר, הפשיל ר' ניסן את שרווליו, הניח תפילין בכוונה עצומה וקרא קריאת שמע, כהרגלו מאז ומתמיד. זאת כאשר מסביבנו נמצאים גויים רוסיים שאינם חשודים באהבת ישראל יתירה, אם להשתמש בלשון המעטה. כל אותו הזמן ישבתי ורעדתי מפחד. ור' ניסן – הוא קורא קריאת שמע באריכות ובכוונה, מבלי לשים לב לכל הנעשה סביבו, כאילו הוא נמצא עתה בבית הכנסת".

היציאה מרוסיה סימלה שלב חדש בחיי החסידים בו יוכלו לקיים תורה ומצוות בלא פחד ומורא. אך ר' ניסן ידע להבחין בהתמודדות הרוחנית החדשה המזומנת להם בארצות הרווחה. וכך בשבת הראשונה בה שהו בפולין לאחר שחצו את הגבול, אמר לנוכחים בהתוועדות:

"דעו לכם רבותי, כי עומדים אנו עתה לצאת מעולם האמת ל'עולם השקר'. ברוסיה היינו ב'עולם האמת'. על שמירת שבת או לימוד תורה הולידים הושיבו יהודים במאסר למשך שנים, ולמרות זאת, כולם שמרו שבת כהלכתה ושלחו את בניהם ללמוד תורה מתוך מסירות נפש. עתה אנו עומדים לעבור לעולם אחר שבו לא רק שאין סכנה ללמוד תורה ולשמור שבת, אלא אף משלמים על זה כסף... בעולם של שקר כזה, הלואי שנצליח להחזיק מעמד בלימוד תורה לילדינו ובשמירת שבת כהלכתה".

תעתיק של ליובאוויטש

החסידיים הפליטים נקבצו ובאו לצרפת, חלקם שהו בה כתחנת מעבר בדרכם לארץ הקודש, לארצות הברית או לרחבי תבל, כל אחד בהתאם לייעודו וסגולותיו, ובינתיים בעיירה ברינואה שבפאתי פריז קמה ישיבה בראשותם של קבוצה נבחרת מדמויות ההוד הללו, בהם החסיד הישיש רבי ישראל נח בליניצקי, ראש הישיבה הגה"ח רבי יוסף גולדברג, המשגיחים הגה"ח רבי נחום לבקובסקי והגה"ח רבי הלל פבזנר, כאשר על ניהול הישיבה ודרכה המיוחדת מנצח רבי ניסן. עדות אופי על רוחה של הישיבה אנו מוצאים במכתבו של כ"ק אדמו"ר זי"ע בשנת תשי"ב אל ר' ניסן, בו מתאר את הישיבה "אשר בה נשמר רוח 'תומכי תמימים' יותר מאשר בהישיבות במקומות אחרים".

"בנועם נפשי וקורת רוח מיוחדת", כתב בשעתו אדמו"ר הר"י"ץ למקמי הישיבה, "הנני קורא על התפתחות והסתדרות ישיבת תומכי תמימים יצ"ו בדרך מסעיהם המרובים ובחניית פאריז. ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש מיסודו של ארי דבי עילאה, הוד כ"ק אדמו"ר הר"ק זצוקללה"ה נב"מ זי"ע [כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע], עושה כעת מסעיה במדבר העמים על פי גזירת ההשגחה העליונה, ונושאי המשכן עליהם לדעת ולהרגיש התעודה הקדושה המוטלת עליהם, שבכל מקום חנייתו, אם לזמן רב או לזמן מועט, עליהם להקים משכן ה' בישיבה לכל פרטיה וקדווקיה, הן בסדרי הלימודים בנגלה ובדא"ח, והתעוררות לעבודת התפלה, והן בסדרי הספקת התלמידים באש"ל הראוי, ואז רק אז ישכון עליה רוחא קדישא שהיה חופף עליה באור מקיף ופנימי, בשבת תחכמוני בארעא דליובאוויטש, ואורה יזרח בהצלחה אלוקית בגשמיות וברוחניות".

אכן, בין בתי הכפר השקט, בטירה עתיקה מוקפת חומה גבוהה שאכלסה את הישיבה, נשתמרה רוח ליובאוויטש להפליא. כמו בעיירה הקטנה ליובאוויטש, גם ברינואה הייתה מנותקת לחלוטין מהעולם הגדול. "גם אם תצא מחצר הישיבה אל הרחוב", כתב בשעתו אחד המבקרים בה, "לא תמצא מה לעשות שם. על כרחך תשוב לאולם הלימודים. הדוגמה החיה שמקרינים זקני החסידים, המגלמים באישיותם את האמת החסידית שלא השתנתה במאומה, נוסכים גם בה את אותה חיות וחמימות חסידית שהביאו איתם מרוסיה".

"גם מי שלא ידע תפילה חסידית מהי, הרגיש מיד כי לפניו עובד השם אמיתי. ר' ניסן היה עומד שעות ארוכות מול הקיר ושופך את כיסופיו לפני הבורא. גופו היה מתוח כמו חייל וגם מיוגע כמו פועל"

אחד מיסודות עולמה של 'ברינואה' מאז ועד ימינו הוא חשיבות הציות המוחלט להנהלת הישיבה. ר' ניסן ידע לעמוד על כך כסלע איתן, עד כדי כך שאפשרות של אי ציות הייתה בעיניו מופרכת לחלוטין. בחור מארה"ב הגיע ללמוד בברינואה וכעבור ימים אחדים הרגיש שסגנון המשמעת השורר במקום אינו מתאים לו, ניגש אל ר' ניסן ואמר לו: "איך וויל ניט בלייבן דא" (אינני רוצה להישאר כאן). אחז ר' ניסן בידי ונוף בו: מה זה 'איך' (אני), ומה זה 'וויל' (רוצה), ומניין לך המושג 'ניט' (לא)?

פעם נודע לר' ניסן על כמה בחורים שדיברו דברים בטלים באמצע 'סדר' הלימוד, בהגיעו להיכל הישיבה נזף בהם קשות. לאחר מכן פנה לאחד הבחורים שישב ולמד בשעה שחבריו פטפטו, וגער גם בו: "הייתכן שחברך התבטלו, ואתה לא גערת בהם?".

מעשה שישבה קבוצת בחורים בליל שבת קיצו בחדר האוכל וניגנה ניגונים חסידיים בדבקות. האור בחדר האוכל כבר כבה, אך הבחורים המשיכו לנגן ניגונים, עמוק לתוך הלילה. השעה הייתה בערך שתיים לפנות בוקר. "פתאום שמענו את קולו של ר' ניסן שמתקרב לחדר האוכל", מספר אחד התלמידים, "כשהוא מכחכח בגרונו. הוא ניגש אלינו ואמר: 'עו, זה יפה מאוד שאתם יושבים ומנגנים ניגוני חסידים, אבל נראה מי יגיע מחר בבוקר לסדר חסידות' בזמן. הוא אמר את הדברים בהחלטיות כזו, עד שכמה מהבחורים לא הלכו לישון במיטותיהם אלא נכנסו לבית המדרש ונרדמו בעודם יושבים וראשיהם שמוטים על השולחן. העיקר שיגיעו בוודאות בבוקר לסדר חסידות' בזמן".

בוחו של דיבור רך

למרות שדמותו של ר' ניסן הולכת ומצטיירת כאישיות תקיפה למדי, זו אכן הייתה גישתו החינוכית כמנהל ומשגיח הישיבה, אך במידת הצורך היה נוהג גם בקו החסד, בחביבות ובנעימות יתרה. "בטבעו היה ר' ניסן קפדן", מספר אחיינו ר' לייב דנברג, "אך לאחר שעמל על זיכונן מידותיו, השתנה טבעו. כך היה תמיד מקדים שלום לכל אחד, ומעולם לא היה ניתן להקדים אותו בברכת 'בוקר טוב'. כשהיה משוחח עם ילדים ונערים, שלא במסגרת הישיבה ששם חייב תפקידו כמשגיח לתת יחס שונה, היה מדבר איתם תמיד בקירוב ובחביבות".

לפעמים דווקא להערות שנאמרו מפיו בבדיחות הדעת הייתה השפעה כבירה על התלמידים. "בילדותי היה ר' ניסן מבקר מפעם לפעם בביתנו", סיפר החסיד ר' דוד חן ז"ל, שמשפחתו התגוררה בעיירה החסידית נעוול בתקופה שר' ניסן כיהן בה כמשגיח בישיבה, "יום אחד הבטתי מבעד לחלון וראיתי קבוצת נערים ששיחקו בכדורגל ורציתי להצטרף למשחקם. ר' ניסן הבחין בכך ואמר לי בנימה רכה ובחיוך: 'דוד'קע, הבט נא כיצד הם רצים בכל כוחם, בהתלהבות ובהתרגשות, אחרי הכדור הזה. בגללו הם מויעים ובשבילו הם מסוגלים ליפול ולקום, ושוב להמשיך לרוץ אחריו. הכל כדי לתפוס את הכדור. אך לאחר

עשר שנים רצופות:

אלול וימים נוראים בישיבה בברינאוה עם הבבא-סאלי זצוק"ל

מדי שנה בחר לשהות בחודש אלול ובימים הנוראים בין כותלי ישיבת 'תומכי תמימים' בברינאוה. בבא סאלי זי"ע

לא עברו שנים רבות מאז הקמת הישיבה בברינאוה ככת היוצר לתורה וחסידות באירופה, עד שהוטל על ראשיה תפקיד חינוכי-רוחני חדש ומפתיע. באותן שנים התחוללו תהפוכות מדיניות במדינות אפריקה הסמוכות לצרפת, ומרוקן שהייתה עד אז תחת שלטון צרפתי הפכה לממלכה עצמאית. הדבר הוביל להגירה מסיבית ממרוקן לצרפת, כאשר בין המהגרים היו יהודים רבים שביקשו חיי נוחות ורווחה בצרפת, ובהם צעירים רבים שרצו להשתלם באקדמיה ולהבטיח את עתידם. בד בבד חוללו ארגונים יהודיים מודרניים כמו 'אליאנס' שמות במצבם הרוחני של היהודים במרוקן.

כ"ק אדמו"ר זי"ע נחלץ לעמוד בפרץ ולשמור על מצבם

התורני והרוחני של יהודי מרוקן. לשם כך שלח חבורת אברכים מובחרים שעסקו בה בהפצת היהדות ומעיינות החסידות. בד בבד פנה בקריאה נוגשת להפנות קבוצות נערים ממרוקן ללמוד בישיבה המעטירה בברינאוה, בה יקבלו חינוך ליראת שמים וחסידות וברכות הימים יוכלו לשמש מנהיגים רוחניים ליהודי מרוקן.

במכתבים רבים הנחה הרבי את ר' ניסן כיצד לשלב באופן המתאים את התלמידים ממרוקן יחד עם התלמידים שבאו מבתי חסידים, וכיצד להעניק להם חינוך חסידי ועם זאת לשמור על מסורת אבות ומנהיגיהם כדרכם בקודש.

ר' ניסן התמסר בכל כוחות נפשו למשימה זו שהייתה קשה ומורכבת, הדריך את התלמידים המרוקאים בתורת החסידות ודרכיה ורבים מהם אף הפכו לחסידים חב"ד, אך גם אלו שלא נדבקו לרעיונות החסידות ראו בו דמות של עובד ה' אמיתי וספגו ממנו מלוא חופניים אמונה ויראת שמים.

"במשך כל ימי חודש אלול", מתאר אחד התלמידים, "היה ר' ניסן מעיר אותנו השכם בבוקר כדי שנספיק להשתתף במניין מיוחד לסליחות כמנהג הספרדים. בחודש אלול מנהג עדות המזרח לומר מזמור 'לדוד ה' אורי' קודם תפילת ערבית, ור' ניסן עודד אותנו לעשות זאת. שנה אחת הפסקנו לומר את המזמור, ר' ניסן הבחין בכך מיד, קם ממקומו ואמר לנו בחיך: 'אנחנו לא נוהגים לומר 'לדוד' בתפילת ערבית, אך אתם נוהגים. אם הפסקתם לומר זאת מפני שרצונכם להתפלל בנוסח חב"ד – ניחא, אבל אם זה משום שאתם רוצים להתפלל מהר יותר – לזה אינני מסכים בשום אופן..."

אחד הגורמים שעודדו את הנערים הספרדים להתקרב לאור החסידות, נעוץ בקשר המיוחד שהיה לר' ניסן עם הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא זצוק"ל, 'בבא סאלי'. בין השנים תשי"ד-תשכ"ד, בחר הבבא-סאלי לשהות בחודש אלול ובימים

שהכדור כבר הגיע לידם – הם שוב זורקים אותו הלאה. אם כן, מהי התכלית בזה? 'מאותו רגע והלאה סר ממני החשק לשחק בכדור'.

עוד שמעתי מהגה"ח הרב אברהם ברוך פבזנר, רב קהילת חב"ד בצרפת, כי מה שהשפיע עליו בצורה החזקה ביותר לעסוק ב'עבודת התפילה', הייתה דווקא התוועדות בה דיבר ר' ניסן באווירה מחויכת בניגוד להרגלו. כאשר שוחח על נושא התפילה, התבטא כי התפילה צריכה להיות במתינות ובכוונה, גם אם לא מתוך עבודה ויגיעה גדולה. "לפחות יש להרהר על עניין בחסידות או לחשוב על 'ווארט' חסידי מעבר לפירוש המילות עצמן. דיבורים אלו חדרו בי הרבה יותר מאשר התוועדות ארוכות וממושכות עד השעות הקטנות של הלילה".

הבנה יסודית ומעמיקה

דגש מיוחד במינו העניק ר' ניסן ללימוד דברי חסידות בעל פה, מילה במילה באותיות הקדושות בהן נכתבו. הוא ראה בכך את המפתח לחקיקת הקדושה האלוהית בנפש האדם. כך היה תובע מתלמידיו ללמוד את י"ב פרקי התניא הראשונים בעל פה, ואף להמשיך כך בלימוד התניא כולו.

יתרה מזו, היה דורש שישננו את תוכן כל מאמרי החסידות הנלמדים בעל פה, ומה טוב כלשונם מילה במילה. נאה דורש היה וגם נאה מקיים. כבר מימי נעוריו הרגיל עצמו לשנן מאמרים בעל פה, כולל מאמרים ארוכים ועיוניים במיוחד כמו מאמרי 'המשך תרס"ו' (מהעמוקים שבתורת אדמו"ר הרש"ב).

'גירסא דינקותא' זו לא נשתכחה ממנו אף לעת זקנתו, וגם כאשר ישב בהיכל הישיבה כמשגיח על סדר הלימוד, היה הספר מונח לפניו אך מי שעקב אחריו בעין בוחנת יכול היה להבחין כי למעשה הוא מביט ממושכות על הבחורים הלומדים וממשיך למלמל את לשון המאמר בעל פה.

אחד התלמידים מספר על חוויה נדירה שהייתה להם בעת 'שיעור סודי' שקיימו כמה תלמידים בביתו של ר' ניסן, מפני שלדעתו שאר הכיתה עדיין לא הייתה יכולה להתחיל ללמוד תניא מפאת גילם: "כשנכנסו לביתו, הורה לנו ר' ניסן להיכנס לחדר השינה שלו. בחדר היו שתי מיטות ישנות, מיטות צבאיות מתקפלות... ר' ניסן התיישב על מיטה אחת, ואנחנו ישבנו על המיטה השנייה ממולו, והתחלנו ללמוד תניא. את המעמד הזה לא אשכח

הנוראים בין כותלי ישיבת 'תומכי תמימים' בברינאוה. הנהלת הישיבה ייחדה לו שני חדרים שבהם עסק בתורה ובתפילה. במסגרת שקידתו בלימוד פנימיות התורה, היה בבא סאלי משוחח לעתים עם המשפיע ר' ניסן בנושאים המדוברים בתורת אדמו"ר חב"ד, ואף הייתה לו קביעות ללמוד 'ליקוטי תורה' של אדמו"ר הזקן עם ר' ניסן.

נוכחותו של גדול צדיקי מרוקן בשטח הישיבה השפיעה עמוקות על התלמידים. "כולנו ראינו איך ר' ניסן מקבל אותו בכבוד רב מאוד ובידידות פנימית ועמוקה", מספר אחד מהם, "הנהלת הישיבה נהגה בו כבוד מיוחד, היו מבשלים עבורו אוכל מיוחד והכינו לו חדר גדול מדי שנה בבניין הפנימייה של הישיבה. לפעמים, כשר' ניסן מסר שיעור ב'ליקוטי תורה' לפני כיתת הבחורים ממרוקן, הבבא-סאלי היה עומד מהצד ומקשיב, ואם היה מבחין במישהו מהתלמידים שאינו מקשיב, היה מסמן לו שיקשיב".

"זכיתי להיות מאלה ששימשו אותו במשך אותם ארבעים יום בהם היה שוהה בישיבה, וראיתי שכמה פעמים ביום היה הולך לטבול. לפעמים היה משתטח על הרצפה בפישוט ידיים ורגליים, ועורך כוונות וייחודים עליונים. היינו קוראים לפניו 'ליקוטי תורה' של אדמו"ר הזקן, וגילינו שבתור מקובל גדול הוא בקי גם בתורת החסידות".

הרה"ח הרב יוסף-אליהו דייטש זצ"ל, שהיה מקורב אל הבבא-סאלי, סיפר שבהזדמנות מסוימת התבטא בפניו: "רבי ניסן – איש האלוקים".

סיפר הרב ישועה חדר, תלמיד נוסף שזכה לשהות באותם ימים במחיצת הבבא סאלי: "זכורני שיום אחד באו חברי הנהלת הישיבה לבקר בחדרו של הבבא-סאלי. היו שם ר' ניסן, ר' יוסף גולדברג, ר' נחום לבקובסקי ור' הלל פבזנר. הם נכנסו וישבו במחיצתו כשעה, וכשיצאו מחדרו ראיתי שהם נתונים בהתפעלות גדולה".

לעולם. כשהגיע למה שנאמר באמצע הפרק הראשון על ביטול תורה "שעליו דרשו רז"ל 'כי דבר ה' פְּזָה גוֹ הַפְּרֵת תִּפְרֵת", פרץ בבכי מר.

גם אנחנו התלמידים, פרצנו בבכי בדמעות שליש. למרות גילנו הרך, עלה בידו להמחיש לפנינו את גודל חומר העניין של ביטול תורה. בסיום השיעור יצאנו עם תחושה מופלאה, עולם חדש התגלה לפנינו. עולם שכולו עושר רוחני עצום. את העונג שהיה לנו עד אז מעניינים גשמיים הוא בוודאי כבר הצליח לגרום לנו לאבד לגמרי."

בשיעוריו בחסידות היה חותר תמיד להמחיש את צדדי עבודת ה' העולים מתוך 'השכלת החסידות'. "כשלמדנו אצלו את המאמר 'אדם כי יקריב' שב'לקוטי תורה'", מספר אחד מתלמידיו, "היה שיעור אחד שבמהלכו קרא ר' ניסן רק שתי שורות מהמאמר ודיבר בהתעוררות רבה על משמעות הדברים ב'עבודה'. בסוף השיעור הפטיר אחד התלמידים: 'היום הספקנו ללמוד רק כמה שורות בודדות'. הגיב ר' ניסן: ככה לימדו אותי, וככה צריך ללמד. חסידות אינה 'השכלה' אלא דרך חיים."

כל שיחו ושיגו של ר' ניסן סביב הנושאים הנלמדים בחסידות שיקפו את רוח הדברים האמורים, שה'השכלה' של החסידות אף היא 'עבודה'. כך סיפר אחד התלמידים: "כאשר ראינו שנאמר ב'המשך תרס"ו' ש'מתעורר האדם פתאום בכל בוקר אור לעבודת ה', בלי שום הכנה כלל, שוחחנו על הנושא בפליאה, שהרי כאשר אנו מתעוררים בבוקר איננו מרגישים שיש לנו כוחות חדשים. לפתע נכנס ר' ניסן להיכל הישיבה, וכשמע את השאלה הגיב מיד: 'כתוב שכאשר 'מתעורר האדם בבוקר', הוא מקבל כוחות חדשים. מה שאי אפשר לומר על בהמות'."

עם זאת הייתה לו ידיעה רחבה בתורת החסידות ובשעת הצורך השתמש בה כדי להסביר לתלמידיו מושגים יסודיים. מספר אחד מתלמידיו: "כשלמדנו לעצמנו מאמרי 'המשך תרס"ו', ניגשתי אליו פעם ושאלתי משהו בנושא עמוק בחסידות. כנראה סבר שבמקרה זה ראוי להסביר את העניין לאשורו ולעומקו, והוא התחיל לענות לי בצורה מפורטת ובאריכות רבה. או אז הבחנתי בכוחו הגדול להסביר עניין בתורת החסידות לרוחב ולעומק". גדולי תלמידיו אמרו כי כמו שהר"ן הבין את סוגיית ביטול חמץ לאשורה ולעומקה, כך מבין הרנ"ן (ראשי התיבות של שמו) את הסוגיות של 'מלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין'.

"ר' ניסן היה חוזר פתגם בשם אדמו"ר מהר"ש, שמאיר את העיניים בנוגע לאופן ההתייחסות הראוי ל'השכלה' של תורת החסידות", אומר תלמידו הגה"ח הרב אברהם ברוך פבזנר. "כשחסיד לומד מאמרי חסידות, הוא עשוי להידמות לאותו כורך ספרים שמביאים לו ספרים שונים והוא כורך אותם יחד, מבלי להבחין שהוא מדביק ספרים שאין ביניהם שום קשר (כך נהגו הכורכים בדורות עברו, לכרוך כמה ספרים דקים יחד מטעמי חיסכון). שהרי זה בדיוק מה שקורה במאמרי דא"ח: יש מאמרים שמבארים לפי שיטה אחת בתורת הקבלה ויש שמבארים לפי שיטה אחרת, והחסיד שלומד אותם אינו מודע בכלל להבדלי השיטות ואינו מסוגל 'פאנאנדרקלייבן זיך'

(להתמצא ולהפריד בין הדברים)". מדבריו היה ברור כי לימוד החסידות דורש יגיעה והעמקה בהבנת העניינים המדוברים.

משלים ואמרות

לעיתים היה ר' ניסן נותן משל קולע להבהרת העניין ובכך היה חוסך את הצורך בהסבר רחב. כך סיפר תלמידו הגה"ח הרב ישראל פרידמן זצ"ל, ראש ישיבת אהלי תורה בניו יורק: פעם התוודע ר' ניסן והסביר את המבואר בתניא פרק י"ב על שמירת מחשבת האדם, שכאשר עולה במוחו הרהור שאינו ראוי, "מיד בעלייתו לשם דוחהו בשתי ידים, ומסיח דעתו מיד שנזכר שהוא הרהור רע". ר' ניסן נתן על כך את המשל הבא: נתאר לעצמנו אדם שיושב בשבת בחדרו, ומרוב שהוא שקוע בעניינים שונים, הוא שוכח שהיום שבת. האיש שולח את ידו כדי להדליק את האור – ופתאום הוא נזכר: הרי שבת היום! ברור שהאיש ימשוך בבת אחת את שתי ידיו לאחור ויזנק לאחוריו בבהלה. זאת, משום ש'מונח' אצלו באופן הכי פשוט וברור שהיום שבת קודש ואסור בשום פנים ואופן להדליק את האור בשבת. אין כל צורך במאמץ מיוחד כדי שיימנע מעשיית האיסור. כך בדיוק

"לאחר הכנה רבתי זו, היה נעמד או מתיישב בפניה שקטה ומתחיל להתבונן בתוכנו של מאמר חסידות במשך שעות. רק לאחר מכן היה ניגש אל התפילה עצמה שארכה אף היא שלושי-ארבע שעות"

צריך האדם לדחות ממחשבתו הרהור רע שמאיים לפלוש פנימה.

"התפעלתי מהצורה הפשוטה והבהירה שבה אמר ר' ניסן את הדברים. למישהו אחר הייתה נדרשת שעה שלמה כדי להבהיר את הרעיון הזה, והוא הסביר זאת בתוך דקה אחת בצורה הכי פשוטה ומובנת."

ר' ניסן לא היה מרבה בסיפורים ובאמרות, אך לעתים היה חוזר על רעיונות מקוריים ובלתי מוכרים שהביעו את האמת החסידית אותה חי. כך ביאר פעם את הפסוק "יידעת היום והשבות על לבבך כי ה' הוא האלוקים", שלשונו מלמדת את האופן בו צריכים לקיים מצוות ידעת אלוקות: "אצל חסידים היו אומרים שלביטוי 'יידעת היום' יש שלוש משמעויות בעלות הוראה למעשה: א) 'יידעת' – אתה צריך לדעת, ולא מישהו אחר או יחיד סגולה בלבד. ב) 'היום' – היום ולא מחר. אל תאמר שאי פעם בעתיד, לאחר ש'ימלא כרסו בש"ס ופוסקים', תעשה זאת, אלא עליך לעסוק בידיעת השי"ת היום. ג) 'יידעת היום' – בבהירות כמו אור היום. האדם עלול לחשוב שהוא רשאי להסתפק בלימוד שטחי, על כך מורה לו תה"ק שעליו להבין את הדברים היטב, ללמוד ביסודיות ובעמקות עד שהעניין יהיה בהיר ונהיר כמו היום."

את שיעוריו על ספר התניא היה ר' ניסן מתחיל מה'הקדמה', שאת מעלתה הסביר בשיעוריו: "בצעירותי היה בחור שנכנס ליחידות אצל כ"ק אדמו"ר הריי"ץ וביקש תיקון על איזה ענין, והרבי ציווה עליו לחזור תניא בעל פה. לשנה הבאה נכנס שוב ליחידות, שאלו הרבי האם קיים את הוראתו, והורה לו להתחיל לומר 'אליכם אישים אקרא', הלה לא הבין בתחילה למה מתכוון הרבי, עד שתפס כי כוונת קודשו להקדמת התניא, אך הוא לא למד אותה בעל פה, נענה אדמו"ר הריי"ץ 'לזה הייתה כוונתי', שילמד דווקא עם ההקדמה.

"בלשון פתיחת ההקדמה 'אליכם אישים אקרא', נעוץ כל ענין החסידות. חסידים מפרשים ש'אישים' – מילה המזכירה אש – הכוונה ליוראימע אידן' [=יהודים חמים], כי החסידות לא שמה דגש על גדלות וגאונות

המשייע רבי ניסן נמנוב זצ"ל (במרכז השורה הראשונה) בתמונה עם ראשוני תלמידי הישיבה בברינאוה

ושאר מעלות, אלא כל עניינה הוא להעמיד 'ווארימע אידן', שתהיה חמימות וחיות בעבודת ה'" (מרשימות אבי, הרב אורי הולצמן שליט"א, בשנת תשמ"א).

מה באמת רוצה הרבי

כשר' ניסן הגיע בפעם הראשונה לחצר כ"ק אדמו"ר זי"ע בניו יורק, שנים אחדות לאחר צאתו מרוסיה, התיישב להתוועד באחד מימי חודש תשרי עם החסידים. באותה עת ערך הרבי 'מגבית' למטרה מסוימת ור' ניסן טען כלפי הנוכחים: 'שמעתי שכשהרבי מחלק 'לעקאח' [=עוגת דבש] בהושענא רבא, או כאשר מחלק מצות בערב פסח - החסידים עומדים בשורות ארוכות שמגיעות עד קצה הרחוב. אבל לא ראיתי שכאשר הרבי הכריז על ה'מגבית', נעמדו החסידים למחרת בשורות ארוכות עד קצה הרחוב כדי למסור את הכסף לרבי. בשעה שאתה צריך לקבל משהו מהרבי - אז אתה חסיד טוב, ממתין שעה ארוכה בתור עד שאתה מתייצב לפני הרבי ומבקש ממנו: 'רבי, תן לי לעקאח! רבי, תן לי מצות!'. אבל היכן אתה נמצא בשעה שהרבי מבקש ממך משהו?

"באחת הפעמים נקבע תור למשפיע ר' ניסן להיכנס ל'יחידות' אצל הרבי ואמרתי לו שהתור שלו יהיה בערך בשעה 12 בלילה", שח מזכירו של הרבי, הרב יהודה ליב גרונור ע"ה. "ר' ניסן הגיע ל-770 בתשע בלילה, נכנס ל'גן עדן התחתון' (כיננויו של חדר המבוא לחדר הרבי בפי חסידים), נעמד ליד הקיר והתחיל לומר תהילים בבכיות עצומות. כרבע שעה לפני שהגיע התור שלו, ניגשתי אליו ואמרתי לו שבעוד כרבע שעה עליו להיכנס ל'יחידות'. אמר ר' ניסן: 'אני? אני אכנס לרבי בלי הכנה?!' - וזה היה אחרי כשלוש שעות של אמירת תהילים בבכיות.

"לאחר שיצא מחדרו של הרבי, עמד בגן עדן התחתון ובכה הרבה מאוד. כששאלתי מהי סיבת בכיו כעת, סיפר לי: 'כשהייתי אצל הרבי, אמרתי לו שמכיוון שאדמו"ר הרשב"ב קבע שאסור לשנות את הדרך של 'תומכי תמימים', לכן אני מדבר עם התלמידים בהתוועדות על הצורך לעשות 'אתכפיא'. אבל ישנה קבוצה מסוימת של תלמידים שאני רואה שאין להם שום שייכות לזה, ולכן שאלתי את הרבי בקשר לאותם תלמידים שעדיין אינם מורגלים בהליכה בדרכי החסידות, מה עלי לעשות כדי שלא לשנות את הדרך של 'תומכי תמימים' בנושא של 'אתכפיא'. ענה לי הרבי: תלמד ממני.

"כאשר הרבי ראה שאינני מבין את כוונתו, אמר לי: תעשה כפי שאני עושה, כשאני יוצא להתוועדות ואני דורש משהו מהציבור, אז לפני שאני דורש זאת, אני משער לעצמי עד כמה החסידים יוכלו לבצע זאת. אם אני משער שהם יוכלו לבצע לכל הפחות חמישים אחוזים מהדרישה - אני דורש זאת. אבל אם אני רואה שהם יעשו פחות מזה - אינני מעלה את הנרשוא הזה מלכתחילה. כך תנהג גם אתה: אותם נושאים חסידיים שלגביהם אתה משער שהתלמידים יכולים לעשות לפחות חמישים אחוז מזה, תדבר עליהם בהתוועדות. "תראו באיזה עולם מגושם אנחנו חיים",

"לעתים, כשר' ניסן מסר שיעור ב'לקוטי תורה' לפני כיתת הבחורים ממרוקו, הבבא־סאלי היה עומד מהצד ומקשיב, ואם היה מבחין במישהו מהתלמידים שאינו מקשיב, היה מסמן לו שיקשיב"

דרש מזולתו את אשר דרש מעצמו. ר' ניסן נושא דברים

אם לא - עוד ידי נטויה (להדפיס עוד ספרי חסידות). "במשך החודשים שלאחר מכן יכולנו כולנו לראות כיצד ר' ניסן יושב במשך כל 'סדרי' החסידות בישיבה, ופשוט עובר על כל ספרי המאמרים שנדפסו מחדש באותן שנים, כאשר הוא לומד אותם בזה אחר זה. הוא לא ראה בכך עניין שיש לערוך עליו בעלמא, אלא הוראה מעשית שיש לבצע עד תומה".

לחוש בעת רצון

בחג השבועות תשכ"ד התרחש מאורע יוצא דופן במחיצת הרבי. היה זה לקראת סיום ההתוועדות, בסיומה של שיחת קודש ארוכה שעסקה בביאור דברי המדרש שבמתן תורה ענו בני ישראל "על הן הן ועל לאו לאו". בעוד הקהל נתון בהתפעלות מהביאור הנפלא, הזכיר הרבי בכמה משפטים, בנימה של התלהבות והתרגשות גדולה, דברי תפילה ובקשה שאחינו בני ישראל הנתונים בצרה ברוסיה יצאו מן המיצר אל המרחב. הרבי אמר 'לחיים' ורמז לכל המסובים לומר 'לחיים', באומר: נו, נו... אך החסידים נותרו על מקומותיהם בדממה.

הרבי המשיך להביט לכל העברים עוד כמה רגעים בהבעת פנים שאיש לא הבין את פשרה. לפתע הרצינו מאוד פניו הקדושות והוא החל לומר בסבר פנים רציני מאוד: "זה עתה דובר אודות המצב של יהודי רוסיה. הרי כל אחד ניגש לבקש ברכה בשביל בני המשפחה שלו הנמצאים ברוסיה, אבל אם היו מנצלים זמן של

הסביר ר' ניסן את סיבת בכיו. "הרבי צריך לשקול ולהתבונן האם יש סיכוי שדבריו יתקבלו אצלנו", ור' ניסן המשיך: "אל תתפסו את הקצה הזה שהרבי כן דורש מאיתנו, תתפסו את הקצה השני. תחשבו כמה הרבי היה רוצה לתבוע מאיתנו ואינו תובע. לרבי יש רחמנות עליו. הרבי משער ותובע מאיתנו רק דברים שחמישים אחוזים מתוכם אנו יכולים לבצע. אם כן, מה באמת היה הרבי רוצה מאיתנו?"

מעשה נוסף ב'יחידות' שזכה לה ר' ניסן בשנותיו האחרונות, שמעתי מתלמידו, אבי מורי הרב אורי הולצמן שליט"א: "בקיץ תשמ"א ביקר ר' ניסן אצל הרבי. באותה תקופה כבר לא התקיים מעמד היחידות בחדרו של הרבי, אך אישים מיוחדים זכו ליחידות בגן עדן התחתון, וכך היה גם עם ר' ניסן. כשחזר לברנינא סיפר לנו שהרבי אמר לו שיש צורך ללמוד את כל ספרי החסידות שנדפסים כעת, שכן אם לא ילמדו - הדבר עלול להיות לתקלה ומכשול ח"ו, שכן לפני שנדפסו הספרים היה ניתן להצטדק על כך שלא לומדים את דברי החסידות משום שאינם קיימים, אך כעת מוטלת חובת הלימוד על כולם.

"הרבי הביא על כך משל מהמסופר בנביא על המלך שהעמיד עגלים כדי שיהודים לא יעלו לרגל לבית המקדש, ואחריו בא המלך הושע בן אלה שהסיר את העגלים והתיר לבני ישראל לעלות לרגל, ודווקא בימיו הייתה גלות עשרת השבטים. חז"ל ביארו את טעם הדבר: הראשון שלא נתן לבני ישראל לעלות לרגל ולא עלו - הרי הקולר היה תלוי בצווארו של המלך, אבל כעת לאחר שהסירו את המניעה ובני ישראל אינם עולים - הרי כולם אשמים בזה. לבסוף סיים הרבי: בין אם ילמדו ובין

"עובד מתוק"

הכינוי הייחודי שהעניק כ"ק אדמו"ר הרי"צ לר' ניסן ופשו

כ"ק אדמו"ר הרי"צ כינה פעם את ר' ניסן בתואר "א זיסער סאלדאט" (חייל מתוק). הסופר החסידי הנודע, הרה"ח ר' יהושע דובראווסקי ז"ל הסביר בסגנונו המיוחד כיצד כינוי זה מאפיין את ר' ניסן, במאמר הערכה שכתב לזכרו לאחר פטירתו. להלן קטעים אחדים מתוך המאמר (בתרגום מאדיש):

ר' ניסן הצטיין בעבודת התפילה שלו, משום שהיה 'עובד', 'עובד מתוק' ממש, כמו חקלאי שעובד בשדה וגם כמו חייל נאמן שעובד ומשרת בצבא. הוא רתם את מוחו ולבו לעבודת התפילה ואחז חזק במושכות ובימחשה. הדבקות החסידית בעת התפילה לא הייתה אצלו בגדר של מותרות בחיים; לא 'מעדנים' עבור הנשמה שלו. עבודת התפילה הייתה אצלו בגדר של לחם בחייו הרוחניים.

אפילו הנכבדים שבקרוב ה'עובדים' וה'משכילים' החסידיים מרגישים לפעמים רוממות רוח; תחושה של סיום העבודה. לאחר שהתפללו תפילה כה ערבה, לאחר שהתבוננו במושגים האלווקיים של תורת החסידות חדרה בהם באופן כה עמוק, עד שהלב התחמם ברגש של תשוקה לאלקות - הם כאילו נתפסו לתחושת אושר מסוימת בשל הדרגה שאליה העפילו. ברור שה'משכיל' ימשיך ללמוד חסידות, וה'עובד' ימשיך להתפלל ב'עבודה', אבל זה יהיה אצלו כמו הרגשה של חוויה חגיגית באמצע יום-חול.

לעומתם, ר' ניסן רתם גם רגשות אלה באופן חזק. במובן זה הוא כאילו הפך את התפילה לעניין של "חולין": עבודת התפילה הייתה אצלו בדיוק כמו, להבדיל, עבודה קשה של עבד ממושע או פועל מסור במפעל, שאסור לו להתרשל אף ליום אחד, שעה אחת או דקה אחת. לכן הוא כל-כך תבע מתלמידיו ומושפעי שחלילה לא יהפכו, כלשונו, ל"חיילים שסיימו את שנות השירות" ("אויסגעדינטע סאלדאטן").

במילים אחרות: כמעט אצל כל בחור או אברך שעוסק זמן רב ב'עבודה', הוא מתפלל, שובר את מידותיו ומתעלה פחות או יותר בדרך החסידות - מגיע אצלו רגע שבו הוא מתחיל להרגיש קצת כמו חבית ששאבו ממנה את כל מימיה, כמו מי שסיים מבצע גדול ויכול להרשות לעצמו מנוחה קלה, כמו חייל שסיים את שנות השירות שלו. ר' ניסן דרש שרגש כזה לא ייזכר ולא ייפקד אצל חסידים. בהתוודעויותיו הארוכות הסביר זאת ר' ניסן בהרחבה, ויותר מכול המחיש זאת בעבודתו האישית אותה עבד כל חייו.

ר' ניסן מעולם לא הרשה לעצמו לפרוש מעבודתו הרוחנית למנוחה. הוא לא הרשה לעצמו להשתעשע בתענוג שכלי גרידא הנובע מהבנה טובה של מאמר חסידות - משום שללא הביטול וקבלת-העול הראויים, הרי זה עלול לפעמים להוביל לסטייה מהגקודה ומהכוונה. כאשר הלב מתחמם ברגשות אהבה ויראה - ולכאורה, מה יכול להיות טוב יותר ונעלה יותר מזה? ידע ר' ניסן שגם רגשות נעימים אלה מוכרחים להיות מוגבלים במסגרות הנחוצות של דרכי החסידות ולהיות מכוונים כראוי, שאם לא כן, הרי תורת החסידות מלמדת אותנו שלפעמים עלולים רגשות אלה להביא ל'יניקת החיצונים'. ר' ניסן נלחם נגד דמיונות, שלפעמים עלול להיות להן מקום גם בעולם ה'עבודה' החסידית.

היות ורתם והגביל גם את התענוג השכלי והרגשי שלו בצבתות של העבודה, דווקא משום כך מתאים לו כל כך התואר "עובד מתוק". ומאחר שה'עבודה' שלו הייתה כל כך איתנה וממשית, אחווה היטב בעקשנות מתמדת ועם משמעת וקבלת-עול של חייל, לכן הוא הוגדר כ"חייל נעים" אמיתי.

התעוררות באמצע החג והיו אומרים פעם אחת 'לחיים' למען יהודי רוסיא - היו יכולים לפעול על ידי ברכה ואמירת 'לחיים' באמת, שיצאו מרוסיא כהרף עין שני מיליון יהודים. מדוע לא אומרים 'לחיים' עבור יהודי רוסיא? משום שכל אחד שקוע בעניינים האישיים שלו, ומחר שוב ייגשו לבקש ברכה עבור המשפחות הנמצאות ברוסיא. וכל זה - משום שלא שקועים במה שצריכים להיות שקועים! "

בתום הדברים שנאמרו בטון מריר והחרידו את החסידים שהבינו את גודל ההחמצה, הרבי החל לנגן את הניגון החסידי 'עסן עסט זיך' (שמשמעותו: לאכול - אוכלים, לשתות - שותים, אך מה לעשות שאין לומדים כדבעי; לישן - ישנים, לאכול אוכלים, אך מה לעשות שאין מתפללים כדבעי).

באותה התוועדות נכח הרב שמואל חפר, מנהל סמינר בית רבקה בכפר חב"ד, ובדרך חזרתו לארץ הקודש נחת בצרפת והגיע לביקור בשיבה בברינואה. הבחורים התכנסו להתוועדות וביקשו לשמוע פרטים מהנעשה אצל הרבי. כשסיפר הרב חפר על המאורע שאירע אצל הרבי בחג השבועות, שאל את ר' ניסן: כיצד היו החסידים מסוגלים לנחש מה רצה הרבי באותו רגע? הרי רק הרבי ידע שהייתה אז עת רצון, מהיכן היו אמורים החסידים לדעת על כך?

ענה לו ר' ניסן: אמא שיש לה בן יחיד והוא נמצא בריחוק מקום ממנה, והבן הזה אינו בריא - האמא מרגישה בדבר. היא אינה יודעת פרטים על מצבו, איש לא סיפר לה זאת במפורש, אך לבה של האם מרגיש בדבר, משום שהיא קשורה לבנה. אף אנו, אילו היינו קשורים באמת ליהודי רוסיא, היינו צריכים להרגיש שזוהי עת רצון עבורם. לכן, מה שהפריע לרבי הוא החיסרון מבחינת הקשר שלנו ליהודי רוסיא. זו הייתה הטענה של הרבי: מדוע החסידים אינם מקושרים כדבעי וממילא אינם מרגישים מה רוצים מהם? הרי זה משום ש'עסן עסט זיך' (לאכול - אוכלים), משום שהם שקועים בגשמיות... לכן התחיל הרבי לנגן מיד בהמשך לזה את הניגון 'עסן עסט זיך'.

תפילה בלהב אש

"חז"ל מאחלים: ולואי שיתפלל אדם כל היום". ר' ניסן הגשים את המשפט הזה הלכה למעשה בעבודת התפילה שלו. הוא התפלל כל חייו, כך כותב בהתרגשות הסופר הרה"ח ר' יהושע דובראווסקי ז"ל. "גם מי שלא ידע תפילה חסידית מהי, הרגיש מיד כי לפניו עובד השם אמיתי. ר' ניסן היה עומד שעות ארוכות מול הקיר ושופך את כיסופיו לפני הבורא. גופו היה מתוח כמו חייל, וגם מיוגע כמו פועל שעוסק בעבודת כפיים קשה. תנועות גופו כאילו התפרצו בכוח, יחד עם השתדלותו להגביל את תנועותיו המתלהבות. ביד מינו לחץ בכוח על מצחו, כמבקש לעצור את המרץ הפורץ ממנו. שפתיו כאילו עצרו בעד סערת הרוח שביקשה להתפרץ מפיו, אך נגינה חסידית חרישה התפרצה לה בלוותה את מילות התפילה."

תפילתו של ר' ניסן מדי יום ביומו הייתה עבודה שקדמה לה הכנה ויגיעה רבה. בכל בוקר במשך עשרות בשנים היה אומר את

הנגלה הוא (היצר הרע) הסכים כבר מזמן, וגם ללימוד החסידות הוא הסכים כבר. אבל כשזה מגיע לעבודת התפילה, כאן פוגשים אותו! ("אָט דאָ טרעפט מען אים אָן").

770 "פעם עמד ר' ניסן בבית המדרש והתפלל שחורית", סיפר לנו ר' יואל עצמו, "היה זה סתם יום חול פשוט, יום של חורף קר במיוחד, ובבית המדרש הגדול לא הופעל החימום. מזג האוויר בתוך בית-המדרש היה ממש קפוא, וכולם לבשו סוודרים או מעילים. באמצע התפילה הרים ר' ניסן לרגע את הטלית מעל פניו ואגלי זיעה רבים ניכרו על מצחו... היה זה מדהים להיווכח כיצד בתוך הכפור הגדול הזה, הוא כל כך התלהב והתחמם בתפילתו עד שממש נטפה ממנו זיעה".

כתבה זו מבוססת ברובה על הספר 'ר' ניסן בעריכת הרב ישראל אלפנביין. תודתנו נתונה למו"ל הרב מנחם מינסקי על אדיבותו וזכות הרבים תלויה בו.

כל ספר התהלים, בבקשת סייעתא דשמיא שתפילתו תקבל ותהיה לרצון. לאחר מכן היה אומר כמה פרקי תניא בעל פה, ואז פונה למסור שיעור חסידות לתלמידיו באחת הכיתות. לבסוף היה נעמד וא מתיישב בפניה שקטה ומתחיל להתבונן במחשבתו בתוכנו של מאמר חסידות, דבר שהיה עשוי להימשך שעות ספורות. רק לאחר מכן היה ניגש אל התפילה עצמה שארכה אף היא שלושה-ארבע שעות.

באחד מביקוריו בחצר הרבי, הזמין אותו ה'חזור' הגה"ח הרב יואל כהן זצ"ל לביתו באמתלה כלשהי, כאשר כוונתו הייתה שיתוועד עמו. ר' יואל ביקש ממנו שיאמר איזה 'ווארט', אבל ר' ניסן ישב ושתיק. ר' יואל ביקש ממנו שוב ושוב שיאמר משהו, אך ר' ניסן התבצר בחומה של שתיקה. לבסוף השמיע ר' ניסן בפקחותו משפט אחד קצר שגילם מסר חזק וברור: "הרי כולם יודעים שללימוד

העלאת הדבר הנדור

יש מעילה בקונמות (גדרים לה, א)

דעשאו כקרבן וחייב עליו אשם מעילה כנהנה מן הקדשים.. ולענין הלכה קי"ל כר"מ דיש מעילה בקונמות (ר"ן)

ויובן בהקדים ענין הקרבנות, דלכאורה איך בהקרבנות ושירת אימורי חטאת בהמה גשמית על גבי המזבח יכופר עון נפש האדם. אלא הענין הוא דהנה כתיב אחר וקדם צרתני, שהאדם נברא אחר למעשה בראשית, שאם חטא אדם אומרים לו יתוש קדמך, וקדם למעשה בראשית שהכל נברא בשביל האדם, דהנה בסדר הבריאה הרי נבראו כל הדומים צומח חי קודם האדם, וכן המלאכים יש אומרים בשני נבראו ויש אומרים בחמישי, והאדם נברא ביום ו', אחרון לכולם, הרי זו הוראה שבשרשם ומקורם הרוחני הרי הם גבוהים מפעלה ומדריגה מן האדם, ולכן האדם א"א אפשר לו להתקיים בלעדי דומם צומח חי, והדצ"ח מתקיימים בלעדי האדם (רק הטבתם היא על ידי האדם, בחרישה וזריעה וכו').

ובהכרח שהדצ"ח גבוהים בשרשם מהאדם, אך זהו למעלה בשרשם, אבל למטה לאחר שנברא הכל, הרי האדם מתקן ומעלה את דצ"ח, ואם כן צריך לומר שהוא למעלה מהם והוא משלים אותם.

ובאמת ששניהם עולים בקנה אחד, דשרש הדצ"ח הוא מעולם התהו שבשרשו למעלה הוא קדם לתיקון, אבל כאשר הניצוצות דתהו נפלו בשבירה, ירדו ונשפלו בעולם הפיור, וכמו שנשלש למטה מטה עד שנעשה הדצ"ח גשמיים, הרי האדם גבוה מהם והוא מתקן ומעלה אותם.

והנה כאשר האדם חטא ונמשל כבהמות וגרוע ממנה, אזי צריך להביא קרבן מהבהמה שבשרשה היא גבוה ממנו, ועל ידי ההעלאה באש שלמעלה עד שרשה, ומאירים אורות מרובים דתהו, נשלם כל פגם שבתיקון. אבל להיות שהבהמה למטה היא בקליפת נגה, לכן צריך להקדישה בפה, דהאדם מצד נפשו האלקית הרי הוא בצלם ודמות של מעלה, ואחרי שהתעורר להביא קרבן הרי שב בתשובה ומתעוררת נפשו האלוקית ועל ידי זה בכחו בדבורו להמשיך אור קדושה על הבהמה, ועל ידי זה מעלה אותה מקליפת נגה למדריגת הקדושה ונעשית הקדש.

וזהו גם כן שרש ענין הנדרים, דנדרים סיג לפרישות, והיינו משום שכל הדברים תחתונים הם מעורבים טוב ורע, והאדם מתקן אותם. אבל כאשר רואה דבר שאין ביכולתו לברור, וממילא הדבר יוריד אותו, אזי צריך לפרוש ממנו ועל ידי זה מתיש כח הנפש הבהמית. ובכדי לפרוש מהדבר צריך עצות לזה, וזהו ענין הנדרים, שעל ידי הדבור ממשכים אור של קדושה ומוציא את הדבר מקליפת נגה ונתעלה במדריגת הקדושה והרי הוא למעלה ממנו, ובזה נאסר הדבר עליו להיותו למעלה ממנו. ולכן צריך להיות בדבור דוקא, לרוממה

מקליפת נגה על ידי שיש בכח דבורו לרומם כנ"ל בקרבנות.

(על פי ספר המאמרים עת"ר ע' רצט ואילך)

עשירותו הרוחנית של משה רבינו

כל הנביאים עשירים היו מנלן

ממשה (גדרים לה, א)

זה שמושה רבינו היה עשיר בפשטות הוא כתוצאה מהעשירות שלו ברוחניות, דענין עשיר ברוחניות הוא כאמרו רז"ל לקמן (מא, א) אין עשירי אלא בדעת.

ויובן בהקדים מה שאמרו רז"ל (כתובות סו, ב) על הפסוק די מחסורו אשר יחסר לו - די מחסורו, ואי אתה מצווה לעשרו, היינו שעשירות הוא למעלה ממילוי החסרון, וב"מילוי החסרון" יש דרגא נוספת, והיא, שצריך לספק לו לא רק די מחסורו, אלא אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. ומזה מובן שענין העשירות הוא לא רק שאינו חסר שום דבר, ולא רק שיש לו סוס לרכוב עליו וכו', אלא שהוא מושפע בריבוי השפע.

והנה ג' ענינים אלה [שני ענינים הנ"ל שבמילוי החסרון ועשירות] ישנם גם למעלה, שהרי כל הענינים שלמטה משתלשלים מענינם למעלה. והענין הוא, דבהגילויים שלמעלה יש ג' מדריגות בכללות. ממלא כל עלמין, סובב כל עלמין, ועצמות אור"ס שלמעלה מממלא וסובב.

ובפרטיות:

ממלא כל עלמין הוא האור המתלבש בעולמות ובהנבראים להחיות אותם לפי ערכם. וכאמרו רז"ל מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, דכמו שחיות הנפש המתלבש בהגוף הוא לפי אופן אברי הגוף, דבכל אבר החיות הוא לפי ערכו, על דרך זה הוא בהחיות דממלא כל עלמין, שהוא מחיה כל עולם וכל נברא לפי ערכו. סובב כל עלמין הוא האור שלמעלה מהתלבשות בעולמות, שלכן הוא סובב ומקיף את העולמות בשוה, אבל שייך לעולמות (שלכן נקרא בשם סובב כל עלמין). ועצמות אור א"ס הוא למעלה משייכות לעולמות (למעלה גם מסובב).

לא העשיר משה אלא מפסולתן של

לוחות (גדרים לה, א)

העשירות שלו היתה רק תוצאה ובדרך טפל מתורה שלו, היינו שניתנה לו הרחבה בגשמיית רק כדי שיוכל ללמוד בהרחבה וכדאיתא בליקוטים שבסו"ס מנהגי מהר"ל (ע' תרלב) בנוגע לרבינו תם שכשהיה רוצה ללמוד תמצית מהלכה חמורה, היה נותן לפניו תל של זהובים לשמוח בהן ונתרחב לבו ולמד בכח.

(על פי לקוטי שיחות ח"ח ע' 39)

וג' ענינים אלו - שני הענינים שבמילוי החסרון (די מחסורו ואשר יחסר לו) ועשירות - בהגילויים שלמעלה הם בג' מדריגות הנ"ל. שני הענינים דמילוי החסרון הם שני הגילויים דממלא וסובב. דכיון שגם אור הסובב שייך לעולמות, לכן, כשאור זה אינו מתגלה בעולם, העולם הוא חסר. ועשירות הוא גילוי עצמות אור א"ס שלמעלה משייכות לעולמות.

והנה משה הוא בחינת דעת עליון (וכדאיתא בתיקוני זוהר תיקון יג, שיעקב ומשה שניהם בבחינת הדעת, אלא שיעקב הוא מלבר ומשה מלאו). והענין הוא, דדעת תחתון מקבל מחיצוניות הכתר, אריך, ודעת עליון מקבל מפנימיות הכתר, עתיק. והחילוק בין אריך לעתיק הוא, שאריך הוא שורש ומקור הנאצלים, בחינת סובב שהוא כמו מקור לעולמות כנ"ל, ועתיק הוא בחינה תחתונה שבמאציל, עצמות אור א"ס שלמעלה מגדר עולמות. וכיון שגילוי הסובב (אריך) הוא בכלל מילוי החסרון וענין העשירות הוא דוקא בעצמות אור א"ס שלמעלה מסובב (עתיק), לכן, גם בדעת, ענין העשירות הוא דוקא בדעת עליון שמקבל מפנימיות הכתר. וזהו ענין העשירות של משה.

(על פי ספר המאמרים מלוקט ח"ד ע' לד-מז)

חיבור פלאי בין התורה לנברא

בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה (גדרים לה, א)

לכאורה תמוה: הרי גם לפני מתן תורה למדו תורה, כדברי חז"ל "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם", והרי פשיטא שהם לא שכחו את מה שלמדו (ובפרט שאם לא כן, אין מקום ללימוד באופן של "ישיבה") - ואם כן איך יתכן שדוקא לאחר מתן תורה היה משה שוכח את התורה?

אלא הביאור בזה הוא: הלימוד לפני מתן תורה היה בבחינת התורה כפי שהיא בערך הבריאה, ולכן היא היתה יכולה להקלט בפנימיות; אולם במתן תורה הקב"ה נתן למשה את "תורתו", כפי שהיא למעלה מהבריאה לגמרי, ואין נברא יכול לקלוט אותה בכח עצמו.

- ובמכל"שכן וקל-וחומר מ"פילא דעייל בקופא דמחטא" (ברכות נה, ב): ומה "פיל", אף שהוא מוגבל, הנה כיון ש"קופא דמחטא" קטן ממנו, מופרך הדבר לגמרי שיוכל להכנס ב"קופא דמחטא" (עד שאין מראים כן לאדם אפילו בחלום) - על אחת כמה וכמה שהתורה, הקשורה אל הקב"ה (שעשועי המלך בעצמותו), הבלתי-גבול האמיתי, בודאי אינה יכולה להכנס ולהתפס בשכלו של אדם מדוד ומוגבל.

ולכן "היה משה לומד תורה ומשכחה". עד שניתנה לו במתנה: הקב"ה, שהוא כל יכול וכחו לחבר בלי גבול וגבול, נתן את תורתו הבלתי מוגבלת, "ניתנה לו" - וכל הנותן בעין יפה נותן - בדרך מתנה לנברא מוגבל.

(על פי אוצר לקוטי שיחות שיחה ד' לפרשת וישב)

המאור שבתורה

לקט מאלף של תורות
הבעש"ט, המגיד
ממזריטש ואדמו"רי
חב"ד לדורותיהם
עם ביאורי פנימיות
התורה למאמרי חז"ל

חדש!

חלק ראשון
על מסכתות
ברכות ושבת

בית הוצאה לאור לספרות חסידיית

מתוך המדור 'נשמתא דאורייתא' בגיליון 'כי קרוב'
הספר יושק לראשונה ביריד החסידות בבנייני האומה

שנה לחיות
ירושלים

www.jerusalem.muni.il

ספרי
אור החיים
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם

יריד החסידים
המסורת - בני ישראל

גברים: יום חמישי י"ד כסלו, מוצאי שבת ט"ז כסלו ויום שני י"ח כסלו
נשים: יום ראשון י"ז כסלו ויום שלישי י"ט כסלו
שעות פעילות: 10:00 בבוקר ועד 01:00 בלילה, יום חמישי ומוצאי שבת החל מהשעה 20:00

אלה ועוד
1,000 ספרים

מחכים לכם ביריד ספרי
החסידות בבנייני האומה

**בלעדי
למתחם
ההשקות!**

**לראשונה
בעולם
החסידות!**

משולחנו של ר' יואל

מבחר התנועדות מסדרת 'בדרכי החסידים' מתובלות בסיפורים על אדמו"רי חב"ד בלשון המנגישה אף לבאים בשערי החסידות את אוצרות ה"חוזר" ר' יואל כהן זצ"ל

יריד ספרי החסידות המחירים עושים היסטוריה!

י"ד-י"ט בכסלו | בנייני האומה ירושלים

חמישה ימים וזהו!

להשיג רק ביריד בירושלים!

**בלעדי
למתחם
ההשקות!**

**לראשונה
בעולם
החסידות!**

אחרוני

המאורות הגדולים

הבעש"ט והמגיד ממעזריטש

תהלוכות חייהם בקודש של הבעל שם טוב זי"ע ותלמידו הרה"ק רבי דוב בער המגיד ממזריטש זי"ע, פרי תחקיר מעמיק וסריקת עשרות ספרים. כל עובדה ואָמֶר בשם אומרים ומראה מקום מדויק!

יריד ספרי החסידות המחירים עושים היסטוריה!

י"ד-י"ט בכסלו | בנייני האומה ירושלים

חמישה ימים זהו!

להשיג רק ביריד בירושלים!

0
במ

יצחק

יריד החסידות
תפארת משה - נר אברהם יצחק

₪66
₪89

מי השילוח
ב' כרכים

₪264
₪480

תניא חסידות מבוארת
ח' כרכים

₪66
₪117

בת עין המבואר
עוז והדר ב' כרכים

₪100
₪176

קדושת לוי המבואר
עוז והדר ג' כרכים

₪400
₪560

שפת אמת אור עציון
תורה | מועדים | תהלים | אבות
י"ב כרכים

₪250
₪375

שולחן ערוך הרב
ז' כרכים

שע
בין
יום

גברים

יום חמישי י"ד בכסלו
מוצאי שבת ט"ז בכסלו
יום שני י"ח בכסלו

י"ט כסלו תשפ"ג

בנייני האומה ירושלים

1,000 ספרי חסידות ממחירי רצפה של פעם בשנה!

150 ₪
360 ₪

אוצר לקוטי שיחות
ו' כרכים

200 ₪
380 ₪

פרי צדיק על התורה
ה' כרכים

250 ₪
382 ₪

נתיבות שלום על התורה
ה' כרכים

100 ₪
220 ₪

דרך מצותיך המבואר
ד' כרכים

100 ₪
200 ₪

תורה אור ולקוטי תורה
ב' כרכים

125 ₪
275 ₪

תורה אור ולקוטי תורה
המבואר ה' כרכים

מבצעי הוצאת

חפשו את הספרים במתחם ההשקות בירי

תפארת שלמה המבואר
תורה ומועדים ו' כרכים

קדושת לוי המבואר
ג' כרכים

יסוד העבודה המבואר
ג' כרכים

מאור ושמשי המבואר
ה' כרכים

עבודת ישראל המבואר
ב' כרכים

אוהב ישראל המבואר
ב' כרכים

אלה ועוד 1,000 ספרים
מחכים לכם ביריד ספרי החסידות
בבנייני האומה

'עוז והדר'

ד יחד עם מאות ספרים חדשים

יושר דברי אמת המבואר

בת עין המבואר
ב' כרכים

אור לשמים המבואר
ה' כרכים

צדקת הצדיק עוז והדר
ב' כרכים

זרע קודש המבואר
ד' כרכים

דברי יחזקאל המבואר
ב' כרכים

ספרי **אור החיים**
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם
sifreiorhachaim.co.il

יריד החסידות
תפארת משה - נר אברהם יצחק

גברים: יום חמישי י"ד כסלו,
מוצאי שבת ט"ז כסלו ויום שני י"ח כסלו
נשים: יום ראשון י"ז כסלו ויום שלישי י"ט כסלו
שעות פעילות: 10:00 בבוקר ועד 01:00 בלילה
יום חמישי ומוצאי שבת החל מהשעה 20:00

"זה היום יוקבע למועד תמידי בישראל, אשר בו יתגדל
 ויתקדש שמיה רבה ויתעוררו אלפי לבבות בישראל
 בתשובה ועבודה שבלב" (מדברי בעל התניא)

לקראת י"ט כסלו

במעמד
 ראש העיר
 משה ליאון

בית התעוררות מבני התניא בהצורה

האירוע ביום חמישי הקרוב י"ד כסלו.

מהרו לרכוש כרטיסים,

לא ימכרו כרטיסים במקום!

להזמנות: 03.313.7474

ובאתר גלאטיקט